КАНЦОНЬЄРЕ

I

Вступ

До вас, слухащих, ці мої рядки
Незграйні, із любовними жалями.
На себе озирнусь: яка нетяма
Стає в очу мені віддалеки.
Хай рвучий, а зворушливий таки
Мій голос залунає поміж вами,
І обізветься не ворожим гамом,
А спочуванням, юнки й юнаки.
Я бачу, що від люду відтепер
За суєту мені лише ганеба.
І сам сміюся з себе, вітрогон.
Ось підсумок гордині і химер:
Покута й розуміння — так не треба,
Бо світські втіхи всі — короткий сон.

II

Як поет став жертвою
любовних каверз

Радіючи, що можна відомстити,
За кривду відплатити чималу,
Амур уклав у лук свою стрілу,
Чекаючи, мов той злочинник, миті.
Хоч думав я, що добре був прикритий
Чеснотою і невразливий злу,
Незчувсь, як того воя на валу,
Струснув мене удар несамовитий.
Збентежена від замахів таких,
Вона не мала ні снаги, ні власті,
Щоб битися, пустивши в діло бронь.
Як не здолала, Боже оборонь,
Мене від фатуму прикрить напасті,

Завмерши перед ним ні в сих ні в тих.
III
Страсна п 'ятниця стала тим днем,
коли поет закохався
Був день, коли, здається, й сонце гине
З розп'ятим на хресті, аж це заблис
Огонь з очей, о діво, зовсім близь,
І відтепер я став його зорина.
Чи ж думав я, що саме в цю годину
Мені б крицеві лати придались
Від стріл, що щастя і скорботи вись
В душі моїй зіллються воєдино.
Беззбройного побачили Амура.
До серця від очей відкрита путь,
За царину йду лити сльози знову.
Але чи ж так почесно й гонорово
Стрілять, як ти бредеш понуро,
А Сильну за щитом не похитнуть.
IV
Поет славить те місто у
де народилася Лаура
Хто зодчим став усього світострою,
Наповнивши його чергою див,
Хто цю і ту півсфери сотворив,
Юпітерові Марс послав слугою.
Хто об'явився з вірою живою
Для душ заблудлих серед всохлих нив,
Петра й Івана біля моря стрів
І рай їм дав, повівши за собою.
Різдвом своїм не Рим, а Іудею
Почтив, бо був прихильний звіку
До всіх тихолюбивих і малих.
А нині городку, яких без ліку,
Дав сонце — ту, що вродою своєю
Прославила свій край і нас усіх.

V
Обігрування імені Лаури
Коли я зву тебе, моя вродлива,
Домолюючись іменем твоїм,
Ласкають вуха чимось неземним
Солодких звуків ніжні переливи.
Але утишує ці радісні пориви
Хтось, з словом обертаючись крутим:
"Ні, хлопче, випадає не таким
У божества коханцем стать щасливим".
Чудовий лику, будь благословенний:
До тебе величальна ця од мене,
Я в захваті, як кожен чоловік.
Та й Аполлон уже віддавна звик,
Коли в його гіллі вічнозеленім
Хвалу возносить сміливий язик.
VI
Поет відчуває, як його долає
жага
Яка безтямна ця любовна хіть:
Жену, не розбираючи дороги.
Вона ж попереду. її прудкіші ноги
Стопою легко рвуть Амура сіть.
Що впертіше я рвусь її зловить,
То більше розбира мене знемога.
Не стримують коня ні віжки, ні остроги —
Мій пал сліпий коханню йде устріть.
Не можу я ніяк його збороть —
Зухвало рве він з рук моїх оброть
І мчить мене простісінько до кручі,
Де Лавр, приткнувшись, у гіллі ховає
Незрілий плід, для уст такий жагучий,
Що рани лиш ятрить, а не зціляє.
VII
Другові з закликом працювати

над собою
Прожера, ледацюга і лежуг
Занапастять у світі добре діло
Відтоді, як усе в нас зледащіло
Й до голосу природи всяк оглух.
На небі світ благих світил потух,
І людську форму геть життя роз'їло,
І серед нас нема таких, хто сміло
Підтримує живим пісенний дух.
"Вітати мирт, кохатися в лаврині?
А любомудріє таке убоге!" —
Заводить звичну пісню добродбай.
З тобою, друже, цим шляхом не многі:
Тим паче без вагань по нім рушай
І так уже й держись його віднині.
VIII
Посилаючи у дар пташок
У стіп горбів, там, де на себе шати
Земні колись вродливиця прибрала,
Щоб змусити страждати ще чимало
Того, хто нас тобі унадивсь слати,
Свобода нам була як рідна мати,
І ні тенет, ні згубливого жала,
І кожна твар, хоч скільки б побажала,
Могла в гаях-полях буяти.
IX
Проте у нашій нинішній неволі.
Коли ми терпимо пригоду люту,
І гибель нам віщує наша доля,
Шукаємо ми втіхи в нашій знуті:
Той, хто зловив довірливих у полі,
Волочить сам такі важенні пута.
IX
Посилаючи у дар фрукти
Коли земля, що пори відміряє,

Виходить, повернувшись, на Тільця,
Ллє благодать вогонь її вінця
І все пишає навкруги розмаєм.
У полі й місця голого немає,
Природа всюди радує серця,
Та і в землі, де лише пітьма ця,
В глибинах зріє щось і оживає.
Так вруна всюди вруняться рясні,
Так і вона, хто між подруг сіяє,
Пускаючи в мій бік проміння-паруси,
Викохує любов, химери і пісні.
А що вона їх сходи не плекає,
То й не мені дари весни усі.

X

Стефанові Колонні

Колона горда, наших мрій опора,
Латинське вікопам'ятне ім'я,
Кого і гнів грізного Гримія
Огнем і блискавицею не зборе.
Тут ні театру, ні палат просторих,
Тут трави, ліс, струмочка кручія,
Та ще гора, де радо з віршем я
У діл спускаюсь чи беруся вгору.
Тут все над світом розум підіймає.
І соловей, що слух тонкий скоряє,
Завзявшись цілу нічку щебетать,
Любовні думи в серце насилає.
Проте тутешня меркне благодать,
Як пригадаю, що тебе немає.

XI

Балада

Проти фати своєї донни
На сонці, в затінку скидать свою фату
Ви перестали, діво,
Заледве розпізнали, як жаждиво

Я споглядаю вашу ліпоту.
Допоки з повабом я вмів таїтись,
Чий хтивий пал загин мені приніс, —
Ви не були до мене так суворі;
Але Амур зробив на мене виказ, —
І ось фата прикрила сяйво кіс,
З нудьги пішли у себе ніжні зори.
Я втратив все, що мав, собі на горе.
І так віднині світом нуджу,
1 вмру, коли ні в сквар, ні в стужу
Не блисне погляд ваш мені крізь темноту.
Поет сподівається, що старість
буде сприятливіша для нього
Якщо не докона мене гризота
І я переживу навалу бід,
Узрівши вас уже на схилі літ, —
Погаслі очі, світлозорі доти,
І в кучерях осеребріє злото,
І сукня мішурою не блищить,
Змарніє лик, пригожий у цю мить,
Перед яким тремтіть тобі і всоте, —
Тоді, либонь, таки наважусь сміло
Повідать вам, як важко все ж у світі
Години, дні, літа прожить без цілі,
І якщо серць нам більше не зігріти,
Нехай мої зітхання запізнілі
Зуміють хоч тепер мене нагородити.
XIII
Краса донни веде поета
до найбільшого блага
Коли у колі перевесниць впору
Сама Любов в її подобі йде,
Росте мій пал: вона і тут, і де
Над усіма у світі візьме гору.
Благословляю місце, час і пору.

Немарно бродить тут бажання молоде.
Я дякую тобі, душе, за те,
Що ти явила рай моєму зору.
Дає вона мені думок любовних рій,
Що до високої возносять благостині,
Ганьбуючи добром, таким звабливим нині;
Вона осмілює мене у цій пустині
І в небеса веде по стежечці крутій,
І вже мені дарує упокій.

XIV

Балада

Прощання з донною

Коли здіймаю вас, нещасні очі,
На ту, що вас хупавістю убила,
Я б не зітхав безсило,
Та доля грізні дні пророчить.
Лиш смерть удатна плину дум моїх
Шлях заступить у порт благословенний,
Тоді як, очі біднії, у вас
Відраду вашу, скарб, для вас священний,
Відняти може куди менший гріх, —
Адже ви поступались їм не раз.
Тому, поки не вибив час
Для сліз, а він близький, цей час розлуки
Напередодні муки,
Ловіть хвилину, скільки мочі.

У час розлуки з донною

Коли здіймаю вас, мої сердешні очі,
На ту, хто має такий гожий вид,
Благаю, обережно це робіть,
Бо знайте: вам Амур біду наврочить.
Любовним думам лише смерть завада
На їхньому шляху у порт благий,
Тоді як, очі горопашні, в вас
Ясну зорю, надію всіх надій,

Забрати може навіть менша вада,
Ніж ваша. Для плачу надходить час.
Отож, поки біда не почалась, —
Вона не за горами вже розлука, —
Напередодні затяжної муки
Ловіте кожну мить урочу.
XV
Покидаючи свою донну
Зроблю два ступні й озирнусь назад,
Тягну до вас розбиту ношу тіла,
І запах любого мені приділа
Вдихаю, бідолаха, рад-не-рад.
І думаю, що більш нема відрад,
Незчуєшся — життя вже пролетіло,
І завмираю, знов бреду несміло,
І сльози долу градом капотять.
Я в сумнівах питаю мимохіть:
"Не віриться, невже ми так живемо,
Щоб це і тіло, і душа окремо?"
На це Амур: "А уяви на мить,
Що випала така коханцям доля:
Усюди на землі їм вольна воля".
XVI
Поет порівнює себе з прочанином,
що йде поклонитися Христові
В дорогу рушив дід, уже збуй-вік,
Від любих місць, де роки пролетіли,
Утримати його було несила,
Такий несхитний дав собі зарік.
У мандри довгі не ходив старик, —
Долаючи знемогу в хирнім тілі,
Бреде, кульгає до своєї цілі,
Зморився, але духом не поник.
І от він добирається до Рима,
Аби узріть зображення того,

З ким в небесах побачення жде скоро.
Так в зорах інших, хто проходить мимо,
Розшукую блаженства я свого —
Блиск вашого чаруючого зору.
XVII
Що поета засмучує
і що втішає
Зітхаю, ніби листом вітровій
Шурхоче сумно, сльози набігають,
Коли дивлюсь на вас і відчуваю,
Що я у цьому світі геть чужий.
Усмішки вашої узрівши світ благий,
Життя не пеклом бачу я, а раєм.
Та й інших насолод вже не шукаю:
Любуй на вроду, упивайсь, радій.
Та ви підете, і я вже в зажурі,
Коли отерпло все, холоне кров,
Фатальну усмішку ловити мушу.
Й ключі любовні взявши у Амура,
Тепер я вийму з тіла хвору душу,
Аби за вами йти, моя любов.
XVIII
Коли поет тікає, його переслідує
жага
Коли в думках туди я лину, звідки
Мадонна пречудова ллє свій світ,
І думаю, як палить він, цей світ,
Й що визволу нема мені нізвідки, —
Я в серце бідне заглядаю, звідки
Життя поволі убуває світ,
І, як сліпець, бреду, згубивши світ,
Бозна-куди і невідомо звідки.
Так прагну я від зазіхання смерті
Уберегтись, проте любов услід
Спішить, щоб мучити мене, як завше.

Іду, безмовний я, щоб голос смерті
Зустрічних не лякав: мені не слід
На людях плакать, а тихцем, як завше.
XIX
Поет порівнює себе з метеликом
На світі трохи знайдеться звірят,
Що сонця не бояться їхні очі,
А інші виглядають тільки ночі —
На темний промисл вийти без завад.
А є ж іще такі, які летять
В огонь, для них такий урочий,
І розлучаються з життям охоче, —
От я себе і ставлю з ними в ряд.
Дівоча врода так мене сліпить, —
Я в тінь ховаюсь, як її побачу,
Не хочу, щоб скоріше ніч зайшла.
Сльозиться зір, одначе їй навстріч
Я пориваюсь, з пристріту неначе,
Щоб в сяєві її згоріть дотла.
XX
Поет не може достойно
оспівати свою донну
В душі іноді відчуваю стид,
Що досі не співець я ваших чарів,
Хоч з дня, як стрів, я тільки й марю
Прекрасний образ віршами різьбить.
Та тут же, збезнадіявшись за мить,
Похоплююсь: забракне в мене дару, —
І все натхнення пропадає даром,
І можна вже себе не гарячить.
Не раз я говорити був готовий,
Та звуки із грудей не виривались.
Ні, не мені буять у височінь!
Не раз виводив на папері слово,
Та думка і перо мої здавались,

Нічого не придумавши. Амінь.

XXI

Поетове серце, відкинуте
Лаурою, приречене на загин
Не раз, моя прекрасна ворогине,
Ладен був здатись я цим двом очам
І спокій мати. Та не хтілось вам
Зійти, не потураючи гордині.
Про нього мріє, може, інша нині,
Одначе марно — серця не віддам.
Я не належу вже минулим дням,
Нехай воно в неволі вашій гине.
Але якщо притулку не знайти
Йому у вас і знову стать ізгоєм,
Зневаженим і погордющим, — знов
Воно зіб'ється з вірної путі.
Тоді ганьби зазнаєм ми обоє,
А надто ви, бо в вас моя любов.

XXII

Секстина

Усе живе, чий прихисток — земля,
Хоть декого і відстрашає сонце,
Вершить свій труд, поки триває день;
Коли ж крайнебо засівають зорі,
Хто йде під стріху, хто ховатись в ліс,
Щоб відпочить принаймні до світання
А я, як тільки пломінке світання
Розсіє тінь, в якій дріма земля,
І звірі галасом наповнять ліс,
Зітханнями я проводжаю сонце;
І плачу, бачачи на небі зорі,
З надією новою жду світання.
Коли ж тьма заступає ясний день
Й для інших розливається світання,
Я позираю на зловісні зорі,

З чиєї волі я — оживлена земля,
І день кляну, коли побачив сонце,
Як той, кого зростив у хащі ліс.
Навряд чи звір лютіше в лісі
Гасає цілу ніч і цілий день,
Ніж та, що вродою затьмила сонце.
Зітхаючи з первосну до світання,
Оскільки якщо плоттю я — земля,
Мені кохання припослали зорі. .
Поки до вас я не вернуся, зорі,
І не сховав мене любовний ліс,
1 не сточила плоть мою земля, —
О, що коли б урвало хмурий день
Блаженство від смеркання до світання,
Одна лиш ніч, поки не зійде сонце!
Я вкупі з любою провів би сонце,
Щоб нас ніхто не видів — тільки зорі,
Щоб наша ніч не бачила світання
І не дала б їй обернуться в ліс,
Уникнувши обіймів, як в той день,
Коли спустився Аполлон на землю.
Та мій уділ — земля і темний ліс:
І вдень, не в пору, загоряться зорі
Скоріше, ніж мого світання сонце.
Канцона
Поет повідає, як він віддав свою
свободу за любовне рабство і як
йому скрутно від цього
Начало мого віку молодого,
Весну ще юного, несмілого кохання,
Що розрослось так грізно і похмуро,
Згадаю, щоб полегшити страждання,
Коли я жив, цураючись Амура,
Повідаю, в яку мене зажуру
Він ввів і що зі мною стало.

Мені наука — іншим теж наука!
І про мою розпуку
Писать не одному, а сотні перам мало,
Рядки сумні снуються без числа,
І жалібні в гаях лунають звуки.
Як не повірить, що нещасний я,
І якщо пам'ять не цупка моя,
Забудькуватість вибачають муки,
І думка, що всі інші розмела
І пам'яті приносить стільки зла,
Всю душу забирає, безборонну,
Лишаючи мені лиш оболону.
Немало збігло літ літам на зміну
Відтоді, як Амур вчинив мені
Облогу вперше, і новим шляхом
Я вже пішов, і думи крижані
Позводили свої алмазні стіни,
Щоб серце ними обгорнуть кругом,
Ще не лилися сльози джерелом,
Міцний був сон, мене вражало дечим
У людях те, чого в мені нема,
Та доля всім рядить сама:
Життя вершить кінець, а днину — вечір.
Не міг собі Амур подарувати,
Що сталь стріли одежу лиш прошила,
Не заподіявши мені ураз.
Тоді він даму залучив ураз,
Перед могутністю якої сила
І хитрощі вартують небагато,
І, взявшись вдвох одного подолати,
Перетворили мужа у лаврину,
Яка і в холод зроду не загине.
Тут попередила моя тривога
Про дивну зміну у моїй персоні:
Волосся обернулось листям тим,

З якого на чоло кладуть корону,
Душі підвладні, розтяглися ноги,
Пнучися кожним порухом своїм,
Й корінням перекинулись тугим
Над берегом ріки, ні, не Пенея,
І руки стали віттям лавру — ух!
А сніжно-білий пух,
Який зробивсь одежею моєю,
Мене порвав аж у підхмарну вись!
Овва! І це пропало сподівання,
Отож я, плачучи невтішно, день і ніч
Один, як сич,
Розшукував його уже востаннє,
Загнавшись на узморину кудись,
Де мертві води й чути тихе "плись".
Відтоді допекла мене кручина,
І сідаю вкрила пісня лебедина.
Так я ходив край любої землі,
І замість мови пісня розлягалась,
І дивний голос милості просив:
Співати ніжно так ще не вдавалось
Мені про всі мої грижі-жалі,
Та ласки я, бідаха, не зажив.
Яку гризоту я в душі носив!
Проте вже більше, ніж сказав донині,
Сказати, хай забракне слова — варт:
Про ту, в якої добрий гарт, —
Про безконечно любу ворогиню.
Майстриня із грудей виймать серця,
Вона так само і моїм заволоділа
І мовила: "Ні слова про любов!"
А згодом я її спіткав ізнов
Одну, вже зовсім іншу, і несміло
Повідав їй всю правду до кінця.
І вираз її строгого лиця

Засвідчив ясно про мою провину.
І я завмер, мов кам'яна людина.
Світилось стільки гніву в любім зорі,
Що я затрепетав, окам'янілий,
Як чув: "То, може, сплутав, сам не свій,
Мене із іншою?" — "Аби вона схотіла, —
Сказав собі, — я покотив би й гору.
Дозволь мені заплакать, пане мій!"
Не розумію як, та, ледь живий,
Я здатність відзискав пересуватись,
Почувшись до вини за цей урок.
Проте короткий строк,
Аби перу за прагненням угнатись,
І з того, що вдалося зберегти,
Згадаю тільки дещо із пригоди.
Не зичу жодному таких я мук:
Як смерть рубала піді мною сук,
Й боротись мовчки з нею було годі,
Не міг знайти я силу в німоті;
Та й говорити як же зможеш ти.
І я кричав — кричав папір, чорнило:
"Я ваш, а ви себе б оч пожаліли!"
Хотів я вірить, що відтане мила,
Що зглянеться вона на мене скоро,
А якщо так, обійдеться цей раз.
Та гнів іноді нехтує покору
Та ще й черпає у покорі силу, —
І от зостався я на довгий час
У мороці, а світ її погас.
Ніде не бачачи, хоч як я пильнував,
її слідів, — де їх у млі знайти! —
Як той, хто спить в путі,
Якось ницьма упав я серед трав.
Сумуючи, що промінь як змело,
Я вихід дав своїм сльозам печалі,

Бо стримувати їх уже не міг.
З такою швидкістю не тане сніг
У березні, з якою сили убували.
І я, оскільки в небі вікон не було,
Під буком обернувся в джерело.
Хто чув, щоб чоловік кипів у ключ?
Посвідч це й сумнівом себе не муч.
Хто сотворив цю душу досконалу?
Якщо це не Творець усього світу,
Якого ця душа за приклад має,
Завжди гріхи готова відпустити
Тому, хто каятись йде напропале
І, каючись, покращать обіцяє.
Коли вона мольби ще раз чекає,
Вона наслідує і в цьому Бога,
Розкаяних щоб устрашить,
Бо клятва не грішить,
Не закриває грішникам дороги.
Й, змінивши гнів на ласку, неня
На мене глянула і оцінила,
Що сум мій вже покуті до ладу,
Розмаяла мою біду.
І заблагав її я знову сміло,
І зір її, — яка ж вона шалена! —
Зробив раптово каменюку з мене.
Лиш голос мій, залишившись на вітрі,
Смерть кликав і її по імені так прикро.
Мій журний дух, — ніяк ця згадка не мине, —
Дійшовши до любовної нестями,
В пустельних гротах плакав я багато,
І гріх якось спокутував сльозами, —
І віднайшов своє єство земне.
Як видно, щоб сильніше ще страждати.
Увесь цей час їй наступав на п'яти:
Й таки настиг її у засторонці.

У плесі тихого струмка
Купалась діва голяка,
Освітлена яскравим сонцем.
Дивився я і видовищем благим
Втішався; але стид узяв своє,
І з сорому, а може, і зі зла
Мене водою діва облила.
Аж це вже на здивування моє
Раптово, — ладен присягнутись всім, —
Я перекинувсь оленем струнким
І досі з бору в бір усе гасаю,
Перехитрить свою безсилий зграю.
Канцоно, ким я не ставав єдино,
То це лиш тучею злотою Гримія,
Що дощ на пал любовний пролила.
Зате мінявсь у пломінь і орла,
Коли ширяв так легкокрило я.
Ту величав, кого співав невпинно.
Мені повік судилася лаврина:
Його найперша віть — моя утіха,
Моєму серцю благосна і тиха.
XXIV
Відповідь на сонет Страмацци
Перуджі
Коли б мені павіттями гордливо,
Із неба слана, як Гримій наш дзвонить,
Була надіта на чоло корона,
Як тим, хто творить поетичне диво,
То об'явився б другом вашій діві
Я сам, хоть грішний вік і ставить перепони.
Та недуг мій перечить всім канонам,
Що їх утвердила ще первісна олива.
Не так горенить пал піску сухого
Крізь марева гарячу каламуть,
Як я горюю в смутку вбогім.

Так всі мої запаси пропадуть.
Шукайте ж спокійнішої вологи,
Ніж її містить слізний мій сосуд.
XXV
Приятелеві
Амур журився, не в змозі потаїть
Журби, я і собі заплакав з ним.
А ви, уражені поводженням таким,
Порвали ще тонку любові нить.
Та душу вашу напрямив в цю мить
Сам Бог, що є великим і благим.
Хвала Тому, хто наш Отець усім,
Хто може віддавати віть за віть.
І якщо вам не враз везе в любові,
Трапляються то ребра, то покати,
То треба вниз, то братися угору,
Тут відступ, а там рівно знову,
То це лише на те, щоб показати,
Який крутий узвіз веде нас до гонорів.
XXVI
На цю ж саму тему
Я радий більше, ніж гребці судна
Розбитого, що виснуть на кодолі.
Аж це земля все ближчає поволі,
І під ногами зрештою вона.
І в'язень, як пробачена вина,
Радий не більше, вийшовши на волю:
Що є дурніше за сліпу сваволю,
Ніж з повелителем моїм війна!
І ви, творці солодкоспівних віршів,
Тим гордитесь, що дів ушанували.
А в царстві обраних давно вже знали:
Один розкаяний, той важить більше,
Ніж дев'яносто дев'ять досконалих,
Які пройшли проз нього, ним згордивши.

XXVII

Про Філіпа де Валуа
і хрестовий похід

Благий король, кому дано вінець
Від Карла, з ворогами вельми строгий,
Він обламає сатанинські роги
І Вавилону покладе кінець.
З ключами, в мантії Христів боєць,
Намісник і служитель ревний Бога,
На римські рідні вернеться пороги,
Де стільки вірних жде його сердець.
Навряд щоб хто тебе дурить зумів:
Твій ніжний агнець винищить вовків.
Хай кожен збуй це візьме на увагу.
Отож сьогодні втілюй мрію в яв,
І Римові його надій не збав,
І за Ісуса припоясуй шпагу.

XXIX

Канцона

Поет зважує, любити
чи розлюбити Лауру

Пурпуру, адамашку чи шарлату
Ще жодна не носила
Така, як ця, золотокоса.
Зложив я перед нею зброю,
Довірився, віддав усю свободу —
Ярмо пристало вірному рабові,
Ходитиму тепер лише у славі.
Коли душа, утомлена блукати,
У мандрах сих остилих,
Страждаючи, як ще ніколи досі,
Лиш нею надихалась, як святою,
Чудовний образ відвертав знегоду,
Полегшуючи муки у любові
Усупереч обаві.

XXX

Секстина

У затінку зеленої лаврини
Я бачив діву, білу, наче сніг,
Який ховавсь від сонця довгі роки,
І перед мною вид її й волосся —
Повсюди, де б не повернули очі,
Куди б не йшов, угору я чи в діл.
Мої думки тоді лиш зійдуть в діл,
Коли не буде зела у лаврині;
Щоб змовкло серце, видивились очі —
Огонь узявся льодом, жаром — сніг.
Не густо так на голові волосся,
Як довго ждати, щоб прийшли ті роки.
Та час біжить і швидкоплинні роки,
І може смерть нас скинути у діл,
Збіліє чи чорнітиме волосся —
Я вічно буду в затінку лаврини,
В давучу спеку і в лапатий сніг,
Поки навіки не зімкнуться очі.
Гарніші годі уявити очі
Ні в сьогоденні, ані в оні роки,
Вони печуть мене, як сонце сніг.
І ось сльозами заливаю діл,
І котить їх Кохання до лаврини
З алмазним віттям, з золотим волоссям.
Діждуся швидше сіді у волоссі,
Ніж жалістю мені зігріє очі
Той вирізьблений ідол із лаврини,
Адже, як вірний лік, — уже сім років
Пройшло, як я сповняю діл
Стогнанням дні і ночі, в сквар і в сніг.
Усе ще з полум'ям, хоча у кудрях сніг,
Той самий (тільки сивина в волоссі),
Зажурено іду із долу в діл.

І, може, притуманю слізьми очі
У правнуків, через багато років,
Попрацювавши гідно для лаврини.
Топази лавра, кинуті у сніг,
Не так горять, як блиск волосся й очі,
Які дочасно вік мій зводять в діл.
XXXI
До тяжко хворої Лаури
Шляхетна ця душа, що свій відхід
Дочасний в інший світ звершає,
Здобуде чин, який їй подобає,
Щоб у благіші небеса вступить.
Вона зорею пишно зайснить
Між Марсом і Венерою, — втеряє
Блиск сонце, бачивши, як обступають
її духи у цю блаженну мить;
Чи то четвертий угорі куток
Вона побачить, — серед трьох зірок
Не буде їй подібної красою.
Для неї п'ята сфера не годиться,
Та, злинувши, вона затьмить собою
Юпітера та й інші всі зірниці.
XXXII
Поет втрачає надію зцілитися
від своєї шаленої пристрасті
Чим ближчає до мене смертний час,
Коли вже горя людського немає,
Тим легше, тим стрімкіше час збігає, —
Чому ж надії промінь ще не згас!
Я говорю: цим милощам у нас
Тривать недовго, — серце відчуває.
Земна вага у землю западає,
І спокій ми спізнаєм в самий раз.
І кане в небуття моя надія,
І сльози, і ненависть, сміх і злоба

Завершать вік, пішовши з нами,
Тоді я розпізнаю і узрію,
Що йшло життя якимись манівцями
І що всі мрії в'януть біля гробу.

XXXIII

Хвора Лаура приходить до поета
уві сні втішати його

Уже благословлялося на світ,
Уже зоря, не люба так Юноні,
Над полюсом сіяла беззаконно,
Не даючи від ревнощів тій жить.
Вже боса бабця встигла запалить
Огонь, куделю взявши у долоні,
Уже коханці плакали, безсонні,
У цю останню для любові мить. •
Коли моя надія, вже знебула,
Знов ожила, бо шлях ще не забула,
Хоч мучилась-каралась дні і ночі,
Вона була — оввa! — не та вже, що колись,
Та ніби мовила: "Підбадьорись,
Ще не погасли в світі цієї очі!"

XXXIV

До Аполлона з проханням
зцілити Лауру

Твій знаний, Аполлоне, райський гріх
І досі у тобі не знає впину,
І від забутку золоту чуприну
Донині ти любесенько зберіг, —
Від стужі, від потоків дощових,
Які тебе бояться до загину.
На захист стань священної рослини,
Де ґлей чіпкий, як бачиш, не застиг.
Коханням марячи, як це було у пору,
Коли ти жив серед простого люду,
Яви погожий день, а млу відкинь.

І чудо нашому постане зору:
Вона сидить на травці — наше чудо,
Сплітаючи сама для себе тінь.

XXXV

Поет шукає самотності, але й там
його переслідує Амур

Один, похмурий, між пустельних піль
Задумливо блукаю крок по кроку,
І тільки на піску укмітить око
Чийсь слід, то злякано тіка відтіль.
Як рятуватися, не знаю я покіль,
Від люду, від душевної мороки,
Бо ж я, байдужий до життя до строку,
Виказую прихований свій біль.
Та знаю я, що горам, і долинам,
І нивам, і лісам, і рікам знаний
Той скарб, що я таїть готовий, —
І хай шляхи всі дикі, всі пустинні,
Мене Амур пильнує ненастанно,
Й кінця немає нашій з ним розмові.

XXXVI

Поет не хоче вкоротити собі
віку, але його спокушає таке
бажання

Аби знаття, що смерть ще й захистить
Мене од страсті, й не давать заруки,
Що я не накладу на себе руки
Й не скину мого тіла лютий гніт.
Та страх мені, що змінить перехід
Лиш болем біль і мукою лиш муку,
І ось стою, готовий до розлуки,
І кроку ні ступить, ні відступить.
Для грізної стріли пора наспіла,
Вона лила вже людську кров густу,
І вірю, що й цей раз не схибить цілі.

Про що ж іще Любов прохать і ту,
Що краски і мені не пожаліла?
І як пробить благанням глухоту?
XXXVIII
Орсо, графові Ангілярському
Ні, Орсо, не імлі, не схилам гір,
До моря ручаї збігають звідки,
Не опасанням, не тінястим віткам
І не ставкам, не пагорбам навкір
Веду розмову я з недавніх пір:
Вони не шкодять буть мені за свідка —
Гірка докука туг — ота намітка,
Яка мені прикрила любий зір.
І те, що спущений одвічно долу,
Хоть скромність і гордота в нім посполу,
Все моє щастя гасить він.
І біла ручка може в кожну мить,
Загородивши, погляд мій розбить, —
Так риф віщує вже кораблегин.
XXXIX
Як поет не встиг одвідати
Лауру
Мене лякає погляд цей суворий, —
Такий Амура владу приріка, —
Втекти б, як пустуну від канчука:
У ньому ж смерть, тобі, хлоп'я, на горе.
Які б там не тяглися гори, звори,
Здолає воля все — вона така,
Як смерть вже підбирається, близька:
Здригнешся, і вона тебе поборе.
Побоюючись кари знов зазнать,
Я не пішов на зустріч із тобою,
А звідси до догани недалеко.
На оправдання ж я сказати рад:
Якщо я не піддався бою,

Це вірності моєї забезпека.
XI.
Другові з проханням надіслати
твори святого Августина
Якщо Амур чи Смерть ще не порвуть
Тієї, що я тчу, основи,
Якщо, відкинувши міцні окови,
Я знову вирвусь на надійну путь,
То, може, поєднає вмілий труд
Колишнє слово з сьогоденним словом,
І вістку про нечувану обнову
Аж до самого Рима донесуть.
Проте, буває, для моєї праці
Бракує ще щасливого піткання,
Яке мені мій батько дати може.
Тож руку дай, це так мені придасться,
Ти підпоможеш, знаю це зарані,
Щоб сотворив і я щось гоже.
хи
Відсутність Лаури поет приписує
бурям і грозам
Коли той лавр, що Феб любив, із гаю
Втече, на його горе й неталан,
Береться в крицю бить коваль Вулкан
І стріли для Юпітера клепає.
Дощить, сніжить, у небі гри мотає,
Вже Генварю дістався Юль у бран, —
Сховався Аполлон десь у туман
І звідти свою любку виглядає.
Ці зорі лиходайні Оріона
У чистім морі гублять кораблі,
Сатурн і Марс — яриги не сторонні.
Сурмить Еол на всіх кінцях землі,
Нептун нервує, дрочиться Юнона,
Коли Вона майне вже звідцалі.

ХІЛІ
Спокій на небесах після
повернення Лаури
їй досить усміхнутися, цій панні,
Явивши неподобну нам красу,
Як кида сицилієць працю всю
І горна більш роздмухувать не стане.
Гримій у сагайдак збере старанно
Тарахкотючу громовиць ясу.
І зійде Феб, діждавшися часу,
І з ним Юнона, знов благоуханна.
Жене зефір лиш брижу невелику, —
Матросам менш стоять коло стерна.
Поля встелило різнотрав'я й квіти.
Поблідли злі зірки від її лику
Й тікають з неба. Це таки Вона,
Та, за якою тільки сльози лити.
ХІЛП
Переживання Феба через
відсутність Лаури
Латони син з небесного балкона
Скидав очима вже в дев'ятий раз
На ту, хто мучить іншого в цей час
Й морила хто його во врем'я оно.
Та марно зазирав він під колони
І хмурився, нагадуючи нас,
Коли наш погляд тільки б любу пас,
Та завше виникають перепони.
Від сумовитих в'янучи думок,
Він не угледів, як вона до нього
Вернулась, гідна тисячі карток.
Світились сльози співчуття живого
На личку в найжурливішій з жінок,
Одначе й стужавіло воно строго.
ХЫУ

Тільки Лаурине серце не схильне
до жалю
Хто землю Тесалії заросив
Своїх краян червоною кров'ю,
Впізнавши в мертвій голові Помпея,
Над чоловіком доньки сльози лив.
Пастух, що з пращі Голіята вбив,
Не зміг змиритись з втратою своєю,
Над сином горе виливав тяжкеє
І все чоло до Саула клонив.
Жалем вас не розчулити, мій друже,
Вас прикриває непроникний щит,
Коли Амур стріля, обравши ціль.
Вам до моїх катушів геть байдуже.
В очах у вас погорда лиш блищить,
І вже й сльозинка не впаде відтіль.
Лаура перед дзеркалом
Суперник мій, шибиткувата шкода,
Куди ви зір утоплюєте свій
І відбиттям показує який
З усіх доступних найпишнішу вроду,
Уже навіяв вам, — от недогода, —
Що більш я не ввійду у дім благий,
О, ця баніція, такий він, вислід твій:
Приречений блукать я круг господи.
Хай під замком сидіть ви завзялись, —
Страсть до самої себе навівать
Свічадо вам заледве мало право.
Згадайте, чим кінчив свій вік Нарцис,
Хоть дивній квітці знайдеться навряд
Достойнішої, ніж його, оправи.
ХЬУІ
Інші інвективи проти дзеркал
Лілеї, перло, пурпурові квіти,
І злото — все, що вам весна дала

І що зів'яне взимку без тепла,
Мого жалю не може погасити.
І все гіркіші дні ці сумовиті,
Навряд щоб довго мука ще жила,
Найбільше зло для мене — дзеркала,
Що наймиліші вам у всьому світі.
І це вони пошили у німтура,
Хоть ви зволяли ще мене приймать,
Стрільця й володаря мого Амура.
Пресподниця їм шліхувала гладь,
Дала печать їм Лета хмура,
І жереб мій тепер — лише конать.
ХЬУІІ
Поет знов побачить гарні очі,
без яких не може жити
Я відчував: не марна осторога,
Без вас у мене духа не вдмухнуть,
Ставати проти смерті — в цім могуть
Всього, що є ще на землі живого.
Жагу я не тримав занадто строго,
Спрямовуючи на забуту путь,
А нині хочу знов її вернуть,
Волаю їй — йди он туди, небого!
Мені побачить вас така охота,
Хоча я мав вас уникати доти, —
Боюсь собою очі мулять вам.
Діставши на цей раз якусь вільготу,
Боюсь, недовго проживу я сам,
Якщо бажанню попуску не дам.
ХІЛШІ
Поет відчуває, як при Лаурі
його серце палає,
а язик німіє
Вогонь вогнем перебороти годі,
Як річка від дощів не меженіє,

Своє своїм зазвичай багатіє,
Чуже в чужім шукає нагороди.
А ти, Любов, де в цілковитій згоді
В одній душі два тіла ніби діє,
І що сильніш жага у нас шаліє,
То більше завдає вона і шкоди.
Як Ніл, накочуючи з верхоріччя вал,
Страшенним ревом вухо оглушає,
Як Сонце сліпить осмілілі зори, —
Так і незгодний із душею пал
З ярливості своєї знемагає.
Баскому коню треба дати шпори.
ХІЛХ
На цю ж саму тему
Хіба не гнав від тебе я брехні,
Невдячний мій язиче? Хіба мало
Я шанував тебе? А люди помічали,
Що всі слова твої лихі й сумні.
Коли ж благать доводилось мені
Кохану, то уста твої мовчали,
Й виходив вірш, що почуття чекали,
Без ладу й коструватий, як у сні.
І ви, о сльози, ви моїх ночей
Попутники, чом вам би не полити
Перед коханою потоком повним?
І ви, гінці усіх лихих вістей,
Зітхання, ви забули вже бриніти!
Лише мій лик, як завше, красномовний.
Ь
Канцона
Усі, хто працює і страждає,
перепочивають; поет — ніколи
Тоді як день схиляється на спад,
Вістуючи зорю десь з того боку,
Де жде на неї людність невідома,

Стара прочанка приспішає кроки, —
Покрівлі на видноті бовванять.
Засапалась, взнаки дається втома,
От ляже спати вдома,
І як рукою зніме
їй огнище питиме
Турботи, що зайшли в дорозі.
Аби її печалі, не у мнозі,
Та іх мені. Бо, як сіда світило,
Я, признаюсь, не в змозі
Одвести душу — так мені немило.
Нім пломенисте покотьоло,
Сідаючи, в близькому смерку кане,
Хоч ще проміння жевріє ясне,
Сапальник повертається останній,
Завівши просту пісню, з поля,
Веселий. Його столу не мине
Убоге їстовне,
Як ще недавно жолуді —
Всі їли їх тоді,
Та й ними люблять досі ласувати.
Хай іншим весело, а от у мене в хаті
Про спокій і веселість не питай.
Людина я планитувата,
Куди б не повернувся небокрай.
Не жде вівчар, як хмарки золотаві
Натомляться вже од дняного бігу
Й чорнітимуть у темноті,
Встає на ноги, спершись на ґирлиґу,
І, покидаючи джерела й трави,
Жене поволеньки свої гурти.
Відтак на самоті
В дімку чи курені,
У гілки вбрані листяні,
Дріма собі — і ні мур-мур.

А от мені лихий Амур
Велить сочити крок по кроку
Серед ярів і кучугур
Втікачку ту мою жорстоку.
Сховавшись у закритій паді,
Потомлені на дошках мореходи
В одежі цілу нічку пухнуть сонні.
А я, коли пірнає сонце в води,
Гишпанію минувши і Гранаду,
Марокко і Гераклові Колони,
Коли мужі і жони,
Світ Божий, з ним і звірі
Відпочивають в мирі,
Всю ніч не склеплюю повік,
І хоч би хвильку біль не пік,
Бо від кохання витерпу немає
Уже десятий рік.
І хто мене од лиха одволає?
Саме писання якось біль зніма,
От зараз вечір, видно, як воли
Вертаються без ярем з поля.
Куди ж мене ці муки завели,
Чому я досі не зірвав ярма?
Хіба я не наплакався доволі?
Гірка моя недоля,
Коли уперше у пригожий вид
Наважився я очі утопить,
Щоб він витав переді мною вперто.
Тепер його у серці вже не стерти
Ні силі, ні умінню.
То з ним мені умерти?
Так, він мене з душею лиш покине.
Канцоно, якщо ти
В моїй компанії охоче
Проводиш дні і ночі,

То ліпше не показуйся нікуди,
Хвали не слухай, не заводь на людях
(Хай буде поміж нами!) —
Яку у моїх грудях
Пожежу запалив нечулий камінь.
и
Поет через муки заздрить
неживим речам
Аби це сяйво ще б мене сліпило —
Як тесалійська бачила долина
Прудкої утікачки переміну,
Так би й моє перетворилось тіло.
Аби я знав, що більш мені несила
З'єднатись з нею (о лиха година!),
Я скаменів би, — кам'яній людині
Уже ніякі радощі немилі.
І, мармуром зробившись, чи алмазом,
Що дражнять кожне завидюще око,
Чи ясписом, таким ще дорогим,
Я б ярем скинув з пліч моїх одразу,
Щоб буть несхожим із отим старим,
Що відкидає тінь на все Марокко.
Ш
Мадригал
Свого коханця чарівна Діана,
Купаючись, голісінька, в криниці,
Тією наготою так не манить,
Як от мене ця дика чередниця,
Яка в воді полоще покривало,
Відкривши золоту свою косицю.
Палюча спека підсобила мало,
Коли кохання дрожем пронизало.
LUI
Канцона
Римському сенаторові

Шляхетний духу, вихователь тіла,
В якому почалася немала
Земна мандрівка зацного сеньйора;
Доріс ти незабаром до жезла,
Який тобі вручили люди сміло,
Щоб став ти Риму за міцну підпору
І правив присуд скорий,
Кого ж мені призвати, як не тебе,
Ти ж бачиш: згас у душах луч добра,
Де зло, де правда, хто їх розбира? —
Італія в мізерії, в ганебі,
Чи ж рятувати вже її не треба,
Спасати нашу сплюху від загину?
О, аби міг я їй нам'ять чуприну!
З сонноти непробудної навряд
Прокинеться вона назустріч зову,
Та ще коли важкий кошмар їй сниться.
Та, може, твої руки вже готові
Вчинити диво? І здолає встать
І рідний край очолити столиця.
Тож не вагайся, злапай ледащицю
За довгі коси — інший би не смів! —
І підніми із курної землі!
Я, чиї очі стільки сліз лили,
Рятівникові не жалів би слів, —
Атож, коли із Марсових синів
Зійде тавро (та щоб навік умерло!),
І під твоє усе перейде берло.
Ці старожитні мури величаві
І кам'яною величчю грізні
Нагадують про себе ще і нині,
Гробниці, де лежать у вічнім сні
Останки тих, чия не меркне слава,
Хоч скільки б не минуло з їх спочину,
І давніх цнот та доблесті руїни,

На тебе покладають ще надію.
0 непідкупний Брут, о Сципіони,
Почувши про нові у нас закони,
Як кожен з вас душею порадіє,
А перший наш вітія,
Фабрицій з словом звернеться палким:
"Постане ще у величі мій Рим!"
Якщо є співчуття там, наверху,
То душі, вже без тіл, та незабуті,
Як співвітчизники, од тебе ждуть
Кінця цій горожанській смуті,
Через яку народ наш із страху
Обходить церкви, бо уже і тут
Убійники підступне щось кують,
Зробивши з них розбійницьке кубло.
Розбито подобизни й вівтарі,
1 доброго не бачать у добрі,
Серед руїн панує тільки зло.
Такого на землі ще не було:
Не Божу славу прославляє дзвін,
Злодіяти і різать кличе він.
Жінота плаче, не мовчать і діти,
І хто старенький, сльози не хова,
Уже не радий доживати віку,
І біла, чорна, сіра монашва,
І жебраки, що голим тілом світять,
Волають: "Заступись за нас, владико!"
І біднота, заходячись од крику,
Напоказ виставляє рани й кикті,
Що вразили б старого Ганнібала;
Пожежі в Божих храмах запалали, —
Та можна навіть полум'я несите
Рішучою рукою погасити,
Тоді утихнуть нечестиві страсті,
І вже тобі на небесах воздається!

Ведмеді і вовки, орли і гади
Колоні гордопишній мармуряній,
А заодно й собі вчиняють шкоду —
Од них і плаче тая люба пані,
Що кличе тебе виполоть розсаду,
Де бур'янистому привільно роду.
Тисячоліття перейшло відтоді,
Як пломінких немає вже сердець.
Ото, як у гордоту удалася,
Безрадною нова зробилась раса
І материн ославила вінець!
Ти муж і ти отець!
І це тобі під силу, як нікому,
Ба навіть нашому отцю святому.
Зазвичай перебірлива Фортуна,
Як помисли виношуєш високі,
Стає з тобою люта й зловорожа.
Та, порівнявши із тобою кроки,
Зробилась нині лагідна любуня,
На себе анітрохи не похожа.
Та й перед ким вона ще може
Одкрити, як перед тобою, путь?
І вірю я: в небесній славі,
У царевінчаній державі
Нова відродиться могуть,
Аби колись гукнуть:
"Служили інші юній вперто,
А я стару відбив у смерті".
Тобі, канцоно, на скалі Тарпейській
Постане чоловік, перед яким
Схиляємося ми усі уклінно.
Скажи йому: "У тебе нині
Є друг, хоч ти і не знайомий з ним,
Так він передає, що Рим
Тобі хвалу, вмиваючись слізьми,

Піє з усіх горбів семи".

Балада

Амурів знак прикрасив їй чоло,
І серце перед нею не боролось:
Звабливіших за діву не було.
І рушив я за нею через трави,
Аж це гучний почувся з лісу голос:
"Цей шлях і голови тебе позбавить!"
І зупинивсь у затінку я дуба,
Задуманий, навколо озирнувся
І зрозумів, що тут чигає згуба!
І в полудень уже назад вернувся.

IX

Балада

Я вірив, що уже погас цей пломінь,
Бо вистудили роки і зима,
Та чую: він в душі поворітьма.
Не все потухло, як оце я бачу,
Жар тліє — недогода ще й яка,
Жага знов прокидається гаряча,
Коли нестримна слізна ця ріка
Із серця, щоб спочило, витиска
Ті іскри, і огнина вже сама
Лютує так — лютішої нема.
Як я, дощем проливши стільки сліз,
Ще й досі не зумів залить огнину?
Амур мене у жертву знов приніс,
Палити і гасити без упину,
І без надії я тепера гину.
Від пут любовних вирватись дарма,
Як ти од її личка без ума.

Марне сподівання

У серце палом вражений сліпим,
Лічу години і даремно марю,
Шкодую за минущим часом тим,

Коли з тобою ми були у парі.
І що за тінь лягла над садом цим?
То що, тепер плодам пропасти даром?
Не ляже колос під серпом моїм?
А звір залізе з ревом до кошари?
Таким ось сподіванням бунтівливим
Амур мене карати здавна звик:
Надіятись найважче нетерпливим;
А вихід я вважаю справедливим:
Як смертний ще не звікував свій вік,
Не називайте смертного щасливим.
ІЛТІ
В любові багато гіркоти і трохи
солодкості
Крок радощів ступає через силу,
Нудьга цупка, надія лиш на мить,
То страда й змора у душі щемить,
То мчить порив, як кінь, увесь у милі.
Та радше сніг затепліє, без хвилі
Моря залишаться, рибалки кинуть сіть
У горах, радше сонце піде встріть,
Де Тигр й Євфрат ще води не розлили,
Ніж я діждусь спокою благостині,
І впинять вже зі мною свару ту,
Яку затіяли Амур і діва;
Та губи хоч скуштують лагомини —
Гортань таки відчує гіркоту,
Поки судьба до мене ще зрадлива.
ІЛЛІІ
Месерові Аґапітові, посилаючи
йому гостинці
На перший, любий мій синьйоре, дар,
Куди ви клоните заплакану ланиту,
Віддячитись Амуру не спішіте,
Поводьтеся, як ніби ви скупар.

А другим слід відводити удар
Тих стріл, які втомилися летіти,
Байдуже, чи зима стоїть, чи літо,
У стужу дзвонячи чи сикаючи в сквар.
А щоб утишити сердечні рани,
Із третього скуштуйте зілля сік —
Солодкий він, а потім горенить,
І — хизуватися я тут не стану! —
Мене стигійський не зляка візник,
Поки вас можна буде ще молить.
Прокляття лавру
Шляхетна і улюблена лаврина,
Зростав я при тобі немало літ,
Ти вміла кволий хист мій запалить,
Але й була до мене негостинна.
Мене ти колисала безневинно,
Та скоро я відчув колючість віт,
І довелось мені заговорить
Про те, за чим я сохну, сиротина.
Хіба якийсь любас згада про мене,
Кого підтримує в коханні віршик мій
Та хто позбувся всіх своїх надій?
Я не врятую Лавра, ні Гримій
Не пощадить, та й Сонце навіжене
Посушить листя все його зелене.
ЬХІ
Поет благословляє все,
пов 'язане з початком його кохання
Благословен рік, день, і час урочий,
І та пора, та мить, і та година,
1 той чудовий край, і та хатина,
Де в бран мене взяли прекрасні очі.
Благословенна перша дрож невинна,
Що я признався в ній собі охоче,
І пущена стріла та серед ночі,

І біль той, що уже не знає впину.
Благословен упертий голос мій,
Що розтинав повітря голосінням,
Відгомін будячи іменням донни!
Благословенні всі мої канцон и,
Що їй на славу, та й не без уміння,
Присвячував завжди я тільки їй!
ЬХІІ
Акт покути на одинадцяту
річницю кохання
Марнуючи безславно всі ці дні
І ночі, беззмістовністю повиті,
У полум'ї згораючи неситім,
Дивуюсь тій, що гожа, як у сні.
Царю небес, молю, дозволь мені
Молитвою свій прогріх відкупити.
І хай злодійні наставляють сіті,
А сорому завдам я сатані.
Вже збігло одинадцять років от,
Як знемагаю я під гнітом владним,
Що мучить тих, живе хто в суєті.
Помилуй недостойного щедрот
І нагадай моїм думкам безладним,
Як того дня повис ти на хресті.
ЬХШ
Балада
Моє обличчя вздрівши без кровини,
Позначене уже печаттю смерті,
Не віддали ви їй мене пожерти,
Жалем урятували од загину.
І як життя мені ще не докука,
Воно живе (це ваші все щедроти!)
Цим любим голосочком і очами,
І вам належить вся моя істота.
Мій дух, як ледар од удару бука,

Прокинувся під вашими речами,
Відкрилось серце вашими ключами,
І нині, донно, в вас моє опертя,
По вашій волі я пливу уперто,
1 все, що йде од вас, — то благостиня.
Прохання до Лаури не зневажати
її оселі, яка є поетовим серцем
Коли, воліючи погордливість явить,
Киваєте ви на чужу провину
Чи квапитесь позбутися людини,
Що звикла вам самі поклони бить,
Тоді ви утекти могли б умить
Із персів, де розкинулась лаврина
Гіллям любові, — втеча неодмінно
У мене пробудила б тільки бридь.
Вибагливий живець серед сухого поля
Не виживе — і тягнеться жаждиво
Кудись, де край із кліматом м'яким.
А що вже вам не дозволяє доля
Забратись звідси, — постарайтесь, діво,
Не завжди зневажати рідний дім.
Поет благає, щоб його сердечний
пал передався Лаурі
Втомившись, я не чув ходи Амура,
Незчувся, як попав до нього в бран,
Зробився він мені вельможний пан,
І ось тепер я завше у зажурі.
Не вірилось, що в цій сердечній бурі
Не виручить мене уже талан
І я ходитиму від болю п'ян.
Ось кара самовпевненій натурі!
Одне мені лишається в цю мить:
А раптом він ізглянеться на мене
І це моє благання не відкине.
Ідеться не про те, аби страшенне

Це полум'я в душі моїй згасить,
А хай впаде і їй якась жарина.
ЬХУІ
Секстина
Гниле повітря з в'їдливим туманом,
Ще й шарпаним рвачким на волі вітром,
Збирається замжити все дощем;
Уже скалки кругом — замерзли ріки,
Трава не зеленіє вже у долах,
Куди не глянь — лиш паморозь і лід.
Ось і на серці в мене стане лід,
І думи важко стеляться туманом,
Народженим по цих глибоких долах,
Куди не залетить любовний вітер,
І де завмерли нерухомі ріки,
А небеса сотаються дощем.
Та вже вщухає і ливний цей дощ,
Під сонцем тане паморозь і лід,
Скресаючи, водою грають ріки,
І не буває так, аби туман
Не вимітався під поривом вітру,
І клапті снігу осідають в долах.
Та що мені до цих розквітлих долів?
Я плачу і у спеку, і у дощ,
І на холоднім вітрі, і без вітру,
І тане лиш тоді у серці діви лід,
1 лик її прогляне із туману,
Як висохнуть усі моря і ріки.
Поки до моря ще збігають ріки
1 звір ховається у тихих долах,
Прекрасні очі будуть за туманом,
В який і мої очі б'ють дощем,
І груди діви не покине лід,
Змінивши й мої груди в виток вітру.
Та як же не мириться з кожним вітром,

Що полонив мене в краю, де ріки
Породжують і трави, й чистий лід?
Про лавра тінь я повідомлю доли,
їй не страшні ні буря, ані дощ,
Ні спека, ні густі драглі туману.
Тумани не тікають так від вітру,
Як збіг той день, ні ріки під дощем,
Ні лід, як нині, коли жарко в долах.
ЬХУІІ
Падіння
На лівім березі в Тірренськім морі,
Де вітер із квилінням хвилі гонить,
Узрів я раптом ту високу крону,
Що так я оспівав, собі на горе.
Амур мене заваб туди на гору,
Згадавши, у чиїх я кіс полоні,
Там був струмок, що тік на цілі гони,
І я упав туди, як мертвий, в зморі.
Серед горбів, лощин і перелогів
Ожить мені поміг стид несусвітній —
Я іншої й не хтів би підохоти.
Я жив, не обсушивши очі, дотi,
А ліпше б промочив собі я ноги,
Коли б мені таланило у квітні.
Побачивши Рим, поет пробує скинути
Лаурину владу, але кохання не дає
цього зробити
Священний рідний край, угодний Богу,
В'ялить скорботою постійно мозок мій,
Волаючи: "Одумайсь!", й шлях прямий
Мені показує до вишнього чертогу.
Та інша мисль одразу б'є тривогу
І мовить: "Ти куди тікаєш? Стій,
Чого ти перестав вклонятись їй,
Ти що, до донни вже забув дорогу?"

Ці речі вислуховую я з сумом,
Мовчу, як той, кого недобра новина,
Принесена раптово, може вбить.
І знову побиває думу дума...
Не знаю, хто подужає: війна
Все точиться, чи ж довго ще — Бог відь!
ЬХІХ
Поет тікає від кохання і потрапляє
до рук його служителів
Я знав, Амуре, ти противник втіх,
Ніхто тебе у цім не переборе,
На підступи і каверзи ти скорий
І чіпкість пазурів довів своїх.
Тепер мені ясніш по брехнях тих,
Коли мені згадались наші спори
Між Ельбою й Тосканою у морі
Серед валів солоних і крутих.
І ось од тебе втік з твоїх обіймів
Дорогою крізь шквали й хвилі ці,
У пілігрима перебравшись шати.
А тут мені услід твої гінці,
І чути крики їх: "Куди ти? Стій-но,
Від долі, друже, нікуди тікати!"
ьхх
Канцона
Якщо поет, переконавшись
у марності своїх благань,
не перестає нарікати, то винен
він сам, а не зірки чи доля
На що мені зосталось уповать,
Якщо не раз надії омилили?
Нащо, як з мене висотали жили,
Здіймати руки — Небо ублагать?
Але якщо не стихнуть до могили
Ці мої квилі,

Молю, Амуре, не перебивать,
Якщо скажу, ряст топчучи і трави:
"Поки живу, співати маю право".
Почавши, маю право я на спів,
Бо сміх (таки довгенько я зітхаю!)
Журбу не врівноважує безкраю.
Аби ж по поданні моїх рядків
Небесний зір усмішкою розцвів,
Я б по такій напасті
Найвище щастя
Серед усіх залюблених зажив!
До того ж заявити б міг законно:
"Співаю на догоду я мадонні".
Прекрасні мислі, здатні занести
Так високо мої палкі стремління,
Дивіться, серце у мадам камінне,
Мені самому в нього не ввійти.
Із нею в нас розходяться путі
І вже не зійдуться ніколи,
Так присудила доля,
З якою я втомився спір вести.
Отож у мене серце запеклося.
Не хочу буть плохутою, як досі.
Та що це я? де я? хто кулі ллє?
Хіба не сам я, не хотіння голе?
Хоч обійду усі небесні кола,
Планета жодна сліз мені не шле.
Якщо мені від тіла зле,
Чому винити зорі
Чи те, що любе зору?
Зі мною винуватець всіх "але"
З тих пір, як мені світить дні і ночі
Чудове личко і прегарні очі.
Від Вседержителевих рук
Усе, чим хвален світ одвіку,

Та я лиш бачив невелику
Красу, яка пиша довкруг.
Й коротші були стрічі од розлук
З світилом, з нею.
Провиною ж моєю
Зір, а не день, коли відкрила пруг
Небесна ліпота для зору мого
Начало мого віку молодого.
ЬХХІУ
Яким дивом поет знайшов для кохання
стільки ходів, думок, рим і слів
Я вже знебувся від безплідних дум, —
1 все довкола вас думки мої знебулі
Про те, як ви мене ще, може, не забули,
Якщо всі дні мої оповиває сум.
Про те, як я живий ще, як мій ум
Все рветься мріями до вас, моя гарнулю,
Хоч скільки вже часу безслідно промайнуло,
І як у березі дзвенить прибою шум.
І як мої не утомились ноги
Розшукувать сліди коханих ніг,
Блукаючи наосліп без дороги.
І як для вас я стільки рим зберіг,
Які не приведуть до перемоги,
Адже Амур поета переміг.
ЬХХУ
Лаурині очі
Така дотклива міць цього ясного зору,
Що рану здатна лиш вона зцілить,
Не здужа зілля тут, ні мудрий ворожбит,
Ні камінь, що привезений з-за моря.
Шукатимеш когось ти ще не скоро,
Одній співатимеш пеани кожну мить,
Та мисль сама, щоб іншу полюбить,
Постане висміхом, а не якимсь докором.

Такими вас зробив, прекрасні очі,
Мій повелитель і звитяжний пан
1 відпускати вже мене не хоче.
Я знемагаю від сердечних ран,
У грудях полум'я горить уроче, —
Навік судився мені любовний бран.
ЬХХУІ
Поетові люба Амурова
в 'язниця
Амур, мене зумівши спокусити,
Завабив у знайому вже тюрму,
А ключ віддав тирану моєму,
Яка зробила з мене й так баніту.
В життя провести задум страховитий
Я сам же й посприяв іще йому.
Тікати! — та я ніг не підніму,
Ожити хочу, й лячно вже ожити.
Ось так і брязкаю я ланцюгами,
На лобі в мене і в моїх очах
Написана душі моєї драма.
Побачивши мою незмірну втому,
Ти скажеш: "Як з хреста він знятий! Ах,
Хоч поминки уже справляй по ньому!"
ЬХХУІІ
Лаурин портрет
Хоч як би там старався Поліклет
Та інші малярі — їм не віддати вдало
Красу, що так мене причарувала
І мої думи поривала в лет.
Та мій Сімон зажив світлистий мед
Тих райських місць, де діва пробувала,
І святобожно длань намалювала,
Унесмертельнивши, її портрет.
Воістину, на небі, не у нас,
Де душу затуляє бренне тіло,

Подібний труд постав в урочий час:
То вищий дар, то благородне діло!
Його вогонь у долах би погас,
І очі в персті геть би потьмяніли.
ЬХХУПІ
Цей самий сюжет
Коли, натхненний закликом моїм,
Симон задумував своє творіння,
Аби ж то він в високім устремлінні
Дав голос їй і дух пружкам живим.
Я б серце гамував, спинившись перед ним.
Що любо всім, від того я не гину,
Хоча вона пресвітла в цю годину,
І благосна, як Божий херувим.
Проте щоразу, тільки б захотів,
Я розмовляти йду до неї сміло,
Хоч відповіді ти не чуєш, брате.
Пігмаліон, той ублагав богів.
Бодай би раз мені пораювати,
Як перед ликом тішивсь він ожилим.
ЬХХІХ
У чотирнадцяту річницю
поетового кохання
Коли початок зійдеться і край
Того, що вже пала літ чотирнадцять,
Ніхто не полегчить мого нещастя,
І не остудить страсті через край.
Амуре, хоч зітхнути вільно дай,
Для мене мука так за нею гнаться,
Я знемощів, нездатний відірваться
Від тої, хто для мене рай-не-рай.
Тому-то я щодня і знемагаю,
Цього стороннє око не помітить,
Та не вона, мучителька моя.
Ось так допосі докаланив я.

Коли кінець — у кого ж я спитаю,
Та я вже не житець на цьому світі.
ьххх
Секстина
Хто важився довірить свою долю
Підступним хвилям і таємним рифам,
Бережений лиш стінками човенця,
Тому уже два кроки від конання,
І ліпше б повернувся він у гавань,
Поки слухняне ще стерну вітрило.
Я леготу віддав стерно й вітрило, —
А що коли мого кохання долю
Спрямує він у благодатну гавань, —
А він мене поніс якраз на рифи;
І до сумного призведе конання
Не буйність хвиль, а мій таки човенець.
Давно мене сліпий несе човенець,
Уже пропало із очей вітрило,
Все ближче мить дочасного конання.
Одначе той, в чиїм приполі доля,
Устиг остерегти мене про рифи
І оддаль показав мені і гавань.
Вогні, що кличуть уночі у гавань,
Шлях прокладають суднам і човенцям
Туди, де бурі не страшні і рифи,
Так небо, надимаючи вітрило,
Мені відкрило ще й інакшу долю,
І я зітхнув: бариться час конання.
І не тому, що вірю я в конання,
Надіюсь засвітла ввійти у гавань,
Чи це не значить в найкоротшу долю
Вмістить найдовшу путь? Адже човенець
Під вітром, що напнув украй вітрило,
Мені на безголов'я, мчить на рифи.
Коли врятуюсь я від грізних рифів

І в певний час діждусь свого конання, —
Як весело я поверну вітрило
І кину якір у гостинну гавань.
Та я палаю, як сухий човенець,
Не в змозі щось змінити в вражій долі!
Ти долю звершуєш мого конання.
Не віддавай човенця згубним рифам,
Нехай жене його вітрило в гавань.
ЬXXXI
Поетові хочеться віддати себе
до рук Богові
Натомлений іздавна нести гніт
Провин моїх, дрібної суєти,
Боюсь у цій дорозі не дійти,
Упавши під навалою всіх бід.
Бог появив мені свій дружній вид
На знак, що знов готовий помогти.
Та скоро зник у вишній висоті,
І зір вже перестав за ним зорить.
Проте і досі чути його зов:
"Ось вірна путь, кому іти несила,
Зверніть до мене серце одиноке!"
Чиї жаління і чия любов
Надасть мені, щоб полетіти, крила,
І віднайти, уже деінде, спокій?
ЬXXXII
Якщо Лаура й далі буде такою
жорстокою, поет покине її
Кохання мого змора не впинила,
Хоча живу на світі в самоті,
Зморивсь я вічно сльози лити ті
І почуватись на душі немило.
Хотів би я лягти в гробовець білий,
Щоб на могильній вибито плиті
Найменння ваше, ці слова круті

Про зло, яке мене в цвіту прибило.
О, якщо ви побачили одраду
Не в муках серця, відданого вам,
Тоді благатиму у вас ощади!
Коли ж вам треба зовсім інших драм, —
Любов моя спричинить з вами звaду,
І на поталу я себе не дам.
иосхш
Поет дивується, чому він так
страшиться кохання, випивши
через нього добру повну
Поки не білі сивиною скроні,
Яку підмішує безжальний час,
Амура з луком вгледівши, щораз
Я почуваюсь зовсім безборонний.
Проте хай стріли і летять з розгону,
Хай навіть невичерпний їх запас:
До серця їм тепер закритий лаз,
Узятого уже в міцну обслону.
Уже в моїх очах і сліз нема,
Хоч ходи їм туди іще відомі
1 можна їм ввійти без заборон.
Ще, може, груди і зігріє пломінь,
Та образ, що панує над всіма,
Обурить лиш, та не урве мій сон.
ЬХХХІУ
Поет розмовляє, звертаючись
до своїх очей
— О вічі! Вилийте сльозами гріх:
Від вас на серці тільки смертна стома.
— Ми плачемо, нам туга так знайома,
Та винні, ті страждають більш за всіх.
— Пустили ви суцігу із суціг,
Амура, і розсівсь він, як удома.
— Не ми, у нас любов зникома,

Сконати гріховода тільки міг.
— Покуту! Ось чого від вас ми зичим!
Запрагнули бо це видіння любе
Ви перші у пориві самохіть.
— А звісно: це таки погуба
Ставати на суді сім сторонничім,
Де можуть нас за іншого судить.
ЬХХХУ
Знов бачачи свою донну в тому місці
і в той час, коли поет закохався
Любов, завжди для мене лиш любов.
І з кожним днем сильніш любить охота
Той край, де сліз ніколи не збороти.
Любов одна з моїх міцних основ.
І згадую добу я знов і знов,
Що врятувала дух мій від марноти,
А надто ту, яка сама чеснота,
В якій для себе приклад я знайшов.
Хто б зміркував, що ворог мій коханий
Як друг пробратись до душі зуміє
У приступі завзятім та урочім?
Якою ти, Любове, стала пані!
І, коли б я не фів іще надії,
Я б мертвий впав, тоді як жити хочу.
ІХХХУІ
Поет воліє вмерти щасливим,
ніж жити у муках
О, ця стрільниця угорі страшна!
Амур пускав у мене роєм стріли,
Та несмертельні — мимо все летіли:
Тому б умерти, хто життя не зна.
В'язниця, як колись, оця земна
Мій дім, бо я зостався цілий,
І, поки дух перебуває в тілі,
Моя сердечна мука не мина.

Давно збагнуло моє серце бідне,
Що часу вже не повернуть назад, —
Це досвід мудрий, що не говори.
Я намагавсь його усовіщать:
"Не думай, що відійде без пори,
Хто пережив деньки свої погідні".
ЬХХХУІІ
Очі поетової донни хочуть,
щоб він тільки мучився,
а не сконав
Як тільки з лука пущена стріла,
Кмітливий лучник провістить береться,
Улучить він у ціль чи промахнеться
1 чи рахуба точною була.
Ви, донно, та, хто поглядом стріля,
Ви знали, що у мене він уп'ється,
Що потім мучитись мені прийдеться
І серце слізьми випалить дотла.
І, звісно, прорекли тоді мені:
"Ну що, зітхальнику, дістали ви у шкуру?
Вона смертельна, ця стріла Амура".
Тепер гіркі переживаю дні,
Ні, не бажали ви мені загину:
Живий я ще потрібен ворогині.
ЬХХХУІИ
Поет радить іншим не тішити
себе, як він, любовними надіями
Та й забарна вона, моя надія,
Тоді як час життя такий малий!
Було б раніше гнать, як вітровій,
Та ще прудкіше, так, як той не віє.
Хоч нині ще біжу, на ногу я кривію
І бік рукою підпираю свій.
Ух, пронесло. Лиш на лиці маркий
Зостався слід страшної веремії.

Якщо ти до кохання на шляху,
Пораджу я тобі назад вертатись:
Жага тобі мучителькою стане.
Зуміє з тисячі один урятуватись.
Бо й ворогиню ту мою лиху
Уразила-таки сердечна рана.
ЬХХХІХ
Поет не може жити на волі відтоді,
як став Амуровим бранцем
Щасливо втікши з клятої в'язниці,
Де цілий вік мене тримав Амур,
Признаюсь, дами, що мені не мур,
А вольна воля зовсім не годиться.
Казало моє серце: веселиться
Одне не зможе, й прошу, що за дур,
На мудрого пустий знайшовся балагур,
1 в дурні довелось мені пошиться.
Зітхаючи віднині за минулим,
Я бубоню: "Любіше волокти
Кайдани, скрипиці, окови, диби!"
Досадно знать, як помилився ти.
І, знову ставши в'язнем тим нечулим,
Все виправляти неймовірну хибу.
ХС
Любов живе красою, що її
породила
Кучериками золотисті жмути
Закручував грайливо тиховій.
І світ очей сіяв, такий ясний,
Який сьогодні втратив злото суте.
І твар не строга, хоч і не збагнути,
Чи то личина, не бува, на ній.
І скинувсь я: як у біді такій
Огнем любовним знов не спалахнути?
Створіння смертне так ще не ходило,

Як рухалась вона, і янгольські слова
Лилися, ніби музика незнана.
Небесний світлий дух, живе світило
Я споглядав... Та не гоїться рана,
Коли втрачає силу тятива.

XCI

Братові Ґерардові, який
постригся в монахи

Вродливиця, укохана тобою,
Зненацька геть осиротила нас.
Гадаю, в небо путь її прийшлась:
Жила, як мишка, тихою такою.
Ключі від серця — ті, що під рукою
Були у неї, забирати час
І йти за нею, це тобі наказ,
Хай не обтяжений ти ношею земною.
Бо від найтяжчої ти вільний ваготи,
А інші всі неважко вже відперти,
Як богомольцю на шляху до Бога.
Адже стократ переконався ти:
Усе живе поволі йде до смерті,
Душі любіш відходить без усього.

XCII

На смерть Чіна з Пістої

Заплачте, донни, і Амур, ридай!
Закохані, прийшло його до нього.
А він же славив вас усіх від Бога
І оспівав любові дивний рай.
І ти, мій смутку, сльози не втирай!
Сама скорбота стала край порога,
Зітхання ллються хай аж до знемоги,
Бо серце повне ними через край.
Уболіває вірш, уболіває рима.
Печалиться наш люд по всіх домах,
Оплакуючи смерть месера Чіна.

Пістойці вболівають нещадимо,
Бо навіть їм гірка його кончина,
Зате радіють гостю в небесах.
XCIII
Поет розповідає про Амурові
погрози
Не раз Амур мені казав: "Мереж,
Мереж, що бачив, в'яззю золотою.
Як значу вид я краскою блідою,
Дарую горлом і вбиваю теж.
Та й ти конав і оживав усе ж,
А потім розлучились ми з тобою,
Обходив ти мене все стороною,
Та я меткий, від мене не втечеш.
І якщо зір, в який мені постать
Прийшлось тобі, щоб гордощі убить,
В які твоя душа була убрана,
Верне мій лук, щоб зрушивсь супостат,
У нім твій вид розчулить сили стане,
Бо я сльозою лиш умію жить".
XCIУ
Потрясіння і метаморфоза коханців
перед пасією
Заледве впущений до серця зором
Прекрасний образ, зверхник і властитель,
Життєвих сил розгублений блюститель
Завжди заскочений зненацька цим напором;
Подвоюючи диво це повтором,
Вигнанець у противницьку обитель
Вдирається, жорстокий відомститель
І там загрожує грабунком і розором;
Ось так коханці встали, мов з труни,
А все тому, що їх життєва сила
Обителі свої перемінила,
Вчинивши шкоду кожній стороні;

Я теж так почуваюсь, як вони,
Бо і мене така біда скосила.
ХСУ
Очі поетової донни пом 'якшали
не від кохання, коли читали в його
серці
Аби зумів замкнуть я в стихотвори
Усе, чим моє серце так болить,
Я міг би жаль у кожного збудить,
Хоч би яким здавався він суворим.
Одначе ти, святий прекрасний зоре, —
Слабий від тебе і шолом, і щит, —
Навіщо змушуєш мене ти сльози лить,
Коли наочно бачиш моє горе.
Подібний променю, тому, що в шибі
Просмикується у доми ранкові,
Ти знаєш, чом я лементую нині.
Бо віра — ворог мій, і тим сильніш Петрові
Завидую в душі і Магдалині.
Мене ти розумієш... що ж, спасибі.
ХСУІ
Безповоротна втрата свободи
Зітхати я уже не маю сили,
Розтерзаний марнотою надій,
Тепер противник я незбутніх мрій,
Що так мою свободу підкосили.
Та не дає відставки образ милий
І вимагає шлях верстати мій,
Хай буде він стражденний і крутий, —
Тоді уперше я напну всі жили.
Коли завада встала на путі,
Не треба б слухатись очей своїх:
Душі не слід за ними вірно йти.
Вона потрапила у бран до них
І вже невільна. Це ж бо бачиш ти.

Хоча за нею це єдиний гріх.
XCУII
Цей самий сюжет
Свободо, золота моя, кохана,
Як я тебе покинув без розмов,
Угледів, схаменувшись, що любов —
Біда, тяжка невиліковна рана.
Для зору те, що грає полум'яно, —-
Холодний розум ненадійний схов.
В очах краса земна поблякла мов, —
Так мучусь я, так серце бідне в'яне.
І слухаю того я лиш, хто муки
Збагне мої, хто іменем її
Наповнить звуками солодкими лазур.
До іншої не поверне Амур
Стопи мої, ну і, звичайно, руки
Тій іншій не пошлють рядки свої.
XCV1II
Герць. — Орсо, графові
Ангілярському
Що ж, вашого, мій Орсо, скакуна
Тримати, звісно, можна на оброті,
Але як дух лицарський побороти,
Що рветься в бій і остраху не зна?
А скарга, чи потрібна так вона?
Ви тут, а він на ратній тій роботі,
Хай ви й пробудете без руху доти,
Він на чолі, з ним сила чарівна.
Пишайтесь тим, що він не для забави
На полі честі в справі бойовій,
Що її вік, любов і кров дарує,
Гукаючи, що рветься він до слави,
А пан його, в уяві вже своїй
З ним злитий, сам-один горює.
XCIX

Другові, який уникає світської
любові
Не раз розчарувавшися в омані
Всіх наших сподіванок і надій,
Переконайтесь в вимозі такій:
Звертатися до Бога ненастанно.
Земне життя — як майова поляна,
Де серед квітів зачаївся змій.
Довіришся картині тій благій,
Й тобі помститься доля невблаганна.
Тож поки смертна не прийшла минута,
Збагни, що путь низоти не для нас,
Інакше спочиву для серця не здобути.
Та, може, запитає хтось нараз:
"Яка ж це путь? Кумедно чути!
Зовеш туди, де сам захряс".
С
Любовні спогади
Віконце, де пала одне світило
Із примхи, інше — злинувши в зеніт;
Віконниця, в якій вночі свистить
Борей на всю свою студену силу.
І скеля, звідки влітку так любила
Моя мадонна, сидячи, глядіть,
Місця, де найніжніша із харит
Ступала, тінь кидаючи, премило.
І стежка, де зустрівся я з Любов'ю,
Той день, що все нагадує мені,
Яку страшну уразу він приніс;
І лик, назнаменований вже кров'ю
Навіки у сердечній глибині, —
Мене доводять повсякчас до сліз.
СІ
Поет бачить свої заблуди і не може
піти геть

Оввa, ми всі переступаєм грань,
Яка чекає по життєвій зморі.
І світ нас забуває дуже скоро,
Хоч ти блаженним чи щасливим стань.
Ще трошечки, — і час для розставань,
Однак, удовжуючи випробу сувору,
Амур і досі держить нас у шорах,
Бо править у очей звичайну дань.
Я бачу добре, що літа, як миті,
А сила чарів може дати мало
Мені потрібної на це підпори.
Ось два уже минуло семиліття,
Як розум і чуття на битву стали:
Хто кращий, той і візьме гору.
CII
Не можна судити, що в тебе
на серці, з обличчя
Коли в Єгипті цар звелів послать
В дар Цезареві голову Помпея,
Той сльози лив удавано над нею,
А сам, як свідчить хроніка, був рад.
І Ганнібал, імперський потентат,
Передчуваючи, що лишиться без неї,
Ошукував веселістю своєю,
Щоб картагенцям тайни не узнать.
Так учинити кожен має право:
Щоб скрити почуття свої лукаві,
Прибрати хмуру чи веселу міну.
Коли лунають вірші величаві
У мене, то це значить неодмінно,
Що я бажаю лиш уникнуть слави.
CIП
До Стефана Колонки з порадою
розправитися з Орсіні
Наш Ганнібал орудував не влад:

Узявши гору, не добив вражину.
Отож, мій пане, дійте без упину,
Добутий меч не треба опускать.
Ведмедиця, позбувшись ведмежат,
На попасу на майській полонині,
Вищирюючи зуби у ревінні,
Готова кровопімством відомщать.
Щоб не штрикали в серце вам віднині,
Держіть завжди напоготові зброю
І кваптеся туди, куди зове
Щаслива доля воїна-героя,
І через сотні років по кончині
У світі ваша слава оживе.
CIV
Пандольфові Малацесті,
сеньйорові Ріміні
Пандольфе, вже у молодості ранній,
Коли любовна гра розпочалась,
Хіба лише ледачий серед нас
Не сподівався вашого буяння.
Бо серце підказало не останній
Мені ярмис, аби уславить вас,
Граніт і фарбу роз'їдає час,
Та не здолать йому мого писання.
Хто Цезаря увічнив і Павла,
Марцелла й Африканця Сципіона?
Чому їх слава й досі не пройшла?
Хіба тримає їх узніжжя чи колона?
У цього ремесла творіння бренне,
А вічне те перо, що є у мене.
CVI
Мадригал
Нова краса в подобі янголиній
Спустилась біля річки випадково,
Де я знічев'я саме простував.

Побачивши, що я, мов сиротина,
Один, вона сплела шовкові
Тенета і сховала серед трав.
Так я попавсь. Та скаржиться не хочу,
Таке струмили сяйво її очі.
СУП
П'ятнадцять років не можуть
розбити влади, яку мають
над поетом очі його донни
Не бачу, як цьому покласти край:
Зі мною ворогують гожі очі,
Щоб знати, як вони мене морочать,
Про це у мого серця запитай.
П'ятнадцять років ось уже, вважай,
Зоріє їхнє сяєво уроче
І променями засліпити хоче
Мене сильніш, ніж у весни розмай.
Переді мною скрізь горять промінні,
Аж сліплячи, такої вони сили —
Чи ці, чи, може, інші паруси.
Гущавиною розрослась лаврина,
І я бреду, сліди згубивши всі,
Туди, куди Амур веде уміло.
СУПІ
Порятунок
Щасливе місце, де недавно лиш
Стопи моє кохання зупинило
І зори на мені його спочили,
Ясніючи ясного дня ясніш
(Алмаз подасться від часу скоріш,
Ніж я забуду, як було це мило:
І стерти з пам'яті уже несила,
Яку відчув я благодать і тиш).
Якщо я теж піду тропою цею,
Схилюся низько, щоб шукати слід

Тієї ніжки, що ступала тут.
Коли в Амура доблесть ще не спить,
Сеннуччо, попроси при стрічі з нею
Хоч прольозитись чи разок зітхнуть.
CIX
На цю ж саму тему
Натомлений жагою, вкотре лину —
Чи в небі сонце, чи зірки, туди,
Куди мене Амур зове завжди,
Укинувши у серце цю огнину.
Затоплений у думу соколину
Про неї, про її палкі плоди,
Звільняюсь я від всякої нужди,
Утихомирений у цю годину.
Уранці, ввечері, удень, з півночі
Солодкий голос щось мені шепоче,
Якого іншому не розпізнать.
Від нього чимось райським ніби віє,
Покріплюючи у мені надію,
Впускаючи у душу благодать.
CX
Той самий сюжет
Я знов ішов, куди гонитель мій
Щодня мене примушував чвалати,
Щоб стати там, закутому у лати,
Й нікого не пускати на постій.
Я озирався, коли це, як стій,
Почавши мені сонце заступати,
Постала тінь, — не міг я хиби дати, —
Якій витати в вишині святій.
Та тільки я спитав: "Чому цей страх?"
І голову почав підводить сміло,
Аж це мене проміння спопелило
Вогню, що в гарних спалахнув очах.
До того ж оглушив мене ще й грім

І кілька слів привітних разом з ним.
CXI
Інший порятунок поетової донни
Та, що в очах несе моє життя
І що мені виймає душу з тіла,
З'явилась, і в пошані осмутніло
Схилив бліде чоло з уклоном я.
Помітивши, що я мов манія,
Вона раптово вся аж заясніла
Так лагідно, що зором би згасила
Найбільше пересердя Гримія.
Вона сказала щось, пройшовши мимо,
В нестямі я не чув, переді мною
Горіли милі очі невгасимо.
Снувалися якісь думки юрбою,
Я відчував — душа моя в роздорі,
Проте вже відійшли і біль, і горе.
CXI I
Сеннуччові дель Бене
Сеннуччо, хочеш, я тобі скажу,
Якою я живу тепер бідою,
Так відай же, товаришу, — все тою,
її одну на мислі я держу.
Раз рідну її бачу, раз чужу,
То чуйною вона, то крижаною,
То лагідна, то знов лиха зі мною,
Допустить, потім покладе межу.
Тут заспівала, тут вона сиділа,
Тут обернулась, глянула ув очі,
Тут викликала стільки в серці бур.
Тут заклопотана, а тут премила...
Я повен нею — бо всі дні і ночі
Повеліває мною пан Амур.
CXIII
Йому ж таки

Без тебе тут я тільки половина,
Бо друга, друже мій Сеннуччо, — ти.
Я втік сюди од вітру і сльоти,
Шукаючи хорошої години.
Отож я тут, і знай, тому причина
Не блискавка, не грім із висоти,
Ні, я спокійний, я доп'явсь мети,
І серце ще гаряче мов жарина.
Побачив я гостинну оболонь —
Повітря свіже, перла на листках,
Очистилися небеса урочі.
Амур у серці запалив вогонь
І позосталий погасив там страх.
Ось тільки б це узріли її очі.
СХІУ
Локидаючи Авіньйон
Цей Вавилон лишивши нечестивий,
Столицю мерзощів, заплилу в скверну сить,
Подавсь я від гріха подалі в світ,
Щоб жить, допоки не зроблюся сивий.
Любові не чужі мені пориви,
Римую, у полях збираю цвіт,
До себе говорю, — думок тих не злічить, —
І кращих днів чекаю неквапливо.
Дарма, чи я багатий, чи убогий,
Я не турбуюсь долею моєю,
Сердечний і сонцевий жар зачах.
Аби лиш двох побачить мав я змогу:
Одну — не з так суворою душею,
А другого — твердого на ногах.
СХУ
Про погляд поетової донни
Така прекрасна й осяйна, мов диво,
Між двох коханців діва йшла, й при ній
Був той, хто на землі і в небі чародій,

1 справа я, а сонце йшло ізліва.
Тут, одвернувшись від дружка спесиво,
Звела на мене зір веселий свій.
Мені було б хоч щось сказати їй,
Аби до мене мала ласку діва.
Я ревнував її до Аполлона,
Та ревність миттю радістю змінилась,
Як мій суперник став ні в сих ні в тих.
Раптово з неба хмара опустилась
І заховала вид його червоний,
А з ним патьоки сліз таких рясних.
СХУІ
Поет бачить лише кохану
Пригадую, яка мене нудна
Млість охопила від тієї миті,
Коли б волів я очі ввік склепити,
Щоб кращої не бачить, ніж вона.
Такий клейнод — хіба не дивина.
Тепер прийдеться вже без неї жити,
Не бачить світ, її красою вмитий,
І все, що рідне, стане чужина.
У цю забуту усіма тіснину,
Де буду я смутний і невеселий,
Удвох з Амуром повернувся я.
Дівчат нема тут, лиш потічки й скелі,
Куди я оч замислено не скину,
Переді мною ти, любов моя.
СХУІІ
Стрімчак Воклюза
Аби скала, що сторожить тіснину,
Від чого та і назвище здобула,
За примхою природи повернула
На Рим лице, до Вавилону спину, —
Тоді б мої зітхання без упину
Попри усі сподіванки знебулі

Летіли б схилом, там би їх почула
Та, до якої я душею лину.
А там до них, гадаю я, зичливі,
Бо ні одне назад не прилітає,
їм так утішно біля свого бога.
Від оч весь біль, і зі світанком сивим,
Все побиваючись за милим краєм,
Шлють мені сльози, а ногам знемогу.

CXУIII

У шістнадцяту річницю
поетового кохання

Ось уже збігло аж шістнадцять літ,
Як я зітхаю. Жить лишилось мало.
І мариться — мені ще гірше стало,
Так остогид для мене білий світ.
Любов солодка, благо всякий гніт,
Благаю, щоб життя торжествувало
Над лихом, тільки б сперш не завітала
До донни свашка очі їй склепить.
Я зараз тут, а серцем рвусь кудись,
Та більше, ніж я можу, вже незмога,
Бажати дужче, сил нема в бажання.
Я не зів'яв, пробившись крізь пороги.
Нові у давній пристрасті страждання
Свідкують: я такий, як був колись.

CXX

Антонію Беккарі з Феррари у відповідь
на його канцону, де цей поет оплакує
Петрарчину смерть, звістка про яку
поширилася тоді

Довідавшись з віршів таких сумних
Про те, яка мені належить шана,
Приготував паперу я зарані,
Щоб повідомить вас, що, аби міг,
Давно б уже сконав, бо я не з тих,

Для кого смерть — це тільки щось погане,
Вона мене іноді навіть манить,
А раз до неї вже було лиш змиг,
Та відступивсь я, збитий з пантелику,
Що прочитати не зумів на брамі,
Коли ж до мене прийде смертний час.
Отож я вдячен вам за честь велику,
Та вибір зроблений невдало вами:
Достойніші є люди серед нас.

CXXI

Мадригал

Гляди, Амур, як діва яснолиця
Тебе не велича і нехтує мене,
Між ворогів двох навіть не моргне.
Ти з луком, вона боса, у спідниці,
Та ще і коси зовсім розпустила,
Мене не милує, з тобою надто сміла.
Я бранець, та, як єсть у тебе стріли,
Оборонити честь ще можеш ти,
За двох нас, пане, добре відомсти.

CXXII

У сімнадцяту річницю
поетового кохання

Сімнадцять літ кружляє неба звід
Відтоді, як палаю непогасно,
Дивлюся в себе й помічаю ясно,
Що пломінь уже холодом кипить.
Нам легше, за прислів'ям, шерсть змінить,
Ніж звичку. Пристрасті яріють повсякчасно,
Людське життя безповоротно гасне,
На плоть мою лягає тяжкий гніт.
Гай-гай, чи я іще діждуся зміни,
Коли я озирнусь на збіглі роки,
Прорвавши це кільце вогню і мук?
Чи прийде час, як, вийшовши із тіні,

До неї підійду я вільним кроком
І гляну в оч, стлумивши серця стук?
CXXIII
Розлука
Блідота та, що розлилась, як стій,
По ще рожевих, як зоря, ланитах,
Як тільки я устиг її вловити,
У відповідь і вид покрила мій.
В коханні я повівся як німий,
Так у раю блаженні можуть жити
І сяйвом лиш на лицях говорити,
Бо те, що думав, я відчув у ній.
Як в ангела світився лик урочий,
Сама любов стояла он яка —
Не буде порівняння за провину?
І натяком, схиливши долу очі,
Вона мені сказала мовчака:
"Невже мій вірний друг мене покине?"
CXXIУ
Поет не знає, звідки його біди
і як їх лікувати
Амур, фортуна, розум, що утік
Од дійсності в життя давноодбуте,
Такі тяжкі, що заздрість не відчути
Не можу я до тих, що по той бік.
Амур мені рве серце, жереб звик
Діймать його, — що мою думку скуту
Лютить до сліз; ось так живу я в знуті,
Воюючи з гризотами повік.
Не повернуть до того, що було,
З тим, що лихе, ще більше лихо спіє,
Шляху я половину встиг покрить.
Не на алмази схожі, а на скло
Снує моя рука бліді надії,
І рветься посередині їх нить.

CXXУ

Канцона

Одвідуючи місця, де ступали ноги
його донни, поет нарікає, що й тут
не знайшов полегші од своїх гризот
Аби ж тому, що рве
Мене, моїй запеклій страсті,
Вдалось убратися в шарлат,
Тоді чуття це огневе
Могло б і серцю передаться,
Що звикло спать.
І рідше б випало стрічать
Слід одинокий
На долах і горбах,
І рідше б ув очах
Стояли сльози, отоді жорстокий
Спахнув би лід —
Причина лих і бід.
З Амуром я на прю,
За ним не бачу світу,
Рядки терпкі, у голові сумбур.
Оглянувши кору
Або листок чи віти,
Судить про серцевину — цур!
У серце хай Амур
Очима тої гляне,
Що завдала мені удар,
Цей любосний пожар,
Ісплакавшись, лише квилінням стане.
Тоді вже й інший враз
Заквилить од ураз.
Де щебет рим дзвінких,
Народжених рядками?
Де грація? Де лавр мій серед піль?
Хто б цього серця міг

Розбити камінь,
Аби полегшить звичний біль?
І голос чуть відтіль —
Це річ Амур заводить,
Про неї править лиш
Куди сильніше, ніж
У мене це, на превеликий жаль, виходить.
Що ж, цей раз не вдалось.
О фатуме! О льос!
Як те хлоп'я,
Вродившись язикате,
Вже хоче забалакати, як стій,
Рвусь мовить я,
Щоб дать про себе знати,
Моїй врагині, поки я живий.
А може, щастя їй
Лише одне малює
На весь широкий світ —
Пригожий власний вид.
Зелений падоле, щоб не зітхати всує,
Хоч ти понад водою рознеси
Цей гук вітальної яси!
Гарніша ще стопа
На землю не ступала,
Ніж та, що тут лишила слід.
Любов моя сліпа
Тебе одну обрала,
Готовий завше я сюди спішить.
Аби ж то між суцвіть
Зберігся ніг відбиток,
Своїм чуттям я б вихід дав
І не блукав би серед трав,
Приречений на спиток.
Ти ж не зійдеш з тропи?
Отож, душе, терпи!

Куди не позирну,
Як славно все і мило,
І скільки тут розлито ясоти!
Рву кітку запашну
І думаю: її ж бо породила
Земля, якою гарно так брести.
І трави ці густі
Вона потолочила,
Присівши, тут пройшла вона —
Про це билинка зна.
Нічого не проочив я на схилі.
Блаженний будь,
Хто відкриває путь.
Простацький, вбогий спів!
Ти сам же зрозумів:
Лишайся тут, серед полів.
CXXУI
Канцона
Біля Воклюзького ключа
Спокійний плюск води,
Що кликав освіжиться
Вродливицю (пригадую, зітхання!),
І дерево, куди
Любила прихилиться, —
Підпора для її стрункого стану.
І майова поляна,
Де янголина грудь
Лежала, і повітря чисте,
Де очі променисті
Явив мені Амур, щоб серце одімкнуть.
Почуйте ж хоч востаннє
Жаління ненастанне.
Якщо урветься нить,
Як небо порішило,
І вже мені Амур замкне повіки,

Хай тіло моє спить
Десь біля вас в могилі,
А дух витає в небесах довіку.
Страшного смерті лику
Я не боюсь, вона усім дана.
Та в смутний час розпуття
Не можу дорікнуть я
Душі, бо вірю, що вона,
Плоть склавши і стражденні кості,
Знайде догідну гавань в високості.
Прийде, можливо, час,
Коли в земну оселю
Тиран поверне, добрий і прекрасний,
І де, на щастя, нас
Застав той день веселий,
І зір її погасне,
Заставши персть безгласну
Серед каміння, й тут
Любові бог крилатий
Навчить її зітхати,
І небеса до страдника зійдуть
І покривалом очі
Втиратимуть охоче.
Розкішний цвіт
(У пам'яті священний!)
З гілля струмує на її коліна,
1 в славі цій вона сидить,
Погідна і смиренна,
А на її одіння
Спадають квіти плинно,
Блищать в косатій голові,
Рахтять достоту,
Як перла й злото,
А інші ще на хвилях й на траві.
А деякі, б'ючи легкі поклони,

Шепочуть: "Тут Амур наш пан законний!"
Не раз я говорив
У захваті урочім:
"Ця народилася у кущах раю!"
Обличчя, вигин брів,
Небесна стать, сяйливі очі
І сміх, який дзвінцем лунає,
Чаруючи без краю,
Допевнились, що геть забув
Я істину од щастя —
Як міг сюди попасти?
Я ж бо на небі, очевидно, був.
Відтоді я не зустрічав ніколи
Тихішого за ці зелені доли.
Аби ж то ти убралась до вподоби,
То ти б, не боячись уже огуди,
Із лісу вийшла і пішла б у люди.
CXXУII
Канцона
Поет скрізь віднаходить образ
своєї донни
Куди мене спонукує Амур,
Журливі рими й спрямувати маю —
Крилатому це богу данина.
Як починати? Як дійти до краю?
Чимало випало мені душевних бур.
Амур мою любовну повість зна,
В моїй душі записана вона
Його нетерпеливою рукою.
Хоч од зітхань на мить передихну,
Повідаю про цюману
І біль мій трошки заспокою.
Куди не поверну,
На що лиш погляд перевожу,
Усюди донна, її личко гоже.

Відтоді як недоля навісна
Мене із моїм скарбом розлучила,
Амур мені все держить впам'ятку.
А якщо так, тоді, мов юність мила,
На землю повернулася весна.
Як зійде перша травка на горбку,
Я знову бачу гостру і їдку
Вродливицю, якій підвладний чарам.
І коли сонце в небі запала,
Випалюючи все дотла,
Хіба не схоже це з любовним жаром?
Та ось вечірня мла
Всі барви крок по кроку пригасила.
Лише вона стоїть у всій жіночій силі.
У лісову вступивши засторонь,
Що килими уже під ноги стеле,
Як холод тепла змінює пора,
Фіалки бачу я і всяке зело, —
Для бою це Амур привичну бронь
Серед квіток старанно добира.
А чи не ця ніжнісінька кора
Дівоче укривала тіло,
Де нині пробува її душа,
І зараз воскреша
Про неї спомин милий?
І вслід руша
Й моя душа, захоплена ще дужче із роками,
Причиною втішання і нестями.
Коли сія у горах чистий сніг,
Під сонцем золотим такий урочий,
Малюється мені небесний лик,
Що сповнює сльозами мої очі
Здаля, а поруч сліпить їх,
Бо серце підкоряти звик.
Під золотом, під снігом віддалік

Я бачу те, що іншому не вздріти:
До мене усміхається вона, —
І пал, що перешкод не зна,
Поймає душу полум'ям неситим,
Бентежачи її до дна.
І вже його ніколи не вгасити
Ні віхолам зими, ні грозам літа.
Коли минеться горобина ніч
І в темнім небі інеєм-росою
Світила поспішають розцвісти,
У відповідь на муки перед мною
Розпуститься прегарне сяйво віч,
Палаючи, мов зорі з висоти.
Як у минулі дні із-під фати
Я бачив їхній блиск погідний.
Коли огонь охопить небозвід,
Я ладен все любить.
А коли день мине і світ західний
Перестає горіть,
Мені здається, відвернулись очі,
Мене на тьму обрікши ночі.
Угледівши у чаші золотій
Густо-червоні і сніжисті рожі,
Мені вже уявляється вона,
З ким порівнятися ніхто не може.
Три доскональства зібрані у ній:
Кіс злото, шиї білина —
Білішої й набіл на зна —
Та ще той полумінь рожевий,
Що так пасує до її ланит
І ніжно так горить.
Коли бриз тихо торгає дерева,
Мій дух туди летить,
Де мені вперше бачить довелося,
Як вітер рвав її огненні коси..

Я ніби зорі в небі полічив,
Або усі, як є, на світі води
В одну скляницю захотів зібрать, —
Щоб міг я те, що є в природі,
Серед її великих див,
З коханою своєю порівнять.
На всьому тут лежить її печать.
І як мені захочеться порою
Од цього наслання втекти,
Я знаю — всі путі
Закриті для рятунку перед мною.
І вже як не крути —
На звук лише єдиного іменння
З грудей зітхання вирвуться у мене.
Канцоно, знаєш, що мої слова
Ні крапельки не годні передати,
Як я натерпівсь од Амура бід,
Гнобив би й далі гніт
Мене, якби не помисли крилаті.
І ось вам вочевидь:
Я лементом живу на цьому світі,
То й смерть звеліла скін мій відрочити.
СХХУІИ
Канцона
До італійських княжат
Італіє моя! Я знаю, марно
Гоїть речами рани,
Якими зранено твою прекрасну плоть.
Та все ж мовчать не стану
На Тибрі, і на Арно,
І тут на По, де пропадаю от.
Молю тебе, Господь,
На землю оберни пресвітле око
І змилуйся над бідним краєм,
Де боїще триває,

Криваве і жорстоке.
Скажи, мій пане, доки?
Відкрий, зм'ягчи і примири
Серця, що Марс убрав у крицю.
Хай істина хоча б з цієї пори
З негідних уст моїх віститься!
О ви, кому талан примхливий
Під руку ниспослав чудовий люд,
Який для вас немов якесь маля, —
Чому товчеться це гультяйство тут?
Чому на рідних нивах
Чужинців розливається крівля?
Надія щось не те вам промовля,
Видющим заснітило очі:
Ті найманці готові
Свої кувати кови,
Продай-душа із віри знай регоче.
Отак вали охоче
Накотяться, зродившись у пустині,
Оселі мирні геть знесуть.
Хіба ж ми не повинні
Впинити їх? Інакше нам капут.
Турботлива природа од німоти
Поставила міцний, здавалось, щит,
Альпійський. Та далась взнаки
Сліпа і безрозсудна ненасить.
І на здоровій плоті
Гнійні повикидало чиряки.
Ось так і вийшло, що вовки
Із вівцями живуть в одній кошарі.
І хто ж нас кривдить? Ця ж орда
Ґвалтівників без честі і стида.
Недарма Марій
Цій підлій тварі
Поров без роздуму живіт,

Не чула втоми і його рука,
І забував він їсти й пить,
Поки із кров'ю не стекла ріка.
Про Цезаря шкода і говорить,
Коли лилась на трави з їхніх жил
Гаряча кров із-під його заліз.
Яким лукавством нинішніх світил
Нам зав'язало світ?
Не так було колись,
Ці чвари завелись
При вас, країні несучи погубу.
За що ж когось розплатою карати —
Самі ви винуваті.
А що війна, признайтеся, вам люба,
То й щирите ви зуби
І кличете здаля
Тих, хто продав і кров, і душу.
І не злоріка, бачте, я,
Лише довести правду мушу.
Баварець і воює ненароком.
На смерть він пучку піднімає,
У хованки із нею ніби грати.
Чи є щось гірше од цього звичаю?
А ви крівцю ллєте потоком,
Рубаючись уперто і завзято.
Попробуйте з рання й до третіх чатів
Подумати, виходить так чого.
В неславі сам страхополох і винен.
Преславний пню латинян,
Жени цих зайд усіх до одного,
Кумиром не роби його
Для нашої породи.
А якщо він і вигляда сильнішим,
Не на природу,
А на нас недолік цей запишем.

Хіба ступив я не на ці терени?
Чи не у цім гнізді
Згодований? Не цьому краю
Віддав свої я сили молоді?
Чи ж інша батьківщина є у мене,
Земля, що стариків моїх ховає!
Дай Боже, щоб лиш без загаю
До вас дійшло це! Подивіться, як
Страждає люд в нужді останній
І прагне спочування
Од Бога і од вас. Подайте знак,
І тут же — чим вам не вояк! —
Підніме цнота зброю
Проти недолі у короткім герці,
Бо мужність із снагою
Іще не вмерли в італійськім серці.
Панове, час як іскорка мига,
Незчуєшся, життя вже пролетить.
І смерть нікому не дає вільготи.
Ви зараз тут, та уявіть відхід,
Коли душа, самотня і нага,
Опиниться на грізнім повороті.
Отож, як тут ви дотоді,
Облиште все лихе, дрібне й остиле,
То й вітер гожий
Вас скерувати зможе
Вже не на бешкет, а на гарне діло,
Щоб потім прогриміло
На весь наш білий світ
Діяння ваших рук або ума.
І будуть вас любить,
І в небо путь одкриється сама.
Ораціє моя,
Дотримуйся увічливого тону,
Бо ти вдаєшся до княжат,

Яким усі лише кадять
І гріють без кінця поклони.
Зате тебе, канцоно,
Почують ті,
Хто про добро уболіває щиро.
Тож ти повинна йти
І вимагати: миру! миру! миру!
CXX1X
Канцона
Поет нарікає на те, як важко
йому жити без донни
Од думи в думу, од шпиля на шпиль
Амур мене веде геть од шляхів
Протоптаних, веде кудись у хащі.
І там, де трапиться струмок чи тихий діл
Або тінистий серед гір масив,
Знаходить супокій душа боляща.
Амур, той знає краще,
Чому вона то рада, а то плаче,
І чом це на лиці попеременно
З'являється одмінна міна,
Ховаючи під маску маску наче;
Умудрений, той говорити стане:
"Ба, він кохає, а чи ж він коханий?"
В високих горах і в дрімучій пущі
Знаходжу я якийсь передих. Оку
Ненависні людські оселі й ниви.
І раптом сум, здавалось, невсипущий,
На втіху обертається глибоку,
З якою знову я дивлюсь на діву,
І вже нетерпеливо
Покинуть рвуся цю солодку згубу.
І думаю: "А що, як сам Амур
Тебе рятує від сердечних бур —
Й, чужий собі, ти будеш іншим любий!"

І от нова сподіванка юнача:
"Тоді коли і як тебе побачу?"
У затінку узгір'їв або піній
Спиняюсь я і на якімсь бескетті
Малюю подумки прекрасний вид.
Коли ж прочнусь, зітхання спожаління
Розбуркала її всю неминуче,
Розжеврила у жилах зимну кров.
Щоб одмінилось любе личко знов,
Побігли сльози, як потоки з тучі,
Як у того, хто довго тебе мучить
І врешті відкликається на зов.
Щоб рожі серед снігу тиховій,
Розмаявши, відкрив слонову кість,
До мармуру подібну білизною.
Щоб спочивав на всьому погляд мій,
Допоки я, вже припізнілий гість,
Не розлучусь з дорогою земною.
CXXXII
Сумніви щодо природи кохання
Кохання це чи, може, щось иначе?
Мене то палить, то морозить знов.
Коли в нім благо — що ж так студить кров?
А як болить, то й радує одначе.
Як я палаю, чом від палу плачу?
Як захопивсь, не жалься на Любов.
На біль подібний її райський зов.
Страждання, страсті — ось вона що значить.
Позвав когось чи я коритись звик
Комусь?.. Скитаюсь баркою малою
По гриві хвиль, розгублений стерник,
Нешеретований, на знання не багатий,
Не знаючи, куди мені пристати.
У сквар — тремчу, зате горю зимою.
CXXXIII

Поет передає свої гризоти
за допомогою чотирьох
порівнянь
Підставлений Амуром я під стріли,
Як сонцю сніг, як вітрові імла,
Як віск огню. Ти, донно, там була.
Гукаю вас, а вам немає діла.
У вас з очей зненацька полетіла
Смертельна, щоб убить мене, стріла.
Від вас виходить, — думаю, зі зла, —
Вихр, сонце і вогонь осатаніло.
Думки — це стріли. Сонце — це ваш вид,
Огонь — бажання. Все це так кипить,
Засліплює, оглушує і коле.
І спів небесний, всі солодкі звуки,
Оскільки в них бринить сама розпука,
Мене не порятують вже ніколи.
CXXXIУ
Поет описує свою мізерію донні
Не мироносець я і не співець війни,
Тремчу і жду, палаю й крижанію,
Од всіх тікаю, й любі всі мені,
Ширяю в небі, в поросі дубію.
Сиджу в тюрмі, та ґрат нема в вікні,
Відкриті двері, та втікать не смію,
Не раб Амуру й не чужий, о ні,
Я без оков, та воля — тільки мрія.
Розбуркала її всю неминуче,
Розжеврила у жилах зимну кров.
Щоб одмінююсь любе личко знов,
Побігли сльози, як потоки з тучі,
Як у того, хто довго тебе мучить
І врешті відкликається на зов.
Щоб рожі серед снігу тиховій,
Розмаявши, відкрив слонову кість,

До мармуру подібну білизною.
Щоб спочивав на всьому погляд мій,
Допоки я, вже припізнілий гість,
Не розлучусь з дорогою земною.
CXXXI1
Сумніви щодо природи кохання
Кохання це чи, може, щось иначе?
Мене то палить, то морозить знов.
Коли в нім благо — що ж так студить кров?
А як болить, то й радує одначе.
Як я палаю, чом від палу плачу?
Як захопивсь, не жалься на Любов.
На біль подібний її райський зов.
Страждання, страсті — ось вона що значить.
Позвав когось чи я коритись звик
Комусь?.. Скитаюсь баркою малою
По гриві хвиль, розгублений стерник,
Нешеретований, на знання не багатий,
Не знаючи, куди мені пристати.
У сквар — тремчу, зате горю зимою.
CXXXIII
Поет передає свої гризоти
за допомогою чотирьох
порівнянь
Підставлений Амуром я під стріли,
Як сонцю сніг, як вітрові імла,
Як віск огню. Ти, донно, там була.
Гукаю вас, а вам немає діла.
У вас з очей зненацька полетіла
Смертельна, щоб убить мене, стріла.
Від вас виходить, — думаю, зі зла, —
Вихр, сонце і вогонь осатаніло.
Думки — це стріли. Сонце — це ваш вид,
Огонь — бажання. Все це так кипить,
Засліплює, оглушує і коле.

І спів небесний, всі солодкі звуки,
Оскільки в них бринить сама розпука,
Мене не порятують вже ніколи.
CXXXIУ
Поет описує свою мізерію донні
Не мироносець я і не співець війни,
Тремчу і жду, палаю й крижанію,
Од всіх тікаю, й любі всі мені,
Ширяю в небі, в поросі дубію.
Сиджу в тюрмі, та ґрат нема в вікні,
Відкриті двері, та втікать не смію,
Не раб Амуру й не чужий, о ні,
Я без оков, та воля — тільки мрія.
Дивлюся без очей, кричу без язика,
Кирпату зву й сахаюсь: "Геть, мано!"
Себе ненавиджу й люблю істоту всяку.
Мені утіха — сум, а сміх — біда тяжка,
Життя і смерть мені те все одно, —
За все це, донно, вам моя подяка!
CXXXУ
Канцона
Поет порівнює себе з тим,
що в світі є найбільшою рідкістю
Химерне має буть,
Дивочне щось, чуденне,
Щоб це могло скидатися на мене.
Ось звідки появивсь, Амуре, я.
В країні, де займається зоря,
Пташина дивна там літає,
Одна одинцем, бо дружка немає,
Од самогубства оживать встига.
Отак, самотня, і моя жага,
Високими стремліннями повита,
До сонця у блаженстві повертає
І зараз же згасає,

Щоб знов палать без того, щоб втолити.
Горить, згорає, щоби відродиться,
Як диво-птиця, славна із славут.
Могутній риф стоїть
В індійськім морі, й, звісно, притягає
Залізо він до себе, й одриває
Його од дерева, й рокує не один
Кораблик на загин.
Так серед сліз у глибині чудова скеля
Вкоротить вік мій невеселий.
Мене утопить із гордині,
Бо у душі моїй віднині
Немає серця, одне одне
Не вкриють. І скалі любіш молоть
Замість заліза плоть.
Отож мене і тягне у безодню,
Готуючи мені страшну могилу,
Мій камінь милий, цей живий магніт.
Є землі на полуднє,
Де мешкає сумирний звір,
Ласкавий, тихий, та не вір
Його очам, бо в тих зіницях
Урочина і смерть таїться.
Аби не вразив той пристріт,
Переглядаться з ним не слід,
А в іншому — турботи мало.
Ось лише я, зухвалий,
Затято, з непохибністю сліпою
Уже на хресний шлях ступив,
Несе мене порив,
На гибель наражаючи, до тої,
Хто зором і небесним ликом кличе,
Мій янгол чарівничий, неосудний.
Опівдні ключ струмить,
Який од сонця іменем походить,

А тільки ніч заходить,
Вода кипить, а вранці — крижана.
(Що холодніш вона,
То вище сонце в небі.)
Я слізну воду теж точу із себе
Подібно до живця.
Лиш день дійде кінця,
І погляд мій живого сонця не застане,
Я весь горю,
Та тільки вздрю
Моє світило — серце в'яне.
Та ти, я бачу, геть змінився, друже:
Тремтиш од стужі, обернувшись в лід.
Ключ ще в Епірі б'є,
Як це відомо з опису, холодний,
Усяку він загашену походню
Запалює, запалену вгаша.
Огню любовного моя душа
Тоді не дознавала,
Та спалахнула палом,
Зітханнями заходячись уся,
Коли явилась зимна їй краса.
Побачивши полум'яну огнину,
Розчулилось би й серце кам'яне,
Але палій підпалить і дмухне,
Аби її задути в ту ж хвилину.
Отак палила серце і гасила
Не раз ця сила, джерело моє.
Дзюркочуть два ключі
На острові Везіння. Як схилиться
І з першого напиться,
Умреш зі сміхом, з другого пиття
Поверне до життя.
Я теж хотів би весело піти,
Та тільки на щасливій цій путі

Я визволу не бачу від зажур.
Отож мовчи, Амур,
До темних нір похмурих мій вожатий,
Про той живець, що повний до країв,
А надто вже тоді, як час наспів
Світилу із Тільцем лягати спати;
Як сльози вже течуть безперестану
І серце в'яне, душу всю рвучи.
Якщо, канцоно, хтось
Спита про мене, скажеш: з-під бескеття
Народжується в долах Сорги плин,
Там він один,
А з ним Амур і є ще третій —
Тієї образ, від якої гине,
Бо сиротині лиш тікати довелось.

CXXXУI

Інвективи проти Авіньйона

Бий тебе грім, гріховний град, коли ж
З дубів і рік, — ось звідки тії статки, —
Придумав ти збирати ще й податки,
Лахва не бідним, а багатим лиш.
Кубло підступства і брехні, бо ти ж
Заводив скрізь нелюдяні порядки,
Ти винопій, про честь якусь — ні гадки,
Ти похоті даєш останній гріш.
Тут у танок пускає Вельзевул
Дів і дідів, розледащілих духом,
Серед дзеркал-вогнів і під оргійний гул.
А от раніш не так тобі велося,
Коли ти брів у стужу голий-босий.
Тепер ти труїш Господа сопухом.

CXXXУII

Той самий сюжет

Гріхом-мерзотою набитий без ощади,
Прорвав свій міх злочинний Вавилон:

Венеру й Вакха вихваля він, он,
А не благого Зевса і Палладу.
Нового з нетерпцем чекаю ладу!
Невдовзі, як приписує закон,
Новий султан уже посяде трон
І добру славу поверне Багдаду.
І гнитимуть розкидані кумири,
І капища погані упадуть,
Страж згине, спопелівши, у вогні.
Добром зігріті, інші душі щирі
На землю нашу знову принесуть
Вік золотий, що був ув оні дні.

CXXXУIH

Той самий сюжет

Храм єресі, розсадник заборон,
Криниця болещів, оселя злого гніву,
Усе, що прикре, шо нудне й спесиве,
Давніше Рим, а нині Вавилон.
Шахрайства горен, що пожер закон
І роззявляє знов несите зіво,
Ад для живих, велике буде диво,
Як не змете Спаситель цей притон.
Збудований в мізерії убогій,
На зодчих підіймаєш ти свій ріг,
Бахурцю! А спираєшся ж на кого?
На друзів гуль? На те, що приберіг
Свої скарби? Нема вже Константина,
Але тебе і сам харпак відкине.

CXXXIX

Своїм відсутнім друзям

Коли бажання розгортає крила,
Аби до вас, о друзі, полетіть,
Звершити не дає мені політ
Фортуна невблаганна і всесила.
Та серця, хоч би як вона хотіла,

Не втримати. Воно уже за мить
Серед тих хвиль, де в морі ріг стримить.
І сльози наринають запізніло.
Учора знову розлучився з ним,
Воно — по волі, я — із провожатим,
В Єгипет я, воно в Єрусалим.
Розлуку зле обом переживати.
У нас так повелося вже давно:
Стрічатись лиш вряди-годи дано.
Поетове кохання триватиме
до смерті
Амур, що у думках живе давно
І в серці оселивсь, мені на горе,
Морщинами чоло моє вже оре
І тисне над бровами знамено.
А та, кому гасить цей пал дано,
Усовіщанням діючи суворо,
1 хто сама камінна непокора,
Простити нас не хоче все одно.
А що ж Амур? Він, плачучи, в цю мить,
Забувши все, із трепетом біжить,
Щоб більш не появлятися на очі.
Невже мого я зраджу владаря?
Невже йому услід не кинусь я?
З кохання вмерти — смерть така уроча!
СХЫ
Поет порівнює себе з мотилем
У жар опівдні, залетівши з піль,
Принаджений іскринкою в зіниці,
Ударить боляче, хоч може сам убиться,
По оку нерозважливий мотиль.
Так і мене, зажеврівши тіль-тіль,
Промінний вабить зір, щоб опалиться,
Хоч як там будуть ум і тяма злиться,
Амур перемага їх без зусиль.

Я бачу, що чинити так не треба,
Що в оч мені вже зазирає смерть,
Що до біди веде, хай чесна, ця тропа.
І все ж підхоплений в любовну круговерть,
Я плачу про чужих, а не про себе,
І рада умирать душа сліпа.

СХІЛІ

Секстина

Поет доводить, що пора згадати
про любов до Бога

Під тінь ласкаву, під густенне листя
Утік я од виснажливого світла,
Що сіяло його вже третє небо;
Уже од снігу майський вітер гори
Опорожняв, оновлюючи час,
У долах заквітали трави й віття.
Не бачив світ шляхетнішого віття,
І зеленішого не пестив вітер листя.
Ніж те, яке явив весняний час, —
І я, рятуючись від злого світла,
Не за тінисті заховався гори,
А за лаврину, виросту під небо.
Віднині я не озирався на небо,
Лиш милувався на чудове листя,
В гаях гуляв і забирався в гори,
Але ні стовбура не бачив, ані віття,
Які б сподобились пошани світла
Верховного і зневажали час.
Мого завзяття не послабив час,
І, кваплячись туди, де чув я небо,
У супроводі пломінкого світла,
Я повертав до вас, зелене віття,
У дні, як землю застеляє листя,
У дні, як зелом зеленіють гори.
Гаї, каміння, ниви, ріки й гори —

Все перетворює на цьому світі час;
І хай мені дарує любе листя,
Що скільки вже ходило колом небо,
1 це, усе в живиці, мокре віття, —
Надумав кинуть я, узрівши світло.
Вчарований лелінням цього світла,
Через високі перебравсь я гори,
Аби улюблене побачить віття;
Тепер короткий вік, місця і час
Стежину іншу вказують на небо
І плоду ждуть — не все ж тут квіти й листя.
Страсть інша, інше листя й світло,
На небо інша путь, і інші гори —
Мені шукати час і інше віття.
СХІЛІІ
До Лауриної подруги
Мені так любо чуть Амура мову,
Коли вона ще звернута до вас,
Палаю так, що пал би мій не згас
Й нечулому діставшись юнакові.
Перед красою кожен мліть готовий.
В моєму серці буря вже знялась.
Боюся тільки, як би раз у раз
Мої зітхання не глушили зову.
Невже повірить маренням моїм?
її голівка в кучерях в'юнких,
Так, це вона до мене вітром лине.
А як же я? У захваті німім,
Утупившись, стою ні в сих ні в тих.
М о вчиться так й терпливості богині.
СХЫУ
Сеннуннові дель Бене
І сонце в чистім небі після зливи
Не так уже прекрасне вочевидь,
І райдуга, інакша кожну мить,

Не так без порівняння і красива,
Як того дня, ясного напродиво,
Був світлий і пригожий любий вид,
Який не годен я належне похвалить,
Слів не знаходячи високих і правдивих.
Будив кохання цей урочий зір,
Мені, Сеннуччо мій, з тих самих пір
Очей ясніших більше не видать.
Вона стискала грізний лук рукою,
Відтоді смерть висить над головою,
Та я б хотів вернуть той день назад.
CXI.У
Хай би що суджено поетові,
його кохання не зміниться
І там, де сонце топить сніг і лід,
І там, де жар випалює пашницю,
І там, де сонцева огниста колісниця
Звершає і завершує політ;
І за негоди, і в ясну блакить,
Повітря чисте чи імла клубиться,
Коротка ніч чи день усе бариться,
Чи вже благословляється на світ;
І в небесах, і в чортовім болоті,
Байдуже, це гора чи долу спід,
Дух вільний чи ув'язнений у плоті,
Хай зганьблений, хай піднятий на щит,
Зостануся таким, як був я доти,
Зітхаючи уже п'ятнадцять літ.
CXILЧ
Поет уболіває, що не може
достойно оспівати чесноти
і красу своєї донни
О душе чиста, щоб ушанувати
Тебе, не стане сторінок і пер!
О честе, певне, із надхмарних сфер,

Верхів'я, попід небеса узяте!
О полум'я, о рожі пелехаті,
Полотна над якими сніг простер!
0 щастя милуватися тепер
На те, що кращим годі уявляти!
Аби поет ясніший був із мене
В далечині, про вас би Тула знала,
Бактр, Кальпа, Танаїс, Олімп, Атлас.
Та що самої лиш охоти мало,
Почує край чудовий ваше ймення:
Від Альп до моря я прославлю вас.
СХЬУН
Любовні випробування
Лише вудила і чіпкі остроги,
Коли мене гнуздає сильна хіть,
її ще можуть якось поскромить,
1 тільки в цьому знати осторогу;
Й ведуть до тої, що могла б тривоги
І муку на чолі моїм узріть,
Щоб запалив Амур мені в одвіт
Огонь очей, стурбований і строгий.
Тоді, немов од гніву Зевса-Пана,
Хіть відсахнеться й тим уже здобріє, —
Всесилій притаманний сильний страх!
Вогонь солом'яний й несмілива надія
Душі моєї зовсім зримі стануть,
І потурання знайдуть ув очах.
СХЬУІІІ
Алегорична похвала джерелу Сорт
і лавру, посадженому на берегах річки
По, Тезин, Вар, Алфей, Гаронна, В'єнна,
Жиронда, що навпіл розбила суходіл,
Інд, Ера, Тигр, Євфрат, Ганг, Ельба, Ніл,
Ібр, Арно, Танаїс, Рейн, Рона, Сена;
Плющ, ялівець, ялина, кущ вербени

Мені не виб'ють молодецьких сил;
Крізь сльози так співається звідсіль,
Де річки берег й лавра лист зелений.
Черпаю я сподівану підмогу,
Зійшовшись із Амуром у бою,
Хоть час усе жене мене в дорогу.
Рости ж, лаврино! Скритий в тінь твою,
Твій садівник, під тихий плюск вологи,
Паперу душу сповіря свою.
схих
Балада
Поетове бажання зростає разом
з надією
Часом до мене не такі суворі
ЛИК ЯНГОЛЬСЬКИЙ І любий сміх. І зміни
Вже видно навіть з міни,
З ласкавішого, ніж раніше, зору.
Що ці зітхання втворюють зі мною?
Зродилися з печалі
І людям показали
Усю злиденність животіння цього.
Коли лице я оберну порою,
Спочинок серцю давши, —
Хіба Амур не завше
Підтримує мене й дає підмогу?
Та цій війні іще тривати довго.
І на душі я спокою не маю,
Бо чим палкіш бажаю,
Тим ревніше надія сумнів боре.
СЬ
Розмова поета зі своєю душею
— Душе, як бути? Чим майбутнє диха?
Чи прийде мир? Чи вічно буть війні?
— Не знаю; вочевидь лише одне мені:
У її зорі видно й наше лихо.

— Що в тому, як цей зір, собі на втіху,
Морозить жар, а лід пече в огні?
— Аби ж то річ лише у ній, так ні!
— Нехай! Але мовчать і хоч би слово стиха!
— Язик, бува, мовчить, але щемить душа.
Порою лагодою сяє добрий вид,
Але сльозина набіга з-під вії.
— Та розум не спокійний ні на мить,
Скорботи він стійкої не вгаша;
Бідаха знає: марні всі надії.
СІЛ
Поет оспівує силу погляду
своєї донни
Від хвищі не втікає так морської
Скоріш у гавань зморений стерник,
Як я од муки утікати звик
До тої, хто жаги й не заспокоїть.
І смертного так з висі осяйної
Божественний не засліпляє лик,
Як та, у кого чорне з білим встик
І хто стріли чека лиш золотої.
Він не сліпий, я бачу пахоля;
Без сорому себе він заголя;
Стоїть живий, а за плечима крила.
Тепер таємне зринуло наяв,
Слова, що про кохання я казав:
Мені дівочі очі все розкрили.
СІЛІ
Поет нарікає на свою нерішучість
Покірний звір, хоч тигряча повада,
Щось людське, але й янгольське на вид, —
В надії, в страсі, між утіх і бід,
Кручусь я біля тебе до упаду.
То випустиш, то обів'єшся гадом,
То пазурами ладна знов схопить, —

Все на одно — тому уже не жить,
Кого любов солодким поїть ядом.
І вже несила моці захирілій
Узяти верх над цими обома:
Морозним льодом й жаром у горнилі.
І хоче самогубцем стать сама,
Як та, яка вже нас осиротила.
Та сил нема. І смерті теж нема.
сип
Поет просить притулку у смерті
Палке зітхання, ЙДИ до замку серця,
Від криги хай відтане Вболівання!
Лети аж до небес, моє ридання, —-
Хай смерть чи ласку являть страстотерпцю.
Гаряча думко, просвіти у герці
Того, хто схаменеться хоч востаннє.
І якщо доля знову не обмане,
Ми відшукаєм до рятунку дверці.
Чи може мисль переконать мене,
Що наше житов'я — якесь похмуре,
Зате її — погідне і ясне.
Отож рушай ти в путь уже з Амуром,
І всяке лихо, може, нас мине,
Як світоч помахає без зажури.
СІЛУ
Досконала краса і досконала
чеснота поетової донни
Планети, небо, зорі всі загалом,
Суперники розвихрених стихій,
Красою-величчю творили в ній
Душі своєї осяйне зерцало.
І сонечко нове нам заблищало,
І опустилось безліч смертних вій.
Амур подбав, щоб погляд чийсь дерзкий
Не торопів на диво небувале.

Пронизане очей її промінням,
Пала повітря, наче купина.
І вільно дихає у ньому тільки цнота.
Та ниця хіть побита вже камінням,
Бо хто на світі істини не зна:
Як є краса, то й доблесть буде доти.
Лаурині сльози
Юпітер з Цезарем наготувались двоє
Мечем і громом винних покарать.
Аж це Мольба їх кинулась благать,
І випала із рук їх грізна зброя.
Мадонна плакала; щоб якось заспокоїть,
Амур почав мене у свідки звать,
І я утратив сон, душевний лад,
І з мене і не вийшло так героя.
Амур береться тихими словами
Намалювать мені жалі почуті,
Накарбувати серце, мов перлину.
А потім з хитрими й надійними ключами
Повернеться, щоб з мене ще добути
Зітхання довгі і скупу сльозину.
сіла
Той самий сюжет
Якось мені зустрівся серафим —
Гарнішого нема створіння в світі,
І спогад цей живе від тої миті
І збурює, мов тінь, мов сон, мов дим.
Я бачив сльози двох огнів, яким
Далеко й сонцеві, аби отак світити;
І чув я спів — він змусив би тремтіти
Високі гори й водам дав би стрим.
Все: біль і жалість, розум і чеснота —
Злилося у довершення земне,
Якого ще цей світ не відав доти;
І ближче небо стало осяйне,

Й повітря так завмерло у сонноті,
Що навіть лист на гілці не кивне.
СІЛІЇ
Той самий сюжет
Цей день палкий ще у мені живе
І досі уявляється як диво.
Чи спише хоч перо його правдиво
Так, як душа леліє і зове?
А як страждання виникне нове?
Вона сумна, але така красива.
Навряд щоб смертне божество чи діва
Це небо роз'яснила грозове.
Волосся — золото, і мов з ебену брови,
Чоло як сніг, і очі — як зірки,
З яких Амур пускає стріли зразу.
Уста — корали й рожі пурпурові —
Ласкавих нарікань полон гіркий...
Зітхання полумінь і сліз ясні алмази.
СЬУІІІ
Той самий сюжет
Коли уперто, без моїх зусиль,
Мені щось очі завше повертає,
Я знаю, що це діву зображає,
Щоб нагадати про любов, мій біль.
її подоба ніби ставить ціль
Про сум поговорить, що серце крає,
Й зітхання за якимсь незбутнім раєм,
І річ жива лунають серед піль.
Амур і правда тут зі мною згодні
(Та це й не розірвати одне з одним):
На цій землі вона краса сама.
Ніжніш за голосок нема на світі,
І за сльозу чистіш, щоб застелити
Прекрасні очі, теж ніде нема.
CLIX

Душевна краса поєднується
в коханої з красою тілесною
Де той небесний рай, де та Ідея,
За прикладом яких Природа узяла
Опуклу звабу білого чола,
Те, що й дива затьмило Емпірея?
Де Німфа, що текучою струєю
Волосся золотого так цвіла?
В чиїй душі нема ні дрібки зла,
Дарма що я боюсь іти за нею?
Іскряве полум'я в очах богині
Чи може мрією єдиною шукати
Той, хто не зрів її очей живих?
З кохання покріпиться чи загине
Той, хто не чув, які на мед багаті
І її мова, і зітхання, й сміх?
СЬХ
Досконалість поетової донни
Амур і я — обидва з давніх пір
Дивуємось: яка вона чудова!
А що вже сміх дзвінкий і люба мова.
В душі від них завжди такий сумир.
А сяєво очей немов те сяйво зір,
Вчувається мені у цьому щось від зову.
Світило ж інше, раннє чи смеркове,
Уже не підійшло б мені за взір.
Побачити її така любота,
Чи то сидить вона на моріжку,
Сама, сказати б, найпишніший квіт.
Чи то у пору весняну, пахку
В замрії вирушає побродить,
Корону сплівши з крученого злота.
СЬХІ
Поет найнещасніший з коханців
О кроки тихі, о думки просторі,

О спомини, о палахке пишання,
О серця щем, о трепетне бажання,
О вічі, дві криниченьки у горі.
О листя, що підносить чола вгору,
Одне двом доброчесностям визнання,
О тяготи, о незначне зблукання,
Яке веде округ у доли й гори.
О гожий лику! Тут уже я мушу
Послухатись Амурових велінь:
Того, хто бришкає, узяти в шори.
О чистії й тихолюбиві душі,
Хоч ви живі, та ви вже тінь і тлінь,
Погляньте ж на мою сердечну змору!

СЬХН

Поет ревнує до всього,
що оточує його донну
Блаженні квіти і щасливі трави
Там, де мрійливо діва моя йшла,
Де чула її річечка мала,
І де хилилась мурава ласкава.
Гаї тінисті і дубочків лави,
Омела, що гілля їх обплела,
Дрімучий бір, де не затьмила мла
Живого сонця променисту славу.
Чудовий край, прозірчаста ріка,
Омийте лик ясний і тії очі,
Впиваючи світила блиск урочий.
Настільки мисль моя із вашою близька!
Адже не зможе і скала тривка
Спахнути так, як я, якщо й захоче.

СЬХІІІ

Поет прагне, щоб його донна
зглянулася на його кохання
Амуре, то оце твоя мета —
Вести мене, пропащу сиротину,

Дорогою до самого загину?
Ти ж бачиш, що людина я не та.
Замучила мене ця суєта —
З тобою вирушати кожну днину
І дертися з вершини на вершину.
Втомився я, а тропа така крута.
Я бачу віддалік звабні вогні
І вже ніколи не верну назад.
Шкода, що замість крил лопатки звислі.
А так хотілось би, безкрилому, мені
З тобою, легкокрилим, поспішать.
Аби ж знаття, що діві це до мислі.
Поет страждає і не може зцілитися
від такого любого йому самому
страждання
Земля і небо — у солодкім сні,
Відпочивають хижий звір і птиця,
В об'їзд руша зірчаста колісниця,
І моря хвильки вже неголосні.
Ходжу, нудьгую, голова в огні,
А сльози, скільки тим сльозам ще литься!
Уже не горювать, а впору злиться,
Та любий образ — втіха все ж мені.
Щоб пить солодку і гірку струю,
До одного джерела припадаю.
Одна рука то пестить, то ударить.
Чи є кінець на муку цю мою?
Стократ на день народжуюсь, вмираю,
І нікому обрятувать від кари.
СЬХУ
Які доннині принади ваблять
поета
Вона ступає тихо в мураву,
І миттю звідусіль барвисті квіти
Назустріч пелюстки спішать розкрити,

Щоб це здалося сном їй наяву.
Амур, офіру здибавши нову,
Навиклий завше власть свою явити,
Ллє із очей блаженство боговите —
Я іншої утіхи й не зову.
Ході й очам віддавши вже належне,
А їм до пари ще й прегарній мові,
Четвертою назву смиренну вдачу.
З цих іскор народитися готовий
Огонь, з яким я так необережний,
Як птах нічний у світлі дня гарячім.
СЬХУІ
Поет боїться підвести свою
поетичну зорю
Триматися б яскині Аполлона,
Де він пророкував для всього світу,
Дістала б і Флоренція пиїта,
Як Мантуя, Арунка і Верона.
Та на землі моїй з сухого лона
Камінного воді не цебеніти,
Доводиться будяк і терен вліті
Кривим серпом стинати на осонні.
Олива сохне. Іншим вже коритом
Вода з Парнасу долу покотилась.
Тож не лишать їй, не буяти цвітом.
Вона за гріх безпліддям поплатилась.
Хіба лише Юпітер боговитий
Пошле мені дощу уже як милость.
СЦСУІІ
Доннині слова сповняють поета
щастям
Коли такий прекрасноокий він
В єдиний видих укладе зітхання,
І потече в небесному єднанні
Урочистих і ніжних звуків плин,

Я слухаю, й блаженство цих хвилин
В мені умерти збуджує бажання,
І я кажу: "Відхід не буде ранній,
Як небо посилає гарний скін".
Одначе, хоть рвучись до цього раю,
Душа моя боїться й поспішить,
Вагаючись, непевна й тороплена.
Так я живу, так тче і розпускає
Відпущену життю моєму нить
Ота небесна серед нас сирена.
СЬХУІІІ
Поет нарікає, що постаріється,
вірячи оманливим надіям
Амур приносить добру новину,
Розхвилювавши так мене зарані,
Що не даремні щастя домагання,
Що скоро я плоди його пожну.
Вагаючись: вважать це за ману
А чи новим радіти сподіванням,
І вірю, і не вірю віщуванням.
Брехня чи правда — що тут на кону?
Та бачу, як вірнісіньке свічадо
Вертає з глибини мені навпак
Його присяги і мої надії.
Хай сніг на мої скроні ще не пада,
Але я переконаний і так,
Що щастя не мені уже леліє.
СЬХІХ
Поет так багато має сказати,
що йому важко говорити з донною
Ця думка, що давно не знає впину,
Від люду відчужа мене й жене
По світу у блукання навісне,
Аби зустріть її, мою єдину.
І ось я бачу личко янголине.

І хто тут перед нею не зітхне?
О, вона знає, як терзать мене,
Амурова й моя пригожа ворогиня.
І все ж, як я не помилився на ній,
їй-богу, видно: із-під гордих вій
Проблискує на жалощі надія.
А з нею й сміліcть у мені зросга,
1-я уже розціплюю уста,
Але сказати щось, однак, не смію.
сьхх
Надмір любові заважає поетові
висловлювати її
У славне личко вірячи віднині,
Я думав, шо, вступаючи у бій,
Зумію завдяки сназі моїй
І смирноті перебороть врагиню.
Надіявся, що страх мене покине,
Бо випав жереб вже мені такий,
Та й вік і смерть достоту, як і їй,
Та гляну — і гублюся ту ж хвилину.
Я мовив, та слова спливали даром,
Скидаючись уже на белькотню.
Амур зробив із мене німака.
В коханні мова плутана й палка.
І той, хто каже, що палає жаром,
Правдивого не відає вогню.
СЬХХІ
Поет упертий у своїх
сподіваннях
У гарні і немилосердні руки
Штовхнула мене пристрасна любов.
Страждать веліла мовчки, без розмов,
Ячатиму — нашле ще гірші муки.
Вона б могла на Рейні серед гуку
Спалить очима крижаний покров.

Моя присутність лиш псує їй кров.
Добрягам радість, злюці то докука.
За що я не беруся, як не дію,
Не серце в неї, а твердий алмаз.
Сказати б, що це ходить-дише камінь.
Хай супиться, махає кулаками,
Я солодко іще зітхну не раз, —
У моїх грудях не убить надії.

СЬХХII

Той самий сюжет

О Заздросте, чесноти ворог лютий,
Яким шляхом, підступно, зокола
У груди ти прегарні заповзла
І спритно як впустила в них отруту!
Із мене ти зробила шалапута
В очах коханки: мов, чимало зла
Моя любов уже їй завдала.
То як же тут прихилля знов здобути?
Хай вона рада бачить плаксія,
Нехай сама, як я щасливий, плаче.
Мене це як вражає, то не дуже.
Ненависним хай став для неї я,
Амур мені нашіптує, одначе,
Що все одно, для мене це байдуже.

СЬХХIII

Нерішучість у коханні

В очей сонця прекрасні зазираю,
І в мене все то в'яне, то горить.
Із тіла зниділа душа летить
Шукать притулку у земному раю.
Та жовч і ніжність є у цьому краю,
І павутинкою снує все доля нить,
Душа, Амуру скаржачись, скрипить, —
В такій гонитві я вже не встигаю.
Вона у крайність любить завернути,

То робиться палка, то крижана,
То починає жить, то тільки скніть.
Зрадіє й тяжко журиться вона.
Та найохочіше несе свою покуту.
Яке коріння, то такий і плід.
СЬХХІУ
Поет втішає себе тим, що страждає
з такої гарної причини
Як я родився, серед всіх зірок
Залізна наді мною зазоріла,
Залізна люля хлопця притулила,
В залізний світ ступив я перший крок.
Залізна діва очі лиш разок
Утупила, зрадівши точній цілі.
І я вже заблагав: "Амуре, милий,
Зціли мене від рани хоч на строк!"
Але втішався ти з біди моєї,
А їй мій сум утіха невелика:
Це стрілочка, а не для вепра піка.
Та ліпше горювати через неї,
Ніж цілуваться з іншою — не та.
Твоя ж стріла для мене золота.
СЬХХУ
Спогади про донну посилюють
поетове кохання
Лише згадаю мить і ту містину,
Де розгубивсь я і шовковий шнур
Нап'яв на мене знебачки Амур,
Де я зробивсь од ніжних мук причинний, —
Я губка й трут, і вкинулась огнина
Солодких духів в мене, без зажур
Живу тепер, палаючи, — і цур
Усьому тому, що тяжчило спину.
Та світить мені в очі, гріє й бавить
Щоденно оце явлене світило,

І ввечері, і вранці все горить.
У пам'яті ще свіже і яскраве,
Як і давніше, променисте й миле,
Являючи те місце й світлу мить.
СЬХХУІ
Ідучи Арденнським лісом
Через глухий і непривітний бір,
Де лячно і тому, хто ніс би зброю,
Простую майже певною ходою,
Якби не пік мене, як сонце, любий зір.
Іду співаючи (сумним думкам навкір!)
Про неї, хоч землею і чужою.
І раптом видиво стає переді мною:
Вона і подруги, в безлюдді, вір-не-вір.
Серед гілля і листя людський гомін.
Пташиний щебет, долу джерело
Мурмоче стиха між зелених трав.
Для мене хай би так усе й було:
Цей дикий застум, супокою повен.
Аби лиш тут посвітач мій сіяв.
СЬХХУІІ
Про небезпеки, на які поет
наразився в цьому самому
лісі
За день сто рік і берегів крутих
Мені явив в прославлених Арденнах
Амур, що окриляє полонених,
Аби на третє небо взять живих.
Іду беззбройний, в сподіванні лих
Там, де і Марсу треба лат спасенних,
Так носить човник між валів скажених
З вагою тяжких дум моїх.
Заходить вечір, з тінями, глибокий,
І з ним бентега в грудях виника,
Та страхи не загрожують нікому.

Погідний краєвид і торопка ріка
У серці розливають мир і спокій
! закликають поспішать додому.
СЬХХУШ
Про суперечливі враження,
які справляє любов
на поетову душу
Мене і шпорить, і бере у шори
Кохання, палахке і крижане.
Поманить і зі сміхом прожене,
Подасть надію і накличе горе.
То впустить серце, то здійме угору
Та там недовго протрима мене.
За радістю насуне знов сумне,
1 глузду щось стає на перекори.
Щаслива мисль йому вказала путь
Не по воді, яка тече із віч,
Та інша мисль їй стала на заваді.
1 розум, вимушений повернуть
Своїй повільній гибелі устріч,
Мені й собі готує вже загладу.
СЬХХІХ
Відповідь на сонет Джері
Джанфільяцці
Так, Джері, і на мене так зо зла
Визвірюється люба ворогиня,
І я при цьому лиш тому не гину,
Що є у мене вивертка мала:
Оскільки завше гордою була,
А я дививсь на неї, як дитина,
Моя покора діє ще і нині,
Провалина між нами не лягла.
Якби не так, повір мені, ми ж друзі,
Узрів би я тоді лице Медузи,
Що здатна люд у камінь обертати.

Як опинились ми в такій притузі,
То вже безглуздо нам кудись тікати,
Амур же, як відомо всім, крилатий!
сьххх
Пливучи річкою По
Звичайно, По, ти можеш цю корину
У пінний закрутити чорторий.
Та її духу силі й не такій
Нізащо не злякати й на хвилину.
Не треба навіть галсу переміни.
Прудкіш за парус, весла, вітровій
Несе її крильми, бо світить їй
Золотолиста в березі лаврина.
Ріка коронна, цар між царенят,
Верстаєш проти сонця ти дорогу,
Бо інші вже сонця тебе манять.
Несеш мій тлін, підхоплений на роги,
А дух, буяючи, летить усе назад
До вогнища, до любого порогу.
СЬХХХІ
Любовні притчі
Амур між зела найміцніші сіті
Зі злота з перлами повісив між гіллям
На тому дереві, яке люблю я сам,
Ось тільки тінь його занадто сумовита.
Насипав зерен — як тут не спожити
Цю смакоту закоханим устам.
Із первовіку, ще як жив Адам,
Вабця ніжнішого не чулося у світі.
А промені, ясніші за світило,
Сліпили все. Намотаний був смич
На руку, ось вона, як сніг, біліє.
І я в сильце попавсь, мене бо полонили
Ці порухи, і ангелина річ,
І втіха, і бажання, і надія.

СЬХХХІІ

Відповідь на сонет Чіна
з Пістої

Амур розвогнить серце напропале,
А іншим разом стужею стиска.
Спитати б, сила тут бере яка —
Надії, страху, холоду чи палу?
А то в мороз небесний небувалий
Коханця кине, як душа палка.
А то для ревнощів сховає мужика,
Вгорнувши у жіноче покривало.
Цей пломінь підступа з усіх сторон,
І я зі спраги мушу погибать,
Страждання передати вірш безсилий.
Ну, та дарма! Прекрасний мій вогонь!
І кожен бачить в ньому благодать.
Хтось хоче полетіть, та ще не носять крила.

СЬХХХІІІ

Вічний страх через те, що донна
змусить поета не жить

Якщо мене вражає світлий вид,
Якщо мене хвилює ніжна мова,
Якщо Амур штовхає чорноброву
Всміхатися до мене й говорить, —
Що жде мене, коли вона за мить
Постане хмура, хоч була святкова?
(Моя вина тут чи недоля знову?)
Невже мені тоді уже не жить?
Холоне серце, я увесь дрижу,
Як лик її нахмурений побачу,
Бо страх той давній в мене ожива.
Ох, як мінлива ця жіноча вдача,
Любові в жінки знаю я межу:
Вона на день, а може, і на два.

СЬХХХІУ

Про недугу поетової донни
Амур, Природа й з ними заодно
Душа, хоч і честива, та бідова,
Вчинили дружно проти мене змову, —
Амур ладен на підступи давно.
Природі теж всі способи дано
Зробить, аби душа була готова
За виграшки порвать земні окови, —
Там горда вись, а тут якесь багно.
Ось так душа і покидає плоть,
Перед якою я тремчу й німію,
Така вона приваблива і гожа.
Ні, милосердю смерті не збороть.
А якщо так — то марні всі надії.
Ну, а без них хіба ж я жити зможу?
СЬХХХУ
Поет порівнює свою донну
з ^ен
ешксом
Золотопера птиця Фенікс ось,
На гарній шиї, зроблене без хисту,
Надіте дуже дороге намисто,
Мені воно дивницею здалось.
Вінець сіяє, ніби палить хтось
Повітря, а Амур у скельце чисте
Уловлює яскріння променисте,
Схотівши ним погратися чогось.
Шарлат барчисті огорнув рамена,
З лазурною торочкою убір,
Обнову, що таких ніде немає.
Заносить слава в край геть далеченний,
До щедрих надер аравійських гір,
Той скарб, що в наших небесах ширяє.
СЬХХХУІ
Врода і цнота поетової донни

над усі похвали
Коли б Вергілій і Гомер узріли
Це сонце, що мені палахкотить,
Велично оспівали б на весь світ
Його, мішаючи водно два стилі.
Вони б Енея славу ущербили,
Ахілла й Одіссея славний міт,
Й того, ким Рим жив п'ятдесят шість літ,
Й того, кого убить Егісту попустили.
Цей давній вицвіт доблесті і слави
Ввібрала в себе ще одна зоря,
Новим розцвівши сяйвом променистим.
Ту Еній оспівав віршем кульгавим,
А цю вже я, хоч, може, і назря,
Якщо не погордить моїм убогим хистом.
СЬХХХУІІ
Той самий сюжет
Побачив Александер ту гробницю
Ахіллову, й зітхнулося йому:
"Ось що для слави, щаснику, годиться —
Гриміть про неї в золоту сурму!"
А чиста і сумирна голубиця,
Для кого світло розжене всю тьму,
Моєю лірою убогою бридиться.
О леле, я їй віри сам не йму!
Замовити б Гомеру і Орфею
Співати їй урочисті кантати.
А то б із Мантуї узявся ще й пастух.
Зла ж зірка, щоб знущатися над нею,
Послала іншого її повеличати.
Та, може, він лише терзає слух.
СЬХХХУШ
Сонцеві
О сонце, ти ж уже світило там,
Як зеленіла люба тобі крона,

Злу даючи красиву оболону,
Що на її понадився Адам.
Поглянь сюди. Вонми моїм словам.
Не утікай. Я б'ю тобі поклони.
Утечею ти множиш перепони
Таким, як я, безщасним бідакам.
Лягає тінь на невисокий шпиль,
Де з лавра ще була колись лозина,
Де зараз тихий вогник мій танцює,
1, поки мовлю я, плазує звідусіль,
Затоплюючи паділ без упину,
Де моє серце з дівою домує.
СЬХХХІХ
Алегоричний опис любовних
гризот поетових
Із вантажем забутку, в буревій,
Моє судно блукає в океані,
Грозить тут Сцілла, там Харибда мане,
Стерник мій пан, ба ні, противник мій.
На гребках ручих дум веселий рій
Куйовдяться й кричать без перестану.
Одвічний вихр жаги і сподівання
Вітрила рве у сутичці крутій.
В тумані розпачу, під сліз потоком
З нерозуму посплітані канати
Звисають вже мачулами із борту.
Погасли мої вогники двоокі.
То вмінню гинуть, тямі пропадати?
Зневірився я потрапити до порту.
СХС
Притча
Пречиста лань на травах лугових
На сході сонця весняної днини,
Між двох річок, у затінку лаврини,
В уборі встала рогів золотих.

Уражений видінням, я не міг
Утриматись, і от я без упину,
Мов той скупар, за дивним скарбом лину,
В полоні хтивих схотінок своїх.
"Не руш мене!" — Ішла круг її шиї
З алмазів і топазів буйна в'язь. —
"Сам Кесар дарував мені свободу".
Був південь, коли сонце так яскріє.
А я, милуючись, її очима пас.
Та раптом зникла лань, а я упав у воду.

CXCI

Донна постає перед поетом,
як Бог перед блаженними

Як вічно жить — це спозирати Бога,
Хіба це не всерадість повсякчас?
Щасливий я, що бачу, донно, вас,
В короткім відтинку мого шляху земного.
І ви іще прекрасніші від того, —
Повік би вас очима тільки пас!
О цей солодкий мого раю час,
З яким не порівняється нічого!
Він промайне, і не помітиш як.
Чого бажать? У кожного свій смак,
Той пахощі, той славу божествить.
Один вогонь підносить, інший воду,
Але мене це зовсім не обходить.
Нема, як ваш сяйний, мов сонце, вид.

CXCII

Граційна хода Лаурина

Амур, ось кого треба прославлять,
Ніщо земне не стане їй супроти,
На неї небо ллє свою ясноту,
Вона ж сторицею вертає все назад.
Диви, в який убралася шарлат,
Ряхтять усюди перла й позолота,

Зір і стопи спрямовує усоте
Туди, де пагорбів тінистий ряд.
Зелене зілля і барвисті квіти
У затінку густім осіньчука
Під її ніжки стеляться охоче.
І навіть ніч, у зорях палахка,
Готова в відповідь згори іскріти,
Аби світили й їй її прегарні очі.
CXC1II
Ніжний голос поетової донни
Така пожива трапилась мені,
Що і нектар для мене не пиття.
Приносить кожна втіха забуття,
Як вип'ю з Лети краплю вже на дні.
Почую голос, і рядки сумні
Записую у серці черню я,
Зітхаю раз у раз, її любля,
Бо зазнаю розкошів удвійні.
Як він чарує гожістю своєю,
Ніжнішого нема на цьому світі.
О, голос цей — сама краса!
Бо він витає тут же коло неї,
Подумати, що можуть сотворити
Природа всеплодюща й Небеса.
CXCIУ
Повертаючись до Провансу
Нарешті благодатний вітерець
Відсвіжує переліски й поляни.
Бентежний дух, ласкавий, добре знаний,
Мене хвилює й мучить унівець.
Скоріш сюди, в притулок для сердець,
Утікши від привичної Тоскани,
Від сірого туману серце в'яне,
Та сонце ріже млу вже напрямець.
Воно моє, у ньому мед і сила,

Без нього як мені на світі жить?
Та сліпну я, тікати б без загаю.
Ні, пізно. Врятували б тільки крила.
Занапастить мене яскравий світ.
Без нього тану, а у нім палаю.
СХСУ
Тільки смерть або донна можуть
зцілити поета від кохання
Дивлюся, як міняється мій вид,
А все ще піддаюся на понаду,
Тягнусь до віття чарівного саду,
Якому треба вічно зеленіть.
Скоріш не зазоріє неба звід,
Скоріш життя залишиться позаду,
Ніж цю страшну й таку солодку звaду
Зуміє хтось одразу упинить.
Отож, поки душа моя жива,
Дорога хресних мук ще несходима,
Та, може, ворог мій і милость зна.
Скоріше я повірю у дива:
Якщо на світі хтось мене підтрима,
То тільки Смерть чи лиходій — вона.
схем
Любовні спомини
Весна шурхоче між зелених віт,
Та б'є в чоло мені її дихання,
Щоб я згадав, які мені страждання
Приніс Амур, замкнувши білий світ.
Мені вона явила гарний вид,
І я зробився страдником кохання,
Від злота кіс ішло таке сіяння,
А нині нить перлова в них блищить.
Як гарно розпадались ці жмути
І як стягались — мода, бач, така! —
Згадаю, то у мислях круговерть.

Та час зв'язав їх у вузли круті,
І стиснув серце скрут того шнурка,
Якого, як попустить, то лиш Смерть.
СХСУП
Голос, коси, тінь та очі поетової
донни
В лице війнула холодком лаврина:
Любовна рана в Феба тут ятрить.
Амур в ярмі й мені звелів ходить.
Спізнившсь скидати, от і гну я спину.
Я — мов старий, що з роду сарацинів,
Обернений Медузою в граніт, —
У кіс піймався золотисту сіть,
В чиєму сяйві навіть сонце гине.
Ох, це волосся, ці медвяні пута.
Чогось добитись, втративши надії,
Не борюкаюсь і здаюсь охоче.
У її тіні серце крижаніє.
Від холоду ні крикнуть, ні зітхнути.
Я скаменів, побачивши ці очі.
СХСУІІІ
Очі і коси поетової донни
ще достойно не оспівані
Вітрець на сонці ледь перебирає
Волосся золотистого жмути.
Амур їх сплів і, в нитки їх густі
Заткавши серце, дух мій піднімає.
Душа-бо кожним нервом відчуває,
Як наближаєшся до мене ти,
Аби мене убить чи зберегти.
Куди хитнуться терези, не знаю.
Узрівши, у якім горю вогні
І які пута тягнуться між нами,
Бо зв'язані у мене руки й ноги,
Не знаю вже, що говорить мені.

Я перед зором цим втрачаю тяму,
Від ніжності дійшовши до знемоги.
CXCIX
Украдена рукавичка
О руце, серця вірного заков,
Моє життя ти держиш у десниці,
В тобі змогли Природа й Небо злиться,
Щоб у красі явить мою любов.
П'ять пальців, п'ять перлинок мов,
П'ять ран моїх, яких завдала криця.
Тепер вам можна врешті розтулиться,
Я бачу вас оголеними знов.
О чиста і легенька рукавичка,
Що білокість приховуєш і рожі,
Засяяла тепер краса сама!
Аби іще й фату... крадіжка невеличка...
Радіти?., де ж!., на радість щось не схоже...
Я щойно був багач... та скарбу вже катма.
CC
Поетова донна зосереджує
в собі всі риси краси
О ця тонка оголена рука,
Овва, вже рукавичкою обвита.
Ці руки привчені до пестощів і сприту
І причарують враз молодика.
Амур запас уже шовкового шнурка.
Та скільки в нього способів ловити,
Чим тільки його шати не розшиті, —
Розповідать, зламаєш язика.
Світлисті очі і зірчасті вії,
Уста — ті, не кажи ти, янголині,
Ще й повні перел і солодких слів.
Та й інші є клейноди дорогії:
Чоло опукле й золота чуприна,
Що блиск її і сонце б те потьмив.

ССІ
Повернута рукавичка
Амур (якого ще бажать хісна?)
Підніс мені шовкову рукавичку,
І як зрадів я, неборак, з незвички,
А потім загадавсь: чия ж вона?
Згадав той день (не дійсність, а мана!),
Коли в одну хвилину невеличку
Пошився я через мою правичку
В багатії чи в бідарі — хто зна?
Я й здобичі такій уже не рад,
Безпомічний, безмовний і розбитий,
І мушу ангелиці уступити.
Аби ж, тікачу, крил тобі до п'ят,
Ти міг би хоч цій ручці відомстити,
Через яку і сліз цей водоспад.
сси
Поет уже збезнадіївся завоювати
любов своєї донни
Із надр своїх живий прозорий лід
Пускає пломінь, жар нестерпний нині,
Він сушить серце, кров п'є по краплині,
Руїною мені уже грозить.
На мене смерть замахується бить,
її небесний грім і рев левиний
Життя моє догонять неодмінно,
Я мовчки побиваюся, та й квит.
Аби ж то спожаління і любов
Підпомогли, подвійна ця колона
Могла б мене прикрити од вогню.
Та я не вірю, тут бо знати знов
Мою ласкаву ворогиню й донну,
Та не її, недолю лиш виню.
ССІП
Даремно поет робив свою донну

безсмертною
Знеможений, горю вогнем без міри,
Усі це бачать, тільки не вона,
Мене трактує так, немов не зна,
Не помічає мук моїх допіру.
Божиста врода й повна недовіра.
Чому ваш зір бідаху обмина?
Аби моєї зірки не вина,
Ви пожаліли б душу мою щиру.
Вогонь мій, до якого вам байдуже,
Мої пісні красі твоїй урочій
Запалять інші душі не сторонні.
Надіюся, що він таки заслужить,
Щоб мій язик і згаслі твої очі
Іще надовго зберігали пломінь.
ССГУ
Поет закликає свою душу брати
приклад з донни і вернутися
до Бога
Душа, якій чимало Бог вділив,
Чуть, бачить, думать і читати знаки,
Мій зір і те, серед чуттів онаких,
Яке доносить серцю святість слів,
А що як батько вас би появив
Раніш чи згодом, стало б вам однако
Без двох вогнів лишатись серед мряки
І стіп коханих не знайти слідів?
Яскраве світло і виразний слід
Ведуть вас у короткий перехід
Туди, де вже чекає вічний спокій.
Знімайся в небо, зморений мій дух,
У цих туманах ти ще не потух,
До сяйва Божого спрямовуючи кроки.
ССУ
Поет вітає себе зі своїми

гризотами
Солодкий гнів, примирення і згода,
Страждать приємно й бід не уникать,
Приємно мовить вміло і не в лад,
В утіхах віднаходить осолоду.
Тобі, душе, хіба все недогода?
Мовчи й терпи і пий солодкий яд.
Та й пізно відступати вже назад.
Тобі ж кохання — вища нагорода.
Через віки зітхне з нащадків хтось:
"Як мучитись бідасі довелось
1 гарно як цвіло його кохання!"
А той недолі стане дорікать:
"Таку красу зустріну я навряд,
Аби ж то не кончина її рання!"
ССУІІІ
Пливучи Роною
Ти води ринеш із альпійських гір,
Ріки швидкої носячи найменння.
З тобою ми спадаємо шалено,
Амур мій, твій Природа проводир.
Ти спереду: женеш, як дикий звір
(З тобою збігтись сил нема у мене),
До моря, де трава така зелена,
Де свіжий вітер, де все вабить зір.
Там пробуває найдивніше з див,
Там наше ніжне і живе світило,
Краса не для твоїх річнистих берегів.
Поцьомай ніжку або ручку білу
їй, поцілунок скаже і без слів:
Він духом кріп кий — тіло знемощіло.
ССІХ
Повертаючись до Італії
Шпилі, де вже мене тепер нема
(Те, що лишив, його лишити годі),

Зі мною йдуть, а тут ще й при нагоді
Тягар накинула мені Любов сама.
Отак і йду, не скинувши ярма,
Дивуючись собі у цім поході,
І, даленіючи, ще ближче все підходить.
Отож простую, може, і дарма.
Як олень, від стріли діставши рану
І чуючи в боку підступний яд,
Тікає, хоч болить йому, щомочі.
Так я давно з стрілою в серці в'яну,
Притомлений, а водночас і рад,
І кволюся, а ще підбігти хочу.

CCX

Поет нарікає на жорстокість
своєї донни

Від Ебро і до індського потоку,
Який шука до моря кожен спад,
І в небесах, і на землі навряд
Щоб бачив хто таку красу нівроку.
Що напророчать крук мені й сорока?
А Парка скільки може відмотать?
Оглухло милосердя, мов той гад,
Пропало моє серце одиноке.
Той, хто хоч раз її зустрів,
Захоплення і трепет відчуває
І так, як я, уже не охолоне.
Але, збиваючи мій запал і порив,
Вона вдає чи справді не зважає,
Як посивіли з горя мої скроні.

CCXI

Поет розповідає, як і коли
він закохався

Амуру я прислужник із принуки,
Жага і звичка знов мене дола.
Якщо надія є, вона така мала,

Мені до серця тулить кволу руку.
Те бачить рятівницю в ній од муки,
Не знаючи, яка це сила зла.
Спить розум, пристрастей роїться мла,
Бажань не переводиться докука.
Краса, честь, доблесть сяяли у всьому.
Речам солодким здавшися в оману,
Серед гілля я серцем вгруз у ґлей.
В рік — тисяча і триста двадцять сьомий,
Дня шостого у квітні, вранці рано,
Ввійшов я в лабіринт, що без дверей.

CCXII

Після двадцятої річниці
поетового кохання

Радію в сні, люблю журу тяжку,
Люблю борвій і тіні обіймаю,
Пливу в морях, де дна нема і краю,
Пишу на струях, зводжу на піску.
Я так уже світилу по знаку,
Що від його проміння зір втрачаю.
І вслід тікачки сарни поспішаю
На кулявім і немічнім бику.
Розбитий, отемнілий, недолугий,
Я рвуся з трепетом у сні і наяву
До Діви й Смерті, до свого кінця.
Усе двадцятиліття (скільки туги!)
Я зойками і лементом живу,
Під злою зіркою попавшись на живця.

CCXIII

Чари поетової донни
перевершують усе

Чи є на світі хтось на неї схожий
З чеснотами високими всіма?
Чоло високе — скільки в нім ума.
Невіста скромна, а красою гожа.

З музикою змагатись голос може,
Постава й постать горда і пряма.
Поглянуть — янголиця йде сама,
їй битиме поклони і вельможа.
А зір готовий серце скаменить,
І блиск його прошиє доли й ніч
І вийме душу і поверне в тіло.
А потім голос ніжний зазвучить,
І сповнена зітхань солодких річ
Мене обмарить чарами уміло.
ССХУ
В поетовій донні зосереджені
всі щедроти душі й тіла
Смиренниця, хоч кров блакитна гра,
Дотепний розум і душа пречиста,
При стриманості сміх такий іскристий,
Вже зрілий плід, хоч молода пора.
Таких панянок доля обира
Чи цар зірок, у неї, Йсусе Христе,
Достоїнств стільки, стільки того хисту —
Все описать не знайдеться пера.
Амур і Честь у ній зійшлись охоче,
Сама краса — оздоба їй лишень.
До неї не звертайсь, а мовчки гинь.
І дивну здатність мають її очі:
Ніч осіять, притьмити білий день,
Згірчити мед, підсолодить полинь.
ССХУІ
Любовна скарга
Весь день я плачу, плачу я і ніч,
Як смертні засинають у покоях,
В гірких гризотах мучусь я удвоє:
Невже сльозам довіку литься з віч?
Я очі тру, а толку ані гич,
Душа, як звір, не знає вже спокою,

Метається, від стріл жаги такої
Терплю я муку, кару, Божий бич.
Овва, ось так від днини і до днини
Пройшов я, очевидно, півдороги
Тієї смерті, що для нас життя.
Моя це чи чужа чиясь причина,
Живе жаління, вірна підпомога,
Стоїть, хоч на очах згораю я.
ССХУІІ
Поет не шукає у співах нехоті
до своєї донни
Я вірив у вогонь мого рядка,
У сповнені гірким жалінням рими,
Вони розтоплять й серце некрушиме
Росою спочуття до юнака.
Ну, а як дійсність вийде не така,
Вони порозуміються із тими,
Які устами докорять одними
Ту, що мене очима уника.
До неї нехоті, а співчуття до себе
Я не шукаю. Тут розбийся хоть.
(Така моя судьба, така недоля).
Співать її — чи більше щастя треба?
Тож знайте: як я цю покину плоть,
Для мене смерть не що, як вольна воля.
ССХУІІІ
Поетова донна над усіма
як сонце
Над женами красою взявши гору,
Вона одна у всесвіті царить,
І перед гожістю її ясних ланит
Все меркне, наче перед сонцем зорі.
Амур мені нашіптує з докором:
"Вона живе — й безцінна кожна мить,
А зникне, о, тоді вже вочевидь

Блаженне моє царство рухне скоро.
Як без світил і зір небесна шата,
Без вітру сфера, без роси туман,
Як чоловік безріка, безуман,
Як океан без риб і перекатів,
Тоді усе замре в похмурій ночі,
Коли вона склепить навіки очі".

CCXIX

Аврора, Сонце і поетова донна
Оголосивсь пташиним співом ліс,
Хоча ще день не вимів клапті ночі,
А по горі шпаркий струмок клекоче,
Зриваючись зі скель, летить униз.
І та, хто білим личком, злотом кіс
Всіх заломила, розчесати хоче
Сідого Старця, любляча й уроча,
Аби його куделі не вились.
Прокинувшись, я бачу над собою
Два сонця — те, що сяє на просторі,
І те, що віри вже мені не йме.
Я милувавсь, як йшли вони обоє,
І перше тільки тьмило в небі зорі,
А перед другим тьмилося саме.

CCXX

Величання поетової донни
Де роздобув Амур такого злота
На дві коси? З якого схилу зміг
Принести свіжий і м'якенький сніг,
Щоб він налився теплотою плоті?
Де перла взяв, спроможні з неохоти
Погамувать речей солодких біг?
І як він навіть небо переміг,
Надавши їй чолу таку ясноту?
З якої сфери, янголе крилатий,
Послав її на горе ти мені,

Що я тепера мушу погибати?
З якого сонця ця душа висока
Прийшла в мені посіяти неспокій,
Щоб серце мліло в стужі і в огні?
CCXXI
Поет не може відірватися
очима від донни, хоча
вже його смерть близька
Чиє наслання і яка морока
Беззбройного мене кидає в бій,
Де бути битій голові моїй,
Де доля познущається жорстоко?
Ба ні. її прекрасний зір щокроку
Мені сія й веде, такий благий,
За цей вогонь повік я вдячний їй,
В якому вже палаю двадцять років.
Я кроки Смерті уже близько чую,
Як бачу гарні очі пломенисті,
Які, мене шукаючи, звелись.
Мене Амур і ранить, і лікує.
Не те що уявить — сказати хисту
Я більш не маю, як не раз колись.
CCXXII
Подругам відсутньої поетової
донни
"Чому ж то, донни, у розмові милій
Сумні й веселі ви, як бачу я?
А де життя, могила де моя?
І чом моя кохана вас лишила?"
"Нас звеселяє спогад про світило,
Яке так славно у гурті сія.
А журимось тому, що зла рідня
З ненависті й сваволі її вбила".
"А душу яким правом гноблять нині?"
"Душа — це воля, у неволі — тіло,

Нам добре теж, як їй, уже влетіло.
Приховану журбу побачиш сходу,
Ми ж свідки, як марніла її врода
І як сльозились очі у богині".
CCXXIII
Чари поетової донни над усе
Коли у морі золоту квадригу
Купає Феб і тьмариться ефір,
З циганським сонцем і ряхтінням зір
Жду ночі я насильницьку кормигу.
Розчулить пробую мою недвигу,
Повівши, що живу я мов той звір,
Коханню, діві, сам собі навкір,
Просвітлого не відаючи мигу.
Нема покою, не бере дрімота,
Аж до зорі — жалі і побивання,
Душа печальна слізьми промовля.
Світає, та в мені ще морок доти,
Хіба надія жевріє остання
На сонце те, що гріє й звеселя.
CCXXIУ
Поетова любов така сильна,
що навіть докір своїй донні
не може її погасити
Як страсть і серце не лукаві, ні,
Томління ніжне, ввічливе бажання
І чисте благородство обожания,
Іти наосліп випада мені;
І якщо мислі на чолі ясні,
Та плутані й хиткі слова кохання,
Бліді лан йти з сорому й змішання
Спалахують неначе у вогні;
І якщо з болем, гнівом і сльозами
Кохати дужче іншого, ніж себе,
З зітханнями я мушу осмутніло

Палать далеко й клякнуть перед вами,
Не знаючи, я в пеклі чи на небі,
Це гріх ваш, діво, я лиш потерпілий.
ССХХУ
Судно і колісниця з Лаурою
та її супутниками
Дванадцять зорь, дванадцять гарних дів,
Хоч стомлені, проте які бідові,
І з ними сонце на судні смоловім, —
Таких плавців я зроду ще не зрів.
Ба ні Ясон, найкращий із плавців,
З руном, в яке вдягатись всі готові,
Ні пастир, про якого в Трої мова,
Не викликали стільки хвальних слів.
А згодом бачив їх я в колісниці,
Між ними і Лаура, янгол тихий,
І ніжний голосочок її чуть.
Навряд чи смертному таке присниться:
Автомезонт щасливий, радий Тифій
Везти такий пригожий люд.
ССХХУІ
Поет оплакує свою донну, приречений
бачити лише здалеку те, що любить
У стрісі горобець, у лісі звір
На світі так, як я, не одинокі.
Оле мені, позбавлений я доки
Того світила, що жадає зір.
Для мене сльози втіхою з тих пір,
Сміх — то журба, і яд — невинні соки,
Сяйливе небо — тьма і заморока,
А ложе — бойовище, а не мир.
Недарма люди кажуть, ніби Сон
Назвати можна Смерті рідним братом,
Бо нам несе утіху небуття.
0 краю, найщасливіший з сторон,

Послав ти мені дар такий багатий,
Який обтужую так гірко я.
ССХХУІІ
Поет заздрить бризу і хвилям того краю,
де живе його донна
Бриз розкидає непокірні коси,
Примушуючи кільцями сяйнуть,
То знов збирає золото у жмуть,
Аби воно тугим вузлом лилося.
Здається, ніби в очі мені оси
Любовні намагаються кольнуть.
Шукати скарб рушаю я у путь,
Іду і плачу, сиротина босий.
То поруч ціль, то відступа за мить,
То все пливе, то ясно бачать очі,
То підведусь, то упаду без тями.
Повітря, де ще зір її горить,
1 ти, прудкий прозірчастий поточе,
Чому не помінялись ми шляхами?
ССХХУШ
Алегорія про поетове кохання і славу,
якої він домагається для донни
і для себе
Правицею Амур мій правий бік
Відкрив і в серце в ту ж хвилину
Зелену посадив туди Лаврину, —
Ярішому не буть смарагду ввік.
Розгін пера, солодких сліз потік
З зітханнями гіркими без упину
Так хороше прикрасили рослину,
Що її пах до неба аж потік.
Чеснота, добра віра, гонор, врода,
Хупавість у небесному вбранні,
Коріння благородної породи.
Ношу я їх у серці цілі дні,

На них молюся я у цих походах,
І ноша ця тепер за честь мені.
CCXXIX
Лісні й плачі
Співав я або плакав, не багато
Мене плачі втішали чи пісні,
Та серцем я витав у вишині,
Мені було від чого горювати.
Все 'дно мені — що хижі, що палати,
Гнів чи зневагу висловлять мені.
Сприймаю лють і ласку нарівні,
Погрози всі розіб'ються об лати.
І хай вдаються до свого обману
Амур, Мадонна, Доля або світ,
Щасливий я вже думкою про неї.
Нехай згорю я, вмру або зів'яну,
Одначе любо в цій юдолі жить:
Солодкий корінь гіркоти моєї.
CCXXX
Повернення веселощів
Раніш я плакав, а тепер співаю.
Живе світило перестало крить
Від мене свій благий небесний світ:
Амур так доброту мені являє.
Уже давно я сльози проливаю,
Ще трохи, і мені урветься нить.
Ні парус, ні весло, ні міст, ні брід
Од смерті не дадуть уже загаю.
Пролитих сліз повнішає струя,
В заплави розливаючись бурхливо,
її і думкою уже не переплить.
Ні лавр, ні пальма — затишна олива
З жалю мене вертає до життя.
Тож годі лити сльози. Будем жить!
CCXXXI

Про хворобу поетової донни
Я жив у згоді з жеребом своїм,
Без сліз, без завидющої гризоти.
Хай долі іншого голубити охота,
Мій біль не виглядає чимось злим.
Та зір, що був мені таким ясним,
Чиє ярмо благословляв я доти,
Укрило мороком його видноту,
І світоч мій ледь блимає за ним.
0 ти, природо, спочутлива мати,
Невже така підступна ти і зла,
Щоб пагін свій предивний поламати?
Усе життя з одного джерела,
1 як, Господь, ти можеш попускати,
Аби твій дар понищили дотла?
CCXXX1I
Засудження гніву
Підводив Александра сильний гнів,
І в цьому поступався він Філіпу,
Хоч цар різьбить себе лише Лісіппу,
А Апеллесу малювать велів.
Тадей, смертельно ранений, зумів
Загризти свого вбивцю Месаліппа,
А Суллу, гнів опанувавши сліпо,
Добив, але спочатку осліпив.
Гнівливий був і Валентиніан.
Аякс, ворожі погромивши раті.
Ще й самогубцем став із серця він.
У гніві чоловік собі не пан.
І хто його не годен гамувати,
Приречений на сором і загин.
CCXXXIII
Про одужання донни і про раптову
недугу самого поета
Узріти довелось мені світило —

Чудові очі, тільки з них одне
Було якесь недужне і тьмяне,
І тут же й моє око потьмяніло.
Та Небо піст тривалий мій розбило,
Явивши знову диво неземне,
Воно з Амуром зроду ще мене
Щедротою такою не вщедрило.
Аж це мені влетів у праве око
Той біль, що око донні тьмив,
Та замість мук приніс утіху він.
Окрилений, розумний цей порив
Злетів зорею в небеса високо.
Природа й Жаль дали йому розгін.
ССХХХІУ
Журба
Покоїку, моя скромненька схова,
Коли мене крутило в серці бур,
Ти був затокою, де світиться лазур,
Щоб покріпити душу бідакові.
Моя ліжнице, втішниця зразкова,
І ти вже стала урною зажур,
Яку вночі несе мені Амур
Рукою білою, усвіріпившись знову.
І не від туги я тепер тікаю,
Од себе я рятуюсь і од дум,
Що крильми досі правили мені.
І навіть черні не цураюсь зграї
(Оце дожив до чого, своєум!):
Так лячно жить мені в самотині.
ССХХХУ
Кохання несамохіть пориває
поета до його донни
Амур мене знов тягне самочинно.
Як вберегтись тут від його спокус.
Найбільше я образити боюсь

Вельможну мого серця господиню.
Стерник так не пильнує від загину
На рифах свій дорогоцінний груз,
Як я за байдаком моїм дивлюсь,
Щоб не нарвався на її гординю.
Та слізна злива і зітхань борвій
Понесли жалюгідний човник мій,
В пучину зариваючи шалену.
Таранив інших і розбився сам,
Підставивши борти крутим валам,
Обдертий, без вітрил і без домена.
ССХХХУІ
Поет перепрошує за те, що
намагається бачити донну
всупереч її забороні
Амуре, не суди мене суворо
За цю вину, бо серце як в огні,
А розум кволий і думки сумні,
І ось його долає втома й змора.
Свої жадання я держав у шорах,
Боявсь збентежить очі ці ясні.
Але не втримав, —де там вже мені, —
І з розпачу з'явилась непокора.
Ти сам женеш, куди — я не збагну,
Переступити в страсті всі пороги,
Вганяючи в боки мої остроги.
На гріх мене збива моя прекрасна,
То їй скажи, щоб донні було ясно:
"Прости самій собі його вину!"
ССХХХУІІ
Секстина
Не гурт роїться риби серед хвиль,
І в небі угорі, під місяченком,
Не гурт зірок спалахує у ніч,
Не гурт птахів прихищують діброви

І зілля полонина або берег,
Як гурт тих дум приносить серцю вечір.
Мені усе надія на той вечір,
Який мене врятує від злих хвиль
І подарує сон і тихий берег.
Не мучивсь ще ніхто під місяченком,
Як я, це бачать геть усі діброви,
Як я поневіряюсь день і ніч.
Для мене білою давно вже стала ніч.
Зітхаю — ранок за вікном чи вечір,
Амур зробив мене насельником діброви.
Я заспокоюся, як стихне гомін хвиль,
Як сонце змеркне перед місяченком
І геть зів'яне провесняний берег.
Смутить мене щоднини кожен берег.
Блукаю й зойком зустрічаю ніч.
І лик міняю разом з місяченком.
Як тільки з млою наступає вечір,
З очей біжать потоки слізних хвиль,
Які готові змити і діброви.
Міста ворожі, але не діброви
Для дум моїх, виходжу я у берег
Послухати ласкавий хлюпіт хвиль
В тій тиші, що її дарує ніч.
І я на день не проміняю вечір,
Не випущу зорю над місяченком.
О, якби з тим, хто дружить з місяченком,
Міг сон ділити в затінку діброви,
А та, хто близить мій останній вечір,
З Любов'ю й Місяченком на цей берег
Прийшла пробуть зі мною цілу ніч,
Щоб сонце більше не зійшло б із хвиль!
Побачиш хвилі ти під місяченком,
О пісне, зроджена у ніч у цій діброві,
У березі зустрівши завтра вечір.

ССХХХУІІІ

Про те, як на святі вельможа обирав
донну, щоб поцілувати з-французька

Природа царська, розум небувалий,
Гарт непохитний в певності своїй,
Зір рисячий, дотепність, дух ясний
І передбачливість — чоло це увінчали.
Прийшло на свято гарних дів чимало,
Нарядних, чарівливих, Боже мій,
А він серед юрми обрав, як стій,
Ту, що усіх красунь переважала.
І тих, що були старші й родовиті,
Він змусив жестом набік одступити,
Щоб свою донну вже поцілувать.
Очей торкнувсь губами і чола.
Мене аж заздрість ніби узяла:
Адже для нас чужий такий обряд.

ССХЬ

Поет перепрошує донну за те,
що не скорився їй, пішовши від неї

Молю Амура, хай це і непрямо,
О радосте моя гірка, у вас
Пробачення випрохувать щораз,
Коли кривими ухилюсь стежками.
Я щирий буду, моя донно, з вами:
Коли в душі любовний пал не згас,
Неволею він робиться для нас,
Примушуючи кидатись без тями.
Та ви, ви завше духом угорі,
Ви ласка, чистота, небесна цнота,
Ви світоч, блиском впоєний зорі.
А ви на те: "А що він, власне, може?
Йому красою любувать охота.
Він шанолюб, та чом така я гожа?"

ССХІЛ

Жаль посилює кохання
Любов, чия держава чимала
Й тікать од неї смертному несила,
Стрілу у мене огняну пустила,
І запалила серце ця стріла.
А потім, у завзятті свому зла,
Хоч перша напасть гибеллю ірозила,
Мене стрілою ще й жалю прошила,
Щоб мука та подвійною була.
Одна вогнем пашить палючим рана,
А друїу тим, що ви такі жорстокі,
Сльозами я невдовзі вже заллю.
Та не погасять мій пожар потоки,
Що з двох криничок ринуть ненастанно.
Жага лише зростає із жалю.
ССХІЛ І
Поет посилає своє серце
навздогін за донною
Поглянь, стражденне серце, на цей шпиль:
Хіба не тут явилась нам учора
Та, що трималась з нами не сурово?
І що ж, тепер за нею слізний квиль.
Тепер я сам. Пожди, не йди звідсіль.
Перечасуєм, — що, як здасться скоро
Терпимішим гірке це наше горе,
0 ти, що ділиш і вістиш мій біль!
До серця ти звертаєшся, сіромо,
Хоч розлучився з ним уже давно,
Поки вагавсь, яку обрати путь,
1 мучився із розпачу і втоми,
Тебе уже покинуло воно,
Аби в очах прекрасних утонуть.
ССХІЛІІ
Сліди перебування Лаури
Туг на горбі, де рість, зело і цвіт,

Мов дух небесний у земному гаї,
Співаючи і мріючи, блукає
Та, що прославилась на цілий світ,
Що моє серце встигла захопить,
Воно недарма нині поспішає,
Покинувши мене, до того раю,
Де на траві зберігся її слід.
До неї горнеться і каже їй щокроку:
Аби ж бідасі дать побути з нами,
Бо скільки йому можна жить плачем.
Та з мене насміхається жорстока:
Без серця ти лиш незворушний камінь,
І ти ж, священний пагорбе, едем.
ССХЫУ
Відповідь другові
З біди одної в гіршу ще біду
Широка і легка веде дорога.
Мене, як і тебе, охоплює тривога,
На ній я тільки навіженства жду.
У мене страх і сором на виду.
Чого благать, війни чи миру в Бога?
Але як трепетать, що вийде з того?
На судію я все переведу.
Із дружби хто кого ушанувати
Захоче, марно діятиме він.
Прихилля часто очі засліпляло.
Ось моя рада: в горяні палати
Злетиш, як серцю ти даси розгін:
Бо шлях далекий, а часу замало.
ССХЬУ
Поділені рожі
У перший, позавчора, ранок маю
Закоханий, умудрений роками,
Підніс коханцям, що зустрілись саме,
Дві свіжі рожі, зірвані із раю.

Почувши, як він ніжно промовляє.
Дикун і той би захопивсь речами.
А він дивився в їхні лиця прямо,
Чаруючи й вчарований до краю.
"Під сонцем вже нема коханців схожих", —
Сказав зі сміхом і зітханням враз,
І їх обняв, і погляд вгору скинув,
Так він ділив свої слова і рожі:
У серці радість з сумом обнялась.
Яка промова! Яка гарна днина!
ССХЬУІ
Поет просить небо, щоб він
умер раніше за свою донну
Дивлюся я на молоду Лаврину,
Чию листву хитає тиховій,
Мов злото кіс у гожій грі новій,
І жду, коли ж душа цю плоть покине.
Зі світу рожі не цвіли почину,
Аби красою дорівнялись їй.
Молю тебе, Юпітере Гримій,
Не їй — раніш мені пошли кончину!
Аби всесвітнього не бачити упадку
І світ од мого сонця не потух,
А у очах не панувала тьма,
Душе моя, кинь іншу всяку гадку
І налаштуй одне ловить свій слух:
Той голос, що солодшого нема.
ССХІЛТІ
Поет перепрошує, що не вміє гарно
оспівати свою донну
Можливо, всім це буде недогода,
Що я у падковитості своїй
Надмірно б'ю уже поклони їй
За ум, шляхетність, милосердя, вроду.
То ось що я скажу такій породі:

"Боюсь, що надто млявий віршик мій
І не такий умілий я хвалій,
Не оспівать мені її достойно зроду".
Ну, а вони одказують, невіри:
"Взялись би Смирна, Мантуя, Афіни,
І ті б свої порозбивали ліри".
Бо смертний не складе такі пісні.
Будь моя воля, зрікся б неодмінно.
Але ж Амур віддав наказ мені.
ССХЬУІІІ
Високі прикмети поетової донни
Побачити, яка в Природи сила,
Ходіть сюди подивуватись тій,
Хто відтепер назавше світоч мій,
Затьмивши в небесах усі світила.
Не відкладайте братися до діла:
На кращих зупинивши вибір свій,
Смерть першими хапає їх мерщій.
Оввa, її відперти вже несила.
Поквапся і тоді побачиш зримо
Саму красу, якої більш нема,
Усю в чеснотах, як в шляхетній тозі.
І скажеш, що мої замовкли рими,
Що я ходжу, вчарований, сліпма.
А хто не встигне, тому лити сльози.
ССХІЛХ
Сумні передчуття поета,
розлученого з коханою
Згадаю день той, і в очу ту ж мить
Задуманий постане погляд діви,
Бо з нею моє серце незрадливе,
Воно її забути не велить.
Знов бачу, як між дів вона стоїть,
Мов рожа між дрібних квіток зваблива,
І не сумна, й не радісна, на диво:

її терзає острах вочевидь.
Куди поділась звична її жвавість,
Клейноди де й одіння всім на зависть?
Пісень і сміху більш ніхто не чує.
Розгублений, стою ні в сих ні в тих.
Лиш чорні думи, рій пророцтв лихих.
Дай Боже, щоб усе було це всує.
ССІЛ
Лаура являється поетові
неживою
Привиддя сонне, навісна примара!
Невже посвітач рідний мій погас?
Щоб це прийшов її останній час,
Звершилася якась зловісна кара.
Надією, притулком, щедрим даром
Я звав тебе. Де ж вістка ця взялась?
О Боже, відверни біду цей раз,
Хай це послання пролунає даром.
Я мрію знов узріть небесний лик,
Днів наших славу, вроди пишний квіт,
Що може хвору душу ізцілить.
А як насправді кинула навік
Вона чудове це земне мешкання,
Приходь тоді й до мене мить остання.
ССЫІІ
Невпевненість
У неладі душі то плачу, то співаю,
Надіюсь і боюсь. У стогоні, у римі
Зливаю біль. Амур же нещадиме
Рве моє серце, змучене до краю.
Чи ж сяйво, за яке яснішого немає,
З її очей до мене більш не йтиме,
(Який бідаха я, наш батечку питимий!)
І я в гірких сльозах так і сконаю?
І якщо їх уже на небі ждуть,

Нехай їх не обходить моя доля:
Мені все 'дно за сонце зорі ці!
Мене б'є страх, я корчуся од болю,
Не відаю, куди верстати путь,
Бо я давно вже збився на манівці.
ССІЛІІ
Нарікання на розлуку
О ніжний погляд, о солодка річ,
Почую я коли вас чи побачу?
О злото кіс, яким ти, небораче,
Готовий милуватись день і ніч!
О гарний лик, такий страшний увіч,
Судився ти не для втіхи, а для плачу.
О потаємне зіллячко зміяче,
Вбивай мене уже, та не каліч!
А щойно лагідні і гарні очі,
Де думка і життя моє домує,
Пошлють мені що-небудь у гостину, —
Його одразу ж перейняти хоче,
Уплинь чи верхи, щоб я плакав всує,
Фортуна, моя давня ворогиня.
ССІЛУ
Страх і надія
Давно уже не чую я новин
Про любу й лагідну мою врагиню,
Не знаю, що гадать про неї нині,
Без неї серцем я одним-один.
Пригожість іншим принесла загин.
Вона ж красою й чесністю єдина.
Можливо, і Господь наш для почину
Надасть зірниці їй високий чин.
Ні, сонцю. І тоді нужденне житов'я
Моє до краю має вже дійти,
І питиму гіркий напій розлуки я.
І що тепер мені жаління ті:

Кінця добігла оповідь моя.
І вік мій завершивсь о півпуті.
ССЬУ
Ранок і тиха пора
для поета
Коханий Веспер, зате зла Аврора
Для всіх веселих і спокійних пар.
Для мене ж вечір — муки і кошмар,
Аж поки не діждусь ранкову пору.
Все виглядає так тоді бадьоро,
Коли двох сонць пала ясний пожар,
Красою й сяйвом збільшуючи чар,
Здається, небо до землі говорить.
Як сталося тоді, коли тонке гілля
Зазеленіло й я сказав: "Лаврино,
Рости і в серці у моїм пишай".
Для себе зрозумів давно вже я,
Що це і є страждань моїх причина.
1 добре те, що покладе їм край.
ССЬУІ
Скарга на Лауру
Помститись я збираюсь з давніх пір
Тій, хто мене хвилює й озиває,
І, болем душу сповнивши, тікає,
Ховаючи від мене ніжний зір,
Хто, відібравши в мене звичний мир,
Так бідне серце мучить і карає,
Що вже ночами зовсім сну немає,
Замість спочинку виє в ньому звір.
Не раз зазнавши гибелі страшної,
Мій безтілесний дух спішить до тої,
Яка мене всього перевернула.
І ось стою, розгублений до краю,
Він їй говорить, плаче, обіймає,
Проте вона лишається нечула.

ССІЛЛІ
Обличчя і рука поетової донни
Це гоже личко, за яким я* ги ну,
Так спочиває зір на білому чолі,
Очей би не одвів, аби на його тлі
Долоня не майнула в цю хвилину.
Стріпнувся дух, мов на гачку рибчина
Або мов пташка на клейкім гіллі,
Як досі я не бачив взагалі,
Уважний до лиця, цієї благостині?
Та погляд мій, згубивши свій предмет,
Намацував дорогу, як вві сні,
Красу знов повертаючи знебулу.
Який стрімкий, який розкішний лет!
Дві слави враз відкрилися мені,
Душа подвійну втіху тут відчула.
ССЬУІІІ
Лаурині погляди і слова
Світились очі добрістю іскрин,
Мене своїм обпалюючи палом,
А з серця мудрі речі струмували
До мене, ніби благодатний плин.
Тепер сиджу і згадую, один,
Бо мучать мене спогади чимало,
В яку це таку днину небувалу
Зайшло у моїй вдачі стільки змін.
Душа так довго гибіла й боліла
(Нелегко вибивать закореніле!),
Що їй уже спокуси не збороть.
Вона з утіх ще незнайомих мліє,
Перебуваючи у страсі і в надії,
Готова вже мою покинуть плоть.
ССІЛХ
Поетові хочеться знов
побачити берег Сорт

Я завше прагнув жить в самотині
(Лісам, полям, річкам це добре знати).
Щоб не могли мені до неба переп'яти
Путь ці уми глухі і навісні.
Тоді прийшли б до мене гарні дні.
Над Сорґою пригори тінюваті
Допомогли б і плакать і співати,
Не те що у тосканській стороні.
Та доля, що все робить навпаки
І держить там мене, де я у гніві бачу
В баюрі скарб мій, посеред грязя,
Прихильнішою стане до руки
З пером. Я цього вартий наче,
Амур це бачить, знає донна й я.
ссьх
Поет підносить Лауру вище
всіх найславетніших донн
Я знову бачу ці прекрасні очі,
Звабливі — два Амурових гнізда.
Сіяли так тоді вони урочо,
І гріли так, — о зоре молода!
Укохану затьмить не випада
Ніякій діві, як вона не хоче.
Ні навіть тій, через яку біда
Зоставила від Трої купу клоччя.
Ні римлянці, що проти себе крицю
Ввігнала в гніві у шляхетну грудь,
Ні Поліксені і ні Іпсипилі.
Природи честь, небесна голубиця,
Другій на цій землі уже не буть.
Шкода, що світ на мить лиш навістила.
ССЬХІ
Поет закликає інших донн
наслідувати його донну
Тій, що навіять хоче юнакові

Високі почуття і благодать,
Збираюсь я таку пораду дать:
Ступає хай услід моїй любові.
Як чесно жити, з Богом у розмові,
Як гідність із красою поєднать,
Тоді не треба довго і гадать:
До неба йти вона уже готова.
Бо можна й мову перейняти лучче,
Мовчанку і манери, правил звід,
Як цей твій ідеал не на папері.
І лиш красі, для всіх такій сліпучій,
Не наламатись, бо від ранніх літ
Рядить лиш доля, інше все химера.
ССЬХII
Честь для донни дорожча за життя
Життя безцінне, а вже потім шана,
Хоча її не так ціную я.
Та як без честі, матінко моя,
І щоб була ще жінка не погана!
Вона живою бути перестане,
Як в неї добре втрачене ім'я,
І скнітиме, сама вже не своя,
Страшна як смерть і як одкрита рана.
Лукреція б мене не здивувала,
Якби вона вдалась не до кинджала,
А з горя руки здійняла на себе.
Тут кожна філософія сліпа,
І непутить, і лиш одна тропа
Веде нас до тріумфу і до неба.
ССЬХIII
Похвала Лаурі й лавру
Величне древо слави й перемоги,
Заплата піснетворців і царів,
Чимало ревних і щасливих днів
Ти на мою приводило дорогу.

Правдива донно, стримана і строга,
Ніхто, як ти, не мав щедріших жнив,
Хоч стільки ставив пасток і сильців
Амур, для тебе ці прийоми вбогі.
Це важить нам, а не тобі порода,
Блакитній крові в тебе гріш ціна,
Рубіни, перли, золото — ніщо то.
Тобі було б байдуже і до вроди,
Аби не вбором правила вона
Прегарному клейнодові чесноти.
ССХХУ
Смерть — єдиний засіб проти
Лауриної суворості
Жорстоке серце і натура вперта
В такій сумирній янгольській істоті.
Невже це їй убить мене охота,
Не глянувшись, довести аж до смерті?
Як вруниться і як вродило щертю,
Заходить ніч чи сонце ллє ясноту,
Я плачу, бо недолі не збороти,
В Амурі й Діві не знайти опертя.
І все ж не покида мене надія:
Довбає ж крапля камінь мармуровий,
Не відступає, точить, сердсь-не-сердсь.
Ніхто мене спинити не зуміє,
Під палом сліз, моління і любові
Відтане найбайдужіше із серць.
ССЬХУІ
Кардиналові Колонні
з перепросинами, що поет
не зміг одвідати його
Мій пане, в думці я завжди при Вас,
Душа моя про Вас лише говорить.
Та жереб мій (який же він суворий!)
Мене гнітить і шарпає всякчас.

Та ще й і від Амура цей наказ —
Кохати ту, що відійшла так скоро.
І ось два світочі мені гукати впору,
Як я колись гукав уже не раз.
Мій пане славний, гожа моя Донно,
Ці пута мусив був на себе наложить
Я сам собі навіки на покару.
Лаврини зело і красу Колони
П'ятнадцять ось і вісімнадцять літ
Ношу я в серці — і таки недаром.
ССЬХУИ
Поет оплакує смерть своєї
донни
0 ніжний зоре, о пригожий лику!
Великокняжа і легка хода.
1 річ, що лиш покірності жада,
А пишака збиває з пантелику.
Солодкий сміх, в якому вже одвіку
Смертельна причаїлася біда.
Дух царський, можна сила молода,
В тобі усякий визнає владику.
Палаю вами й дихаю я вами.
І був я ваш. Тепер, як я без вас,
Мене дійняти болі вже безсилі.
Я жив іще надіями і снами,
Коли живий посвітач мій погас,
І вітер розметав мої всі квилі.
ССЬХУІІІ
Канцона
Поет розмірковує над тим,
що йому робити
Як діяти, порадь мені, Амуре.
Невже мені зосталось умирати?
Без діви на землі мені тюрма,
Усе навкруг таке понуре, —

Піти б до неї в горяні палати,
Душа намучилась сама.
Адже надій нема:
Вже за життя не побороть розлуки,
Вона пішла, й до муки
Всі чисті радощі мої звелись,
А очі повні сліз.
Ти знаєш про мою тяжку утрату,
Про люте горе,
І пожалів мене, вірніше, нас,
Як стало нашу барку розбивати
Об скелю в морі
1 ми в пітьмі лишилися нараз.
Чи ж краска б та знайшлась,
Щоб змалювати біль несамовитий?
І ти, незрячий світе,
Зі мною плакать мусиш, бо згубив
Найгожішу із дів.
Твоя єдина слава впала,
Бо ти ж, невдячний світе,
Так і проочив ти,
Як Діва по землі ступала,
Красу ту гордовиту
Не зволив гідно піднести.
А я із пустоти,
Яка довкруг запала грізно,
Зову Мадонну слізно,
Все, що зосталося від уповань, —
Це сльози, цей потік безперестань.
Оле, його земля вкриває,
Те личко, що для мене
Світилося, як горяна блакить.
її незриме тіло ходить раєм,
Покинувши те бренне,
Яке було на ній так мало літ.

І прийде скоро мить,
Коли вона у ще одній обнові
Постане перед нами знову,
Бо вічною красою її вись
Нагородить щедріше, ніж колись.
Побачивши кохання в зорі,
Як це було у мене,
Закоханого донна не мине.
Вона мого життя підпора,
Одне її імення
На світі держить ще мене.
Амур мене збагне:
Не той я, що у роки молодії,
Поховані давно усі мої надії,
А як мене підточує жура,
І їй уже побачити пора.
Ви, дами, що її небесній статі,
І поведінці дивувались,
І юній прехорошій вроді,
Жаль, звісно, здатний утішати
Мене, як ви вже здогадались,
Та ту, що по землі не ходить,
Жаліти годі.
А я зостався тут, бідовий,
Вислухуючи мови
Амура, — він не дасть мені рубать
Морський канат:
"У грудях задави скорботні квилі,
Бо приступу нема до раю,
Якщо душа у страсті навісна.
Вважають донну всі за опочилу,
Лиш я так не вважаю
Та й ти: до тебе приязна вона.
Почувши, як луна
На її славу пісня стоголоса,

Вона з зітханням просить,
Щоб ти складав любові данину,
Щоб голос твій співав, як в давнину".
Обачно уникай
Гуртів веселих, та при цім, одначе,
Не тих, хто плаче.
Напутні не забудь слова,
Канцоно, безутішна удова.
ССЬХІХ
Поет оплакує смерть кардинала
Колонии і смерть Лаури
Мій Стовп упав, а з ним гінка Лаврина,
В чиєму затінку помріяти я міг.
Ураз погублених, не віднайти вже їх
Ні в жаркій Індії, ні в краї сарацина.
Де тільки прихилюсь я, сиротина?
Де ділась радість? Чом затихнув сміх?
Не воскресять мені їх купи золотих,
Ні геми Сходу, ні сяйні перлини.
Але, як так розпорядився льос,
Що вдіяти? Ходить, як чорна хмара,
Й журитися, як ти до цього звик?
Якоюсь казкою життя тобі здалось.
Та раптом вітер з одного удару
Змітає все, що ти надбав за вік.
ССЬХХІ
На смерть донни, якою поет
захоплювався якийсь час
після Лауриної смерті
Палючий ґудзь, що тис з усіх сторон
Впродовж двадцять одного року,
Смерть розтяла — мою страшну мороку, —
Ми з горя не конаєм, це закон.
Амур лаштує знов мені полон:
Сильце в траві, щоб кара ця жорстока,

Вогнем спахнувши, мучила щокроку
І на пожежу не знайшлось заслон.
Аби мене не умудрила сила
Тривалих мук, то мав би погибать я,
Згорів би залюбки, немов той хмиз.
Та смерть мене удруге одзволила, —
Розтятий ґудзь, розтоптане багаття, —
Чи б проти неї сила й сприт змоглись?
ССЬXXII
Поет нарікає на важке життя,
яке йому доводиться вести
Життя мина, вік людський невелик;
І скоро прийде свашка та кирпата.
І те, що є, пора вже поховати,
Як те, що буде й що було торік.
Забути днів цих безконечний лік,
Не згадувати ту фатальну дату.
Лиш страхом Божим можна ясувати,
Що я із цього світу ще не зник.
Невже не доведеться відпочити
Моїй душі? Оввa, мій кораблисько
Втомився краять хвилі навпрошки.
У бухті буря, щогли всі розбиті,
Стерник лежить, вода вже зовсім близько,
А з берега не світять маяки.
ССЬXXIII
Поет картає свою душу
за її вперту жалобу
Що дієш? Чом вертаєшся у дні,
Яким уже немає повороту,
Скорботний духу? Чи тобі охота
Горіти, палячи себе, в огні?
Ласкава мова, позирки смутні,
Оспівані тобою вже усоте,
Пішли з землі і пробувають доти

В небесній недосяжній стороні.
Не оживляй того, що убиває,
Не мрії віддавайся ти сліпій,
А думі, що веде тебе до раю.
Черкаймо неба, паділ цей земний
З його красою тільки заважає
Живому й мертвому здобути упокій.
ССЬХХІУ
Поет осуджує кволість
свого серця
Покою дайте, навісні думки!
Чи ж мало вам, що Смерть, Амур, Фортуна
Тісною раттю на поріг мій суне,
Що вже на мурах інші вояки?
0 серце, ти все робиш навпаки,
Зрадецьки, як колись у роки юні,
Допомагаєш, розпустивши нюні,
Врагу свого добитись залюбки.
В тобі Амур своїх таїть гінців,
В тобі Фортуна повністю панує
1 Смерть удар готує вже за миг —
Добить мене, щоб більше я не жив,
В тобі усі думки рояться всує,
І ти одне виною лих моїх.
ССЬХХУ
Поет втішає себе думкою
про нинішнє щастя його донни
Мій зоре, стмяніло для нас світило,
Хоч в небо піднялось і возсіяло там,
Воно нас жде, пора туди і нам,
Не дляймося, мов гості запізнілі.
0 слух мій, хори янгольські злучили
1 голос, що приємний небесам.
Мій кроку, чи ж догнать моїм ногам
Ту, за якою ти ступав несміло?

Навіщо вся ця поміж нами звада?
Що мало милувались на земну
Красу, на мене не кладіть вину.
Смерть — ось кого хуліть або хваліть.
Вона розв'яже й зв'яже кожну нить
І після сліз подбає про розраду.
ССЬХХУІ
Поет кличе смерть
Як тільки чистий янголиний вид
Пропав, спричинене відходом скорим
Його, пойняло мою душу горе.
Щоб біль полегшить, треба говорить.
Гризота прагне скаржитись щомить
І з Донною й Амуром вести спори.
Інакше моє серце не поборе
Жалю, що наді мною так тяжить.
Єдину, Смерте, ти зі світу цього
Взяла, а ти її, земля обітованна,
Вкриваєш, бачиш і храниш в цей час.
Чом кинула мене, невтішного й сліпого?
Сіяв для мене ніжно і кохано
Світлистий зір і ось тепер погас.
ССЬХХУІІ
Поетове кохання живе надією
Оскільки сподіватись я не смію,
Що перемінить владар мій наказ,
Душа моя вся болем запеклась,
Жага жива, та мертва вже надія.
Ось через це я не живу, а скнію.
І день, і ніч ридаю повсякчас.
У море моя барка понеслась,
Без помочі не виведу її я.
Веде мене уявний провідник,
А справжній у землі, точніш, у небі,
Щоб звідти душу світлом воскресить,

Але не зір, бо цей ясний потік
Через жалобу лиш такий як треба,
Щоб побілить волосся в ранню сідь.
ССЬХХУІІІ
Поет хотів би померти вкупі
зі своєю донною
Вона красою й гожістю питала,
Коли Амур збирає нас на пир.
Та, на землі лишивши свій убір
Земний, мене покинуть побажала.
І в небо вознеслась без покривала,
І наді мною царствує з тих пір.
Чому ж, як я узрів її між зір,
Не залишив і сам життя причалу?
А може, ще її догнати вдасться, —
Душа, така легка, услід її рушає.
І ось уже утішивсь чоловік.
Та я не можу витерпіть загаю...
А це ж яке було б велике щастя —
Не буть живим сьогодні третій рік.
ССЬХХІХ
Лаура приходить до поета
розповісти, якого щастя
вона зазнає
Чи листя в ярім лопотить розмаю,
Чи птаство учиня в повітрі крик,
Чи шульпотить струмочок невелик
І свіжістю два береги сповняє, —
Де б я не сів, мережачи безкраї
Свої рядки, а з висі, звіддалік,
Живий існову бачу її лик,
І, як зітхання, голос долинає:
"Та й помарнів ти за останній час, —
Мені рече він. — Скільки ж осмутніло
За мною сльози ручаями лить?

Не плач, на небі дух мій не погас,
Життя тут вічне й вічно сяє світ.
Я очі тут склепила, там прозріла".
ссьххх
Опис чарівного куточка, що нагадує
поетові його улюблений
Не знаю досі я такого краю,
Де міг би бачити усе ясніш,
І волю заживать таку безкраю,
І відчувати благодать і тиш.
Де для зітхань під синім небокраєм
Чимало зручних лощовин і звиш,
Амур на Кипрі схожого не має,
Хіба що закутень забутий лиш.
Вода тут про кохання шепотить,
І віти, й бриз, і птахи, і рибини —
Все мене просить й далі так любить.
А ти, душа, сповита у блакить,
Скажи на згадку скорбної кончини,
Що можу я зневажити цей світ.
ССЬХХХІ
Поетові повсякчас ввижається
Лаура
Як часто в тиху схованку свою
Тікаю я од світу і од себе,
І сльози на траву, на груди ллю,
І лементи мої сягають неба.
Як часто відчуваю я потребу.
Зашившись в тінь, у зела товчію,
До смерті владної звернутись ще би,
Щоб виблагать вернуть любов мою.
Я бачу: німфа чи якась богиня
У Сорги чистих водах плине
І ось виходить на траву зелену.
То бачу — квіти як вона зрива,

І мариться: невіста це жива
Та виявляє ще і жаль до мене.
ССЬХХХІІ
Лаура приходить до поета
уві сні втішати його
Душе, до мене знов вертаєш ти,
Утішити в моїй скорботній ночі.
Смерть не згасила твої любі очі,
Вони над прахом здатні розцвісти.
Мене ти вириваєш з самоти,
В якій мені живеться неохоче.
Пробуджуюсь. В твоїй красі урочій
Я можу дні прожиті віднайти.
Кохання я раніше величав,
Тепер хіба що рани свої гою,
Оплакуючи по тобі утрату.
І все ж твій привид радість мені дав —
Знайомі риси знову узнавати
В ході, у лику, в голосі, у строї.
ССЬХХХІИ
Інвективи проти смерті
Найгожіший знекровила ти вид,
Ти погасила, Смерте, гарні очі,
І сяєво краси її уроче
Тепер огнем, як звикле, не горить.
Мою одраду вкрала ти за мить.
Наклала на уста мовчання ночі,
Тож слухаю й дивлюсь я неохоче,
Бо слово й зір нема кого ловить.
До мене все ж потішити у горі
Являється кохана і говорить, —
Для мене поміч це в житті єдина.
Аби здолав я передати знов
її слова і жар, я б заронив любов
Не то що в людське серце, а й звірине.

ССЬХХХГУ
Поет скаржиться на те,
що втішні мрії такі короткі
Така коротка мить і мисль така прудка,
Які мені впокоєну у Бозі
Являють, що підмога біль не в змозі
Утишить, та біда вже не тяжка.
Амур, який мене ніяк не відпуска,
Тремтить, заставши Донну на порозі
Душі моєї, хоч її погрози
Ще не вщухають, річ її м'яка.
Вона, як пані у свої палати,
Вступає в серце, щоб понуку дати,
І вже у ньому світло, а не муть.
Душа, засліплена від ясоти,
Зітха: "О час, великий ти,
Бо зір твій їй відкрив цю путь!"
ССЬХХХУ
Лаура вказує поетові
небесну путь
Так матірка не доглядає сина,
Так щира та унадлива жона,
Не відаючи спокою чи сна,
За мужем, битим долею, не гине,
Як от за мене, горе-сиротину,
Уболіває в небі, неземна,
Убрана в світло осяйне, вона,
Подвійна у турботі двоєдиній —
Коханки й матері. Ще боючись,
Але осмілившись, вона мене зове
На праведні путі — не манівці.
1 вільний дух здіймається увись,
І світ мені вістить життя нове,
Бо то посіяла вона надії ці.
ССЬХХХУІ

Голос донни наставляє
поета на добру путь
Аби палких зітхань солодку хвилю,
Які мені од донни й досі чуть
(Вона на небі, а здається, тут,
Живе і ходить, дихає і квилить),
Я передав натхненно й приуміло,
Тоді б здолав її сюди вернуть,
Стурбовану, щоби на хибну путь
Утома мене, бідного, не збила.
Вона мені дає високий навід,
І, слухаючи її ніжний зов,
Тримаюсь я цього шляху по змозі.
І радощами так радію знов,
Не тільки я — почула б скеля навіть,
І та б із кремню витиснула сльози.
ССЬХХХУІІ
Сеннуччові дель Бене після
його смерті
Сеннуччо мій, без тебе одинокий,
Розрадою я розпач переміг,
Що ти із тіла неживого зміг
Вознестися в політ такий високий.
Ти бачиш полюси — із того й того боку,
Світил у небесах нерівний біг,
Тобі це видно, нам же не до них, —
Я радий, що тобі і там нівроку.
Скажи, уклінно прошу, в третій сфері
Гвітгоне, Данте, і месеру Чіно,
І Франческіну щирі привітання.
А Донні передай, як мучусь я тепера,
Як скоро я уже відлюдьком стану
І як болить мені її кончина.
ССЬХХХУШ
Безлюддя Воклюз сповнене

поетовими болещами
В повітрі тут бринять мої зітхання,
Суворі гори дивляться на луки,
Тут появилась та, що серце в руки
Моє взяла в час майського пишання.
І в небо злинула, її утрата рання
Мене такої сповнила розпуки,
Що сльози так і ллються без принуки,
Сухого не знайти від побивання.
Нема скали в горах, нема куща в низині,
Ні гілочки, ні зела на узгір'ї,
Ні квітки, ні билинки на стерчку,
Нема води в джерелах ні краплини,
Немає в пущі навіть диких звірів,
Які б не відали про цю біду гірку.
ссисххіх
Поет визнає марноту своїх
колишніх бажань
Мій світоч, — чи ще є така зваблива
Якась краса, аби його затьмить, —
Схотіло небо у щасливу мить
До зір вернуть як рівновартне диво.
Тепер прокинувсь я, упали всі покриви,
Побачив, як вона зуміла, на мій стид,
Твердим і ніжним зором погасить
Душі моєї запальні пориви.
Я вдячен їй, кажу це без обави,
Напутила мене вона недаром,
Рятуючи, така сувора й чула.
Аби творить мистецтв великі справи,
В одного слово, в іншого це чари.
Я увічнив її. Вона мене натхнула.
ССХС
Спасенна суворість поетової
донни

Дивацький світ! До мислі вже мені,
Що вчора від огиди аж млоїло,
1 муками здобуто щастя сміло,
І вічний мир приходить по війні.
Обман надій в любовному огні,
Коханці марно сотні раз горіли.
Заглада зовсім виглядає мило:
Прах у землі, а дух у вишині.
Амур сліпий, завзяття навісне
Мене несли, і йшов я напропале
Туди, де чатувала вже погуба.
Благословенна ти, що берег любий,
Вказавши, упованням вгамувала
Мій пал, аби урятувать мене.
CCXCI
На зорі поетові являється
його донна
Коли рожевозолота Аврора
Готується на круг земний зійти,
Я від чуттів зітхаю повноти:
"Лаура там, моя любов сувора!"
Титоне, щаснику! Звичайно, скоро
Свою сухотоньку таки дістанеш ти.
Мені ж повік не досягнуть мети
В відпущену для мого віку пору.
У вас он без перерви скільки стріч,
Споночіє, і знов вона з тобою,
Та, що кохає сідь твою все 'дно.
Мені ж сутужний день і ревна ніч,
Все, чим я жив, вона взяла з собою,
Залишивши мені лиш імено.
CCXCII
Поет відчуває, що його співи
скоро вмовкнуть
Про її очі говорив мій стих,

Про личко, передпліччя, ніжки, руки,
З самим собою це була розлука,
Щоб як ніхто ще я співати міг.
її волосся в звоях золотих
І сміху янголино ніжні звуки
Були як рай, як ті солодкі муки,
А нині персть лишилася од них.
І от я у житті без берегів
Пливу крізь бурю в утлому човні,
Шукаючи вогнів у морі даром.
Доходить краю мій любовний спів,
Утома заважає грать мені,
А тут іще й розшарпана кіфара.
ссхсш
До поета приходить слава,
якої він не шукав
Аби ж то знати наперед мені,
Що в мову ввійдуть ці мої зітхання,
Я б і числом побільшив їх зарані,
І довше б гартував їх на вогні.
Та Муза опочила у труні,
І сили вже розходяться останні,
І я не можу працювать старанно,
Пом'якшуючи рими замашні.
У праці домагався я колись,
Аби серцеві болещі вляглись,
І не збирався заживати слави.
Тепер же я відчув у цьому смак,
Та голосу не відведу ніяк,
Такий зробивсь спустошений і млявий.
ССХСІУ
Смерть донни принесла поетові
самі сльози
Вона жила в моєму серці нині,
Скрашала пані цей убогий дім,

Тепер відходом вбитий я страшним,
Я смертний, мертвий, а вона богиня.
Душі окраденій позбутись благостині,
Амурові тинятися сумним,
Тремтіти впору плитам гробовим,
І нікому повідать про причину.
Бо їхній плач, знадвору радше він,
А мій в мені, та я вже онімів,
Від мене тільки чуються зітхання.
Та й, власне, ми лиш порохня і тінь,
А прагнення сліпе, йому вже не до слів,
І, власне, ні до чого й сподівання.
ССХСУ
Лаура дістає на небесах нагороду
за свої чесноти
Не раз спада запитання одне
Мені на ум і мучить непомалу:
"А може, завдає і їй печалі
Минуле і вона себе клене?"
Відколи це життя завершила земне,
Відколи небожителькою стала,
Вона все бачить зі своєї далі
І хоче підбадьорити мене.
Високе диво, щасна ти душа,
Чудова врода, тут усім премила,
Вертаєшся у рай, тобі знайомий.
Хай на тобі вінець і віть пиша,
Серед живих тобі їх присудили
Твої чесноти й мій любовний пломінь.
ССХСУІ
Поет благословляє свою любов
Раніш любив я сам себе винить,
А зараз був би радий цьому брану
1 тій болючій і солодкій рані,
Яка мені вже роки як болить.

Злосливі Парки, ви порвете нить
Тієї сіті, де я так застряну,
І золота стріла смертельна стане,
Вона завжди у грудях нам стримить.
Коли вона жила, не відала душа
Покою, волі, радості і раю.
І щоб змінитись, не було і мови.
Хай буду вічний я стогни-душа
Цієї, а не іншої, й сконаю
Чи скнітиму, забитий у окови.
ССХСУИ
Лаурині краса і цнота
Краса і Цнота в ній зійшлися мило,
А то ж завжди іде між ними спір,
І принесли у її душу мир,
Порушити який уже несила.
Кирпата їх косою розділила,
Одну вмістила в небо серед зір,
А другу в землю, погасивши зір,
Який любив пускать любовні стріли.
Хоч відійшла, в мені вона жива,
Я бачу жести, чуються слова,
І сяєво очей не убуває.
Поки ще не прийшла моя пора,
Бодай хоть з допомогою пера
Благенького її я оспіваю.
ССХСУШ
Колишнє щастя поета
і його нинішня мізерія
Коли дивлюся, як минулі роки
Розвіяли багато дум моїх,
І запал крижаний в мені затих,
І спокій відлетів, такий жорстокий.
Розбиті в прах любовні замороки,
Лишились половинки справ благих,

Та — в небесах, а та — в землі на штих,
До цілі мук вже не ступити й кроку.
І я тремчу, безпомічний і голий,
Нещаснішим за мене важко бути —
Сиджу у страсі і жалю я 'йно.
Моя ти зоре, фатуме, недоле,
0 дню, і тихий наді мною, й лютий,
Додолу скинутий, я тільки порохно.
CCXCIX
Поет без угаву оплакує
невіджалувану втрату,
якої він зазнав
Де вид, чиїй легесенькій морщині
Корився одразу я без протиріч,
Де світло таких любих мені віч,
Що осявало життьову стежину?
Де чесність, де порядність, благостиня?
Де тиха мова і солодка річ?
Де диво вроди, що ішло навстріч,
1 вабило, й вело мене невпинно?
Де ніжна тінь високого чола,
Що дарувала мені тихі звуки
І думи, що до віршів надались?
Де та, що у житті вела за руку?
Без неї я тепер у світі зла,
А очі сповнені горючих сліз!
ссе
Поетові заздро на небо і на землю
Завидую тобі, могильне порохно:
Взяло ти в мене ту, кого я ладив
Собі на суджену, моє кохане ладо,
За кого бій веду уже давно.
Завидую тобі, небесне полотно:
Ти прийняло і пригорнуло радо
Ту душу, що покинула осаду,

Де їм було так любо заодно.
Завидую вам, духи, в емпіреї:
Ви нині розмовляєте із нею,
З усіх вона була найкраща.
Завидую й тобі я, костомахо:
її взяла ти, а мене у страху
Покинула отут напризволяще.
CCCI
У Воклюзькій долині
Долина, де мій жалісливий квиль
І досі з відголосками лунає,
Звірина лісова, пташина зграя,
Ріка, в якій од сліз набігло хвиль.
Роз'ятрені зітхання серед піль,
І стежечка, яка не з того краю,
Чаруючи, ще й не туди збігає,
Але Амур веде мене на шпиль.
Як був, так і зостався краєвид,
Та я не той: душа така сумна,
У ній не радість, а страшенна змора.
Тут споглядав я рай. Ступаю вслід —
Туди, де в небо вознеслась вона,
Землі віддавши розкоші убору.
сесії
Поет в екстазі поривається
до своєї донни
Відчувши, що без неї я загину,
У позасвіття вирушив мій дух.
Ось так вступив і я у третій круг.
І тут узрів її, мою єдину.
За руку взявши просто, без гордині,
Вона промовила: "Якщо такий ти зух
І пал твій ще і досі не потух,
Нам суджено зійтись в цім любім крині.
Уму земному щастя не збагнуть.

Тебе я жду, до мене твоя путь,
Ти так кохаєш вірно, як і треба".
Чому ж замовкла і забрала руку?
її речей такі солодкі звуки,
Ще трохи, і зостався б я на небі.
ссеш
Поет зіставляє своє теперішнє
з минулим
Амур, який приходив неодмінно
На береги в найгожішу із пір
Вести зі мною і з рікою спір,
В який вкладали ми усе уміння;
Листва, квітки, зефір, ріки коліно,
Закриті доли між високих гір,
Притулок, де, судьбі наперекір,
Шукав я від любовних мук спочину;
О мандрівні насельники гаїв,
О німфи, й ви, чия незмірна сила
Заполонила вод криштальну грань, —
Раніше радісний, тепер я осмутнів,
Це Смерть мене всього перемінила.
У світі кожному дається свій талан.
СССІУ
Зрадливість поетичного генія
Коли любовний черв таки устиг
Довести, гризучи мене, до змори,
Я вирушив шукати в дикі гори
Сліди, не розбираючи доріг.
Наважився я у звуках жалібних
Амуру й їй висловлювать докори,
Та рими і натхнення дуже скоро
Повстали проти вбогих рим моїх.
Огонь у гробі жевріє незримо,
Та з часом він спахнув би без зусиль,
Аби до старості не кидав я стезю.

Беззбройний, я б озброївся у рими
Й побачив, як підтоптаний мій стиль
Видавлює із каменю сльозу.
СССУ
Поет благає донну зглянутися
на нього
Душа прекрасна, вирвана з гнізда, —
Такої більше не створить Природі, —
Поглянь згори, як мучусь тут, на споді,
Як сльози ллються в мене, як вода.
Колишній заблуд серце відкида:
Твій ніжний погляд навіть вряди-годи
Не був готовий до якоїсь згоди.
Так хай прийде надія хоч бліда!
Поглянь на скелю, звідки Сорґа плине,
Між вод і трав побачиш ти людину,
Якій забуть тебе уже несила.
Тут дім твій, тут твоя краса
Мене знайшла й злетіла в небеса,
Аби не бачить тих, які тобі немилі.
СССУІ
Опис поетових гризот
по смерті його донни
Те сонце, що мені вказало шлях,
Направивши у небо мої кроки,
Із Сонцем порівнялося високим,
А моє світло загорнуло в прах.
Я звіром став, ховаюся в лісах,
Броджу, аж мліють ноги, одиноко,
Душа щемить, додолу никне око,
Світ як пустеля, і поглянуть страх.
Шукаю там, де випало зустріть
її. Амур, плутяга мій химерний,
Веде мене на плаї ці круті.
Нема її ніде. Та ось священний слід,

Тікаючи від Стикса та Аверна,
Спрямовує усіх на горяні путі.
CCCУII
Поетові пісні не достойні
свого сюжету
Я покладався на широкі крила,
Завдячуючи летом саме їй,
Чув, що несе мене пісенна сила,
Хоча за хистом скромний я хвалій.
Але коли плоди усе обсіли,
Не розігнутись гілочці малій,
І відступив я, вражений немило,
Живим на небо закортіло, — стій!
Перу, не то що слову, не злетіть,
Куди злетіла полегко Природа,
Сплітаючи цупку для мене сіть.
Амур, той так додав Мадонні вроди,
Що я її вже був негоден зріть,
Та доля не дала своєї згоди.
CCCУIII
Незрівнянні чесноти
поетової донни
Тієї, за яку я Сорґу, а не Арно
Обрав і вільну взяв собі нужду,
А не служіння за багату мзду,
На світі вже нема, і плакать марно.
Не все мені минається безкарно:
Хоч скільки я рядків не покладу,
Шляхетна врода, на мою біду,
В піснях виходить не така вже й гарна.
Піймати в ній я хочу стільки рис,
Вони, як зорі в небі, розбрелись,
І для портрета вже їх забагато.
Хоч щось одне. Немов яскраве сонце,
Всім людям зриме із усіх сторон це.

Та ні, я і цього не в змозі описати.
CCCIX
Поетові треба узнавати
свою донну на землі
Це чудо із чудес не на віки
Нам небо показало і вдарило,
Бо скоро, нас уразивши немило,
В хори її забрало між зірки.
Амур уклав до уст мені рядки,
Щоб я про неї всім повідав сміло,
Та мало що у творі говорили
Моє уміння, пера і картки.
Мої пісні не стали виняткові,
Хоч я так розраховував на диво,
А успіхом я їх не назову.
Хто німоту цінує більш, ніж слово,
Промовить справедливо: "О, щасливі
Ті очі, що її побачили живу!"
cccx
Повернення весни
Зефір війнув, і з ним весна зелена
Насіяла скрізь маю і зела,
Щебече Прокна, стогне Філомена,
Вітаючи повернення тепла.
В траві рябіють квіти незліченні,
Зевес радіє: донька ожила.
Зігріла землю й воду хіть шалена,
І всяка твар вибрикує мала.
І лиш мені доводиться зітхати,
Бо взято у надгоряй і палати
Від серця мого бідного ключі.
І щебет птах, і піль безкраї гони,
І пань пригожих радісні уклони —
Мені пустеля й звірі уночі.
CCCXI

Плачі соловейка
Кого оплакує так ніжно соловій —
Своїх пташат чи солов'їху милу,
Мелодію завівши осмутнілу
На вись усю і паділ наш земний?
У відповідь у цій пітьмі моїй
Мій сум ще більшу набирає силу.
Кому, як не мені, копа могилу
Цариця Смерть, хіба опертись їй!
Який ти легковірний, небораче!
Чи ти гадав, що цих очей світила
Земля поглине, лише грудку кинь.
І ось в сльозах і страхові я бачу,
Що нам жорстока доля присудила:
Усе на цьому світі тільки тлінь.
CCCXII
Ніщо не може втишити
поетового болю
Ні в тихім небі мандрівні зірки,
Ні в чистім морі кораблі смолові,
Ні в полі лицарі, до бою вже готові,
Ні в пралісі на грищі хижаки,
Ні з новиною гість віддалеки,
Ні вірші, зложені на честь любові,
Ні край фонтана, на м'якім лужкові
Співачок любих голоси дзвінкі, —
Ніщо мойого серця не залудить:
Забрала все навік в свою могилу
Та, що була мені свічадо і світило.
Тягти життя мені несила, люди.
Я рвусь покласти край моїй недолі:
Ох, лучче б я її не знав ніколи.
сссхш
Поет нарікає на те, що небо
ніяк не поєднає його

з коханою
У полум'ї я жив так любо нею,
Співав і плакав. Та минув той час,
Тепер вона на небо вознеслась,
Зробилась тільки віршою моєю.
Не світить зір її мені зорею,
Але в моєму серці не погас,
І серце, відлітаючи од нас,
Вона вгорнула у свою кирею.
Взяла з собою в землю й вишню вись,
Де кращій з тихих і смиренних дів
Кладуть на голову вінок вічнозелений.
Навіщо смертні ризи ці здались —
Без них я б духом первозданним змив,
Щоб приєднатися між душ блаженних.
СССХІУ
Докори поетовій душі
Душе, ти шлях знегідь звістила свій,
В дні радості мрійлива, осмутніла,
Шукаючи того, що на віку так мило,
Спочинку од біди, як статись їй.
Слова, лице, манери, жести, стрій
І з болем спочуття раптова сила —
Тобі в прозрінні все те говорило:
Цей день останній, більш нема надій.
О бідолашна душе! О ці чари!
Як ми палали тут, коли мені сіяли
Ті очі, що їх більше не узріть.
їм, приятелям двом, я передав недаром
Скарбів найблагородніших чимало,
Лишаючи тут серце й мислів цвіт.
СССХУ
Як смерть стала на прю з поетом
Квітками й зелом одшумів мій май,
І приску в серці жевріти недовго,

Дійшов і я до того вже порога,
З якого хоч-не-хоч у діл збігай.
Врагиня дошкуляє, та не вкрай,
Бо стала не така шорстка і строга,
І вщухли мої муки і тривоги,
1 радість повернулась знов у край.
Отут уже пора і Чистоті
Зійтись і побалакати з Амуром
Про те, що їм чинити як-не-як.
Та Смерть ще раз вкида мене в зажуру,
Поставившись мені на півпуті,
Як грізний і озброєний вояк.
СССХУІ
Той самий сюжет
Жаданий спокій віднайти пора,
Сюди, по всіх боях, уже ступили кроки,
Та мій порив спинила ненароком
Смерть, що людей не дуже розбира.
Як нетривала мла, коли мете кура,
Так проминули і життєві строки
Тієї, що мене вела очима доки,
І ось тепер нема мені добра.
Міняють звички втома й сивина.
Якби ж не ця кончина надто рання,
Не плямував мене б ніякий гріх.
Мої почувши голосні зітхання,
Схилилася б із-під небес вона
І спочутливо вислухала б їх.
СССХУІІ
Та сама тема
У тиху гавань ввів мене Амур
Серед буяння шторму навісного,
В мої вечірні роки, задля того,
Щоб я відмігся від сердечних бур.
Чи не тому, що до чужих натур

Пом'якшала-таки моя небога.
Та Смерть, як тільки випала спромога,
Все потопила, не лишивши жмур.
Якби вона зосталася живою,
Ось би тоді до вух її дійшли
Мої солодкі скарги і жалі.
І може, і знайшла б вона слова
Потіхи для обох про наші два
Змарнілі лиця, вкриті сивиною.
СССХУІІІ
Поет поклоняється Лаурі
після її смерті так,
як поклонявся живій
Коли рослина впала чимала
Від гострого заліза чи від бурі,
І крона боком долі полягла,
І показався сонцю корінь бурий,
На іншу Калліопа набрела
З Евтерпою, і та мені похмуро
Заткала серце; так кругом ствола
Плазує плющ, щоб лізти вже по муру.
Жива лаврина, де гніздились поки
Мої зітхання і думки високі,
Перебуваючи в своїм надійнім схові,
Залишила коріння у мені,
І голос чийсь бринить, та в вишині
Нема йому і досі ще одмови.
СССХ1Х
Лаурині моральні гожості —
найперша причина
поетового пломеню
Дні перемчались оленем прудким,
Єдине, що у пам'яті не гине,
Ясніючи, побіжне і хвилинне,
Із присмаком солодким і гірким.

Мізерний світ, хисткий, їдкий, як дим.
Сліпець той, хто за течією плине.
Від неї порох залишився нині,
І моє серце, сховане із ним.
Я знаю: неземна її краса
Прикрасила собою небеса,
Питаючи у формах благородних.
І поки голову мою вінчає сідь,
Я допитатись думаю зуміть,
Якою я узрю її сьогодні.
CCCXX
Повернення до Воклюз
Знайомий чую тиховій у горах,
Це тут огонь очей її сіяв
На радість, на веселощі забав,
А нині обернувсь мені на горе.
Навіщо мріять, як життя суворе?
Змутнів струмок серед сирітських трав.
Пустий і зимний цей закутень став,
Я ще живий, та в нім поляжу скоро.
Надія ще залишилась мені:
Побачити її знадливі стопи
1 гожі очі біля мого дому.
Служу я пану лютому й скупому,
Згораючи у власному вогні,
Й оплакувати можу тільки попіл.
CCCXXI
Поет сумує, споглядаючи
місця, що були свідками
його кохання
Чи не мого це Фенікса кубло?
Тут пера позолотисті лишила
І серце узяла моє під крила
Та, до якої лиш квиління йшло.
Солодких нарікань тут перше тло.

Де те обличчя, яснозоре, миле,
Що пестило, і ранило, й цілило?
Земне це диво в небі розцвіло.
Убогий, я тиняюся без тебе
В місцях, де болі важко так таїти,
Щоб оспівать тебе на вівтарі.
Я бачу пагорби, імлою оповиті,
І цей останній твій політ до неба,
Й розблислі очі як вогні зорі.

CCCXXI1

Відповідь на сонет Джакома
Колонии

Почувши їх співзвуччя нещадиме,
Не сохнучи, блищить сльоза мала,
На вірші, де сама Любов жила,
Озветься Жаль і вже не пройде мимо.
Твоя зоря сіяє, а не блима,
У тебе нехіть до земного зла.
Ті твори, що їх Смерть геть розмела,
Зібрав я знову у поправні рими.
Ти свіжим плодом смакував би стиха
З мого гілля. Яке ж це зле світило
Завидливим промінням нас облило?
Хто вкрав тебе, укоротивши вік,
Кого мій бачить дух і славить мій язик?
А все ж зітхання як-не-як потіха.

CCCXXУI

Поет втішається, думаючи
про Лаурине щастя

Я знаю, Смерте, твій нестямний гнів —
Амурову обладу ти збіднила:
Згасила світло, квітку любу й милу
Скосила, у тісний загрібши рів.
З життя забрала ту, якій я так радів,
Щоб тінню вбити променисту силу.

Та славу поховать тобі несила,
Ну, а таку, як в неї, й поготів.
Вона тепер на небесах ясниться
І радує усіх своїм сіянням,
Себе забути людям не дає.
Хай буде ваше серце, янголице,
Підкорене на небі вболіванням,
Як тут красою вашою моє.
CCCXXVII
Поет сподівається домогтися
для Лаури безсмертя на землі
Лаврини віддих, свіжість, аромат,
Надію зовсім близького спочину —
Забрала їх в якусь одну хвилину
Губителька усіх земних одрад.
Як Сонце заступає Місяць-брат,
Аби в пітьмі втопити світлу днину,
Так відступаю я, хмурнію, гину,
Збираючись од смерті в смерть тікать.
Від сну, красуне, вже ти пробудилась
І нині серед обраних умів
В Творцеві спокій однайшла великий.
І якщо спів мій має трохи сили,
Якщо тебе я піднести зумів,
Із пам'яті не вийдеш ти до віку.
CCCXXVIII
Поет побивається, що не зумів
передбачити смерті своєї донни
Овва, прийшов останній з днів щасливих,
Навряд щоб я діждався знову їх.
Недарма серце — ледь зігрітий сніг —
Передчуває лиш журні мотиви.
Так ніби в дім ввірвалися пориви
Гарячки і по тілу, як батіг.
Хоч я скорився, ради дать не зміг,

От щастя й закривилося накриво.
З небес сіяють її гарні очі,
Питаючи здоров'ям і ЖИТТЯМ,
Тоді як тут мої лишились вбогі.
І кажуть, спочутливі та урочі:
"Ще доведеться, друзі, стрітись нам,
Не на землі, а за її порогом".
CCCXXIX
Розлука і смерть
О день, о час, о врем'я наше люте,
О злісних зір лукава й хитра змова!
0 вірний зір, що ж ти мені одмовив,
Коли мене намислив одштовхнути?
Дісталося мені, я знову в скруті,
А то подумав, зовсім безтолковий,
Що упаде лиш частка, не основа;
Якому ж треба вітрюгану бути!
Сія на небі віще письмено:
Задути любу цю мою огнину.
Чи не про це вістив журний і ніжний лик?
Влетіла мені в око порошина,
Дивився я та й не вгледів все одно,
1 похилився з горя чоловік.
CCCXXX
Останнє побачення
Він говорив мені, цей любий зір:
Бери від мене все, що тільки змога,
Бо занесуть тебе далеко ноги,
Мене ти не побачиш більш, повір.
Біду передчуваючи, мов звір,
Чому ти так і не зробив нічого,
Ступивши легковажно на дорогу
Своєї муки і страждань без мір?
І так сказали мовчки її очі
Моїм: "О друзі, ми уже давно

Були таким жаданим вам свічадом,
Нас небо жде, ми йдем туди охоче,
Бо повну волю нам дає воно,
А ви собі живіть, хоч і нерадо".

CCCXXXI

Канцона

Поет нарікає, що не зумів
умерти раніше за свою донну

Життя свого священне джерело
Я кидав, по морях і по землі
Я правився за зорею без принуки,
1 в цьому вигнанні, було,
Розраджував гіркі жалі
Надією і пам'яттю про злуку.
Кидаю меч і піднімаю руки
Перед недолею, вона (оце біда!)
Умить занапастила упования,
Оставивши душі лиш спогадання,
І ось тепер за ними упада
її одвічна спрага і жада.
Як скороход без їжі, без пиття
Вже плентає з ячанням: не впади,
Втрачаючи останні сили й тяму,
Так я відтоді, як моє життя
Духовної позбулося іди,
Що в неї вгородилася зубами
Та, що царить і над царями.
Хіба мене те саме не чека?
Я ладен вмерти, та боюся — рано.
От як під вітрюганом
Сніг або кур кудись тіка,
Я теж тікач. Моя судьба така.
Не став би я життя любить,
Якби (Амур це знає) не вона,
Хто сонцем нам здавалася на сході.

Та після смерті злинула в блакить
її душа, шляхетна й чарівна.
І ось за нею я спішу відтоді.
Одначе затаївся сум на споді,
Адже я не схистився уловить
Амура іншу раду в зорі,
І нині я у горі.
Хто сподівавсь на щастя в смертну мить,
Бувало, покидав нещасним світ.
CCCXXXII
Секстина
Скарги на смерть
Щасливий вік мій, невимовна радість,
Погідні дні і тихомирні ночі,
І зойки ніжні, і солодкий вірш,
Поставлені к строці дзвенючі рими,
Усе перевелось на жаль і сльози,
Життя мені нелюбе, хочу Смерті.
1 мовлю я, звертаючись до Смерті:
"Кирпата свашко, ти убила радість,
У мене на очах не сохнуть сльози,
Похмурі дні мої і тоскні ночі,
Квиління й ґвалт не в'яжуться у рими,
І від ячань розвалюється вірш".
Куди тебе завів любовний вірш?
До криків гніву, до думок про Смерть!
Де пломінкі рядки? Чому кульгають рими,
Шляхетної душі завждішня радість?
Коханчині слова де серед ночі?
І на устах, і в думах тільки сльози.
Колись жага народжувала сльози.
Цупкий, лунав уже ніжніше вірш.
І довгі, плачучи, не спав я ночі,
А нині сльози ще горій од Смерті, —
Оскільки назавжди утратив радість

Той погляд, про який лунали рими.
Колись кохання нарізало рими
Жарким вогнем очей, а нині сльози
Притерли пам'ять про колишню радість,
І спала мисль перетворити вірш.
І до блідої я волаю Смерті:
"Нехай минуть мене лихі ці ночі!"
Прогнали сон нудні томливі ночі,
Грімкі колись, мої приглухли рими,
Попавши нині ув обійми Смерті,
І в кожній пісні неодмінні сльози.
На манівці в Амура збився вірш:
Тепер журба панує, а не радість.
Ніхто не вмів сповна так пити радість,
Ніхто не мучиться сильніше дні і ночі.
Журбою, журячись, журливий дише вірш, —
І озиваються лементуванням рими.
Я жив надією, її втопили сльози,
І лише Смерть рятунок мій од Смерті.
Убитий смертю, тільки з ласки Смерті
Я зможу знов відчути давню радість
Узріти ту, хто гамувала сльози,
Хто дощиком скропляла ніжні ночі,
Коли думки вбивалися у рими
Й Амур підніс увись мій вбогий вірш.
Коли б я, прочитавши цей мій вірш,
Лауру зміг би вирвати у Смерті,
Як подругу Орфей, не дбаючи про рими.
Яка була б це невимовна радість!
А ні, хай тьма близесенької ночі
Криниці заснітивши, впинить сльози.
Амуре, роки вже, як ллються сльози,
Як нарікає мій журливий вірш,
Не сподіваючись на тихі ночі.
Тому-то і волаю я до Смерті,

Аби взяла мене, мені на радість,
До тої, по якій голосять рими.
Коли б притомлені злетіли рими
Туди, де невідомі гнів і сльози,
До тої, чия врода небу радість,
Вона б узнала, як змінився вірш,
Раніш не знаний їй із волі Смерті,
Що їй судила день, мені млу ночі.
Ви, хто ще вірить у блаженні ночі,
Хто жде кохання й добирає рими,
Перекажіть мою мольбу до Смерті —
В ту гавань суму, де вже зайві сльози, —
Нехай мені верне колишній вірш,
На горе людям, а мені на радість.
Нехай цю радість не змарнують ночі:
І вірш скорботний, і плачливі рими,
І сльози — все мине з приходом Смерті.
CCCXXXIII
Поет посилає свої рими
на Лаурину могилу
Ідіть, тужливі рими, до плити,
Де скарб безцінний мій земля ховає,
Скажіте їй (з небес вона відповідає.
Хоч тлін її устиг час замести),
Що листя з Лавра, пущене пливти,
З сумного я потоку підбираю,
Бо слід її по нім я відшукаю:
"Так і дійдеш, — кажу, — до неї ти".
Я весь у ній, у мертвій і живій,
Живій навік, вона-бо невмируща,
Такою її світ не втомиться любить.
І вийде хай на шлях останній мій
Прийнять мене спочити в її кущі
У ту мою прощальну смертну мить.
CCCXXXГУ

Поет просить Лауру прийти
до його смертної постелі
Як вірність заслуговує заплати,
І Жаль до мене в'ється, наче пліть,
Я жду віддяки, бо не погасить
Моєї віри в Донну, в світ багатий.
Тепер я не боюсь її утрати.
Вона вже добре знає мою хіть,
Про це устигло слово заявить
Або лице, якого не сховати.
Почувши угорі, як я зітхаю,
Вона захоче, глянувшись на мене,
На бідолаху знову очі звести.
І як я скину це одіння бренне,
Вона зійде назустріч з небокраю
У гурті друзів і Христа, і Честі.
cccxxxv
Видіння
Між сотнями жінок лише одна
Заволоділа думами моїми,
З подобою благого серафима
Зрівнятись гожістю могла вона.
Істота ця не смертна й не земна,
На щось, крім неба, і очей не зніме.
Душа ж моя, в любові невситима,
На крилах ось її наздоганя.
Та плоть мені летіти заважала,
І наздогнати я її не зміг,
Лиш поглядом провівши осмутніло.
О ясні, чисті і живі зерцала,
Навіщо ж Донна, зажуривши всіх,
Крізь вас вселилась в інше гарне тіло?
CCCXXXVI
Поетові здається, ніби його донна
і досі жива

Лелію завше у душі моїй
Ту, хто у Лету, знаю я, не кане.
Я бачу знов її в красі пишання,
Ще й на зорі світання осяйній.
Як вперше, все таке хороше в ній,
Ловлю в лиці вітання ненастанно,
Кричу: "Жива і жить не перестане!"
Ось відповідь почую з уст, постій.
Відповіла, а то й мовчить. І ось ми
Із серцем, іззирнувшись непомітно,
Зітхаємо: нас обмануло диво!
У літо тисяча і триста сорок восьме,
В годину першу, шостого дня квітня,
Заснула поміж нас душа щаслива.
CCCXXXУII
Алегоричний апофеоз
0 ти, кого багатством не здолає
Пишновеличний і духмяний Схід
1 ким і Захід мав би дорожить,
Як скарбом, що такого більш немає.
Мій любий Лавре, у твоїм розмаю
Лишала врода, пал, любовна хіть.
Сюди злітав спочити серед віт
Владика благородний мого раю.
І ось мені на долю випада
Обрать тебе для помислів гнізда,
Я був щасливий, хоч в тривозі сам.
Яким же доскональством був цей храм!
Тоді Господь, аби прикрасить небо,
Тебе покликав і узяв до себе.
CCCXXXУIII
Поетова донна знана лише
небові і йому
Задула ти, Кирпата, мій світець.
Світ отемнів, кохати некрасиво,

Красу і гожість нехтують спесиво.
Я світом нуджу, я душею мрець.
Добро в зневазі. Честі вже кінець.
Всі дивляться, та й я, чомусь іскрива.
Якщо нема зерна, чи ж буде добре мливо?
Ведеш ти гру, який же з тебе грець?
Земля, повітря, безбереге море
Цей бренний рід людський іще оплачуть —
Без квітів луки, перстень без рубіну.
Чи знав же хто її в земну ще пору?
З мук мліючи, я знав її, одначе,
І небові віддав любов свою єдину.

CCCXXXIX

Поет засліплений Лауриною
досконалістю

Відколи небеса поширили мій зір,
Відколи я навчився в Амура льоту,
Я бачив, як влила свою ясоту
У смертне сотворіння кожна з зір.
Проте явив мені небавом світотвір
Ще вищі, несмертельні вже чесноти,
Такі, що їх нікому не збороти,
Вони для мене недосяжний взір.
Тому-то для тієї, що у Бога
За мене просить, всі мої творіння
З морського дна не винесли нічого.
Перу моєму не хапає вміння,
І той, у кого зір такий убогий,
У Сонце втупившись, узріє лиш проміння.

сссхь

Поет просить Лауру втішити
його уві сні

Моя коштовна, дорога твердине,
Тебе могила встигла загорнуть,
Та небеса дали тобі приют,

Прийди до мене, зболеної тіні!
Являлася ти в сни мої донині,
Та ось і цю ти занедбала путь.
Чому б тобі на неї не вернуть?
На небі-бо нема ні гніву, ні гордині,
Що змушують у нас і добрі душі
На муки любувати та катуші
Чужі, цим зневажаючи Амура.
Мене ти зриш. Поспівчувай мені,
Потіш, не наяву, так уві сні,
Прийди до мене у моїй зажурі.
СССХІЛ
Подяка донні за те, що вона
одразу виконала поетову
волю
Чия душа це, янгол чий, як стій,
До неба донесли мої квиління,
Аби моя володарка єдина
Являлася у благості своїй
Біль гострий серця гамувати мій,
Ісповнена добра і благостині?
І я відчув: тепер я не загину,
І жити став, а смерті дав відбій.
Блаженна ти. Бо можеш дати щастя
Видінням, словом, ніби ненароком
Промовленим, розумним нам одним:
"Хай тобі, друже, прикрим це не здасться.
Для твого блага я була жорстока!"
І сонце враз стає, і я із ним.
СССХЇЛІ
Як донна втішає поета
Живлюся я поживою, якою
Мене мій пан так щедро наділив:
Скорботою, нахилком до планів,
Жалем про те, що я зробив з собою.

Вона ж приходить до мого покою,
Як я лежу, безсилий, і з-під брів
Лиш гляну (більшого б не смів!),
Й сідає при моєму узголов'ю.
І ось уже ласкавими перстами
Мені втирає сльози і речами
Дає надію на багато літ:
"Мій друже, голосіння упини,
Тебе зсушили вже всього вони!
Я не вмирала, а тобі ще жить".
СССХІЛИ
Поетове життя підтримує
Лаура
На небі бачу ту, кого там славлять хори,
Усмішку, голови злотистої уклін.
І чую голосок — мене втішав би він,
Якби не завдавав чимало горя,
Й дивуюсь: я живу сьогодні, як і вчора,
Хоча сконать багато мав причин.
Рятують сходини на кілька тих хвилин
Спасенних, як зоряється Аврора.
Яка вона тоді уважна та ласкава,
Як слухає мої вже без обави
Повістки про любовні всі мороки!
Та тільки небо запала над нами,
Летить лиш їй відомими шляхами,
1 очі мокрі в неї, як і щоки.
СССХІЛУ
Поет нарікає на біди,
які ніяк його не відпускають
Розкошами, надись, колись було
Кохання — я того не знаю.
Тепер я мов на вогнищі палаю,
Тепер я знаю, в чому його зло.
Земного світу честь, чиє ім'я як скло,

Хто нині небо сяйвом сповиває,
На час малий була для мене раєм,
Гай-гай, це все було, та загуло.
Забрала Смерть мою святу розраду,
І туга душу їсть, немає гірш.
То що ж, це до загину путь проста?
Я плакав і співав. Тепер кульга без ладу,
Не корячись мені, упертий вірш.
І болем очі зведені й уста.
СССХЬУ
Палінодія
Кохання й біль штовхнули мій язик
Ступити на неправедну дорогу:
Мовляв, усе, що слухала небога, —
Неправда, хоч її як правду рік.
У тім, що муки не утишив лік,
Що так вона й зосталась надто строга,
Блаженну дорікать мені незмога:
В моєму ж серці бути їй повік.
Я сам собі біду свою вколишу,
А їй уже не бачить цього аду,
Щоб я тут сам умерти й жити міг.
Тепер вона зробилась ще гарніша
І там, у янгольському хорі, рада
Сидіти біля Господевих ніг.
сссхіла
Лаурина поява в небесах
Хор янголів і душ блаженних ряд
Ясу їй воздавали невгомонно,
Коли по сконі в перший день мадонна
Вступила врешті у Небесний Град.
Що це за світло, врода ця без вад?
Ось хто носить заслужує корону!
Ні в сьогоденні, ні во врем'я оно
Не випадало нам таку вітать.

Вона радіє цій новій оселі
Серед обранців, з неба оглядає
Плачу долину, горе світове.
І, мариться, той погляд підганяє.
Я борсаюсь, сумний і невеселий.
"Поквапся!" — голос з вишини зове.
СССХІЛ/ІІ
Поет просить Лауру заступитися
за нього перед Богом
0 Донно, зі Всевишнім засідать
Тебе на троні небо допустило.
1 там земну твою красу і силу
Оздоблюють не перла, не шарлат.
Довкола тебе лиш жіноцька знать.
І бачить Бог, кого ти полонила,
Хто тобі вірний, скільки сліз й чорнила
Він мусив за тобою проливать.
Як моє серце тужить на землі,
Тобі це добре видно і на небі,
Як мрію про очей твоїх сонця.
Щоб примирить розбіжності малі
Між нами, попросить тобі лиш треба,
Щоб був у вас якнайскоріше я.
СССХІЛТІІ
Перелік високих прикмет
поетової донни
Лице і зір, найгожіші з усіх,
Які лишали будь-коли на світі,
І коси, з сонячного жару литі,
Солодка мова і солодкий сміх.
Правиця, що зухвальців молодих
Уміла враз Амуру підхилити,
Приборкавши; і рухи пановиті
Таких легесеньких і борзих ніг.
Ви дух живили мій. Тепер вас улюбили

Небесний цар і вісники крилаті.
А я зостався тут, сліпий, безсилий.
Одне ще мене може утішати:
Та, до якої прикипів душею,
Подбає, аби я злучився з нею.
СССХЫХ
Поет бажає тільки смерті
Нерідко мариться: до мене ось прийшов
Від діви вісник, щоб до неї звати.
Я ж тіло й душу заходивсь міняти,
Щоб рятуватись від земних оков.
Я сам себе не пізнаю немов.
Зосталось днів мені тут небагато.
Я радий був би знать відходу дату,
Це близько, я вже чую явний зов.
Блаженний день, коли свою тюрму,
Розбивши вщент, я геть із себе скину
Мою незграбну, зашкарублу плоть.
Зоставивши земну позаду тьму,
До променистих верховіть я злину,
Де ждуть мене Мадонна і Господь.
сссь
Досконала врода поетової
донни
Крихка і нетривала благостиня,
Яка у нас зоветься ліпота.
І зроду ше її чудовна повнота
Не втілювалась так в одній людині.
Канон Природа поламала нині —
На вроду іншим поскупилась та.
(Хай ця моя невільна прямота
Не угнівить вродливиць у країні!)
Такої вроди нині чи колись
Не знайдете, та ще у цьому світі,
Подібному скоріше до Содому.

Так рано відійшла. А я змінився,
Аби могти під її сонцем жити,
На радість цьому сяйву золотому.
СССЫ
Поет визнає, якою спасенною
була для нього суворість його
донни
М'яка суворість, стриманий відказ,
Любові чистота і співчувати вміння,
В зневазі гожа, а моє яріння
Приборкать хтіла, можу впевнить вас.
У мові чемність з гідністю сплелась;
Чутливість; неуважності ні тіні;
Квіт честі, ключ краси, шо неодмінно
Жене з думок попутну всяку грязь.
Цей бозкий погляд може ощасливить,
То гордий, аби вичитать суворо,
То бистрий — той, який підпомага.
І ці чудові зміни і пориви
Мені вказали, в чому саме корінь
Рятунку, в котрім зсякла вся снага.
СССІЛІ
Лаурина кончина
Щасливий дух, що посилати міг
До мене зір, сліпучіший за промінь,
Пісні рождаючи, з зітханнями при цьому, —
Моя душа не забуває їх.
Ти постаєш у видивах моїх
Серед квіток, на пагорбі крутому, —
Не дівчина, а янгол невідомий,
Якого досі я зустріть не встиг.
Та ось Творець позвав тебе до себе,
І дух твій, плоть лишивши, відійшов,
Аби засісти на святих облоках.
Та за тобою вслід пішла Любов

І Честь, і Сонце впало з неба,
І Смерть зробилась не така й жорстока.
СССЬНІ
Пташці
Чому співаєш, пташко, так нерадо,
Вбиваючись за тим, чого нема, —
Заходять, певно, ночі і зима,
А теплі дні зосталися позаду?
Узріла б, як тиняюсь я без ладу,
Як я від горя несповна ума,
На груди бідоласі ти б сама
Спурхнула розділить мою досаду.
Та випала нам доля не однака:
Ти маєш, мабуть, за живою плакать,
Для мене ж Смерть — ось пожадана річ.
Все ж наша пам'ять хмурою порою
Веліла нам повести між собою
Розмову задушевну віч-у-віч.
СССІЛУ
Поет просить Амура допомогти
йому славити Лауру
Амуре, поможи писать не гірше
Моєму вже ледачому перу,
Піднести ту, кого боготворю,
Рядки сльозами вдячними скропивши.
Наснаж, мій пане, величальні вірші
Тим полумінням, що я ним горю, —
Краси такої й цноти не узрю
На цій землі осиротілій більше.
Він: "Те, що мав я вкупі з небесами,
Містилося сповна в її душі, —
Недарма я любив її за вдачу.
Такої вроди від часів Адама
Не бачив світ. І якщо сам я плачу,
Скажу й тобі — ридаючи пиши".

СССЬУ
Повернення до Бога
О часе, на баскому ти коні,
Довірливим від тебе так немило!
0 ви, прудкіші за вітри і стріли,
Ісповнені брехні й облуди дні!
Однак я вас не винувачу, ні,
Природа розгорнула ваші крила,
А мені очі, бідаку, розкрила,
Щоб я себе побачив у багні.
Назріла, аж кричить, давно спонука
Вернутися в надійніший приплав,
Інакше цього лиха не збороти.
Амуре, не ярма твого, а муки
Душа моя втіка, та й сам ти знав:
Утверджується гартом лиш чеснота.
СССЬУІ
Поетові ввижається його донна
Як часто в невеселий мій покій
Честива віє аура Л аури,
1 я берусь відкрить свою зажуру,
Як я не смів сказати їй живій.
Освідчуюсь в любовній муці їй,
Спрямовуючи погляд ніжно-хмурий,
Як добре дістається від Амура,
Хоть він до мене не завжди лихий.
Вона мовчить, блідава, і на мене
Лише погляне і зітхне порою,
І лик скрашає чистими сльозами.
Моя душа, розтерзана, стражденна,
Себе картає й плаче над собою,
І, пробудившись, віднаходить тяму.
СССІЛЧІ
Поет зважується на смерть
Мені здається, ніби сотні літ

Попереду у мене провожата,
За нею через доли й перекати
Я поспішаю в інший, кращий світ.
Не в змозі світу суєтного сіть
Мене у цій дорозі упіймати,
Бо в серці промінь світить її свято,
І я зарікся втрати вже лічить.
Година смертна не страшна для мене.
Нехай приходить, я усе знесу:
Господь страждав і нам усім велить.
Бо смерть, ввійшовши в кожну її вену,
Не замахнулась на таку красу.
Ясного лику Діви не потьмить.
сссілан
Той самий сюжет
Сумним не стане в смерті ніжний вид,
Зате він смерті ніжність може дати.
Бо хто ж мені поможе умирати?
А та, кого судилося любить.
Хто на хресті нас врятував од бід,
Хто браму пекла скинув нам під п'яти,
Благою смерть явив, не супостатом,
Тож стріну я спокійно смертну мить.
Поквапся, Смерте! Чом мене не звеш,
Навіщо мені мука ця без меж, —
Адже її взяла ти без загаю!
Я неживий уже віддавна теж,
Я нею жив, я з нею йду до краю,
її стопою день переміряю.
СССПХ
Канцона
Поет розмовляє уві сні зі своєю донною
Коли моя підмога і затула,
Щоб дух підняти в днини невеселі,
Стоїть ліворуч при моїй постелі

І промовляє лагідно і чуло,
Я і собі, геть змучений, знебулий,
Питаю: "Звідки ти, душе щаслива?"
Вона ж відповідає неквапливо,
Віть пальми й лавра тулячи до себе:
"Сюди до тебе я зійшла із неба,
Покинувши високі Емпіреї,
Щоб рятувати од біди твоєї".
Про вдячність мої зори говорили.
"Ось тільки дивно, — я кажу, — мені,
Що мене знають в вашій стороні".
Вона на те: "Печальні хвилі
Твого плачу і жалісливі квилі
Сягали аж туди, в небесний град.
Виходить, ти не рад,
Що я у Матки Божої приполі
Щаслива, як ніколи?
Аби ж ти справді міг мене любить,
Як це показують твої слова і вид".
"Ба, я не скаржусь, коли щось не йде,
Зате недолю маю право клять я.
Та вірю у твоє я внебовзяття,
Як ніби сам я бачив диво те;
Бог і Природа в серце молоде
Не внесли б так багато благодаті,
Якби не рачили тебе вважати,
Що ти достойна вічного спасіння, —
Душа, всім на радіння,
Недавно ти жила ще серед нас
І в небо вознеслась в урочий час.
Без тебе і життя мені нема,
І світу за слізьми уже не видко.
Хай би мені погаснути в сповитку,
Ніж мучитись тут муками всіма".
На те вона: "Сумуєш ти дарма.

А краще б ти, крилатий,
Від суєти наважився тікати,
Аби рішуче дать догану
Цим схотінкам поганим,
А потім і зі мною полетіть,
Із двох одну собі узявши віть".
"Хотів би я відказ почути твій,
Що означа це віття?" А вона:
"Та хто ж цього не зна?
Хіба не ти її співець-хвалій?
Звитяга — пальма. Верх був мій
Над цілим світом і собою.
А лавр — тріумф. І, певне, мною
Заслужений. Господь Бог і тобі
З гріхами в боротьбі
Підможе, тільки покладись на нього,
І ми зійдемось за земним порогом".
"Невже я бачу наяву ці очі,
Мов ті сонця, й ті самі коси,
Що їхні чари наді мою й досі?" —
"Чому чуткам ти віриш так охоче?
Тепер живу я у краю урочім
Безтільна, — тіло узяла земля.
І ось тобі являюсь я
Такою, щоб зуміла побороти
Твою невтішну по мені скорботу
І, стоячи отак в красі усій,
Вбезпечила рятунок твій і свій".
Тут я заплакав. А вона
Втирає мені сльози шматом бганим,
І знов лунають голосні догани —
Від них і камінь розсадився он.
Відтак пропала. І пропав і сон.

CCCЬXI

Старість

Мені нерідко кажуть дзеркала:
"Твій вид змарнілий, підупаде тіло,
Немає сприту, сила знемощіла.
Пора признатись: старість налягла".
Природа як руйнує, то дотла.
Перемагати час нам не під силу.
І як вода вогонь погасить вміло,
Так від цих слів спаде і сонна мла.
Я добре бачу, як життя мина,
Що нам дається раз, один-єдиний,
1 чую в своїм серці слово щире
Тієї, що жила завжди одна,
А нині, вставши з праху, гордо лине,
Преславна, як ніхто, в небеснім ширі.
СССЬХН
Поет сподівається скоро
покинути землю ради
неба
Нерідко в небеса на крилах мрії
Утішно так заноситись мені,
Щоб там набуть, злетівши впорожні,
Скарб, що дорожчий над блага земнії.
І серце мре в солодкій веремії,
А та, перед якою я в огні,
Мені говорить: "Ти не згинеш, ні,
За тебе, друже, я тепер радію".
Веде мене вона до Пана Бога:
Чим не нагода ревно помолиться,
Аби дав дозвіл зріть обидва лики.
А він на те: "Тебе чека дорога
Завдовжки, мабуть, років двадцять-тридцять.
І не сумуй: цей термін невеликий".
СССЬХІІІ
Повернення до Бога
Смерть погасила сонце — можна оку

Не сліпнути в сліпучих парусах,
Та, хто жар-крига, обернулась в прах,
Усох мій лавр і поступився дроку.
Є в цьому радість і якась морока.
Думки зухвалі і панічний страх
Минулися, живець надій зачах,
І почуваюсь я, як кажуть, ще нівроку.
Від тої, хто і ранить, і зцілить,
Я вирвався і став самим собою,
На радість і печаль мою велику.
На світі я набувсь, хоч це не пересит,
Тому й вертаюсь до свого Владики,
Що може небо двигати бровою.
СССЬХГУ
Поет докоряє собі за те,
що змарнував стільки років
В Амура двадцять літ, як я на ретязку,
Веселий у вогні і без сльози у горі,
Коли ж вона пішла в надгоряні простори,
Терплю десятий рік біду тяжку.
Гріховну чашу випивши гірку
Життя такого, падаю від змори,
Добра шукаю, Бог же прийде скоро
До того, хто спіткнувся на віку.
Стид і ганьба. Життя моє пусте
З якої не поглянеш сторони.
А мої друзі, де тепер єсьте?
Тебе я кличу, Боже, пом'яни,
Що я в твоїй тюрмі, й прости хоча б за те,
Що я прийшов признатись до вини.
СССЬХУ
Каяття
Кляну в сльозах свої минулі дні,
Коли я покохав земну істоту,
Крилатий, я літать не мав охоти,

Тож по собі лишив сліди дрібні.
Ти ж бачиш, на якім тепер я дні.
Небесний Царю, ти благий був дoти,
Яви мені ще раз свою щедроту,
Дай змогу відпокутувать мені.
Хай не лишусь у бурі й боротьбі,
А з миром відійду. Як і не жити,
То можна очі гідно хоч склепити.
Тож милість дай мені твою велику —
Дожити гідно до скінчання віку.
Усі мої надії лиш в тобі.

ПРИМІТКИ

I. Вступний сонет до "Канцоньєре" Петрарка написав тоді, коли вирішив відібрати частину італійських віршів до цієї збірки.
HI. Поет має на увазі 6 квітня — день Ісусової смерті на хресті.
IV. Юпітерові Марс послав слугою — тобто утвердив благий вплив планети Юпітер над згубним впливом планети Марс.
X. Юпітер-Гримій — це Папа Боніфацій VIII, який переслідував бунтівний рід Стефана Колонии.
XXII. У цій секстині Петрарка обігрує метафору. Німфа Дафна, тікаючи від закоханого у неї Аполлона, попросила свого батька, бога річок Пенея, аби він допоміг їй уникнути обіймів бога Сонця, і тоді той обернув її в лаврину.
XXVII. Благий король — французький король Філіп VI.
Вінець — корона від Карла IV. Роги він обламає Багдадському падишаху.
Ревний служитель Бога — Папа Іоанн XXII.
Ніжний агнець — Агнеса Колонна.
XXXI. За тогочасною космогонією три зірки — це Місяць, Меркурій і Венера.
П'ята сфера — це небо підступного Марса.
ХЬ. Петрарка просив свого друга — Джакома чи Джованні Колонну надіслати йому рукопис для роботи над поемою "Африка".

X1Л. За міфом, кузня Вулкана була в Монджібелло (вулкан Етна) або в Ліпарі.
XIЛII. Латони син — Феб, тобто сонце.
ХЫУ. Тесалію заросив кpівцею Юлій Цезар. А плакав він над головою чоловіка своєї доньки Юлії, якого стратив єгипетський цар Птоломей на догоду Цезарю.
Пастух, що з пращі Голіята вбив... — Давид, який згодом, ставши царем, лив сльози над убитим своїм сином, так само як жалів царя Саула, полеглого від руки філістимлян.
L1. Прудка утікачка — це німфа Дафна, і перетворилося її тіло в лаврове дерево. Старий, що відкидає тінь на все Марок-ко, — Атлант, обернений поглядом Медузи в однойменну гору.
LUI. Сципіони — Брут Сципіон Африканський Старший (235—183 до н. е.) — римський полководець, розгромив війська Ганнібала; Фабрицій Сципіон Африканський Молодший (185—139 до н. е.) — римський полководець, зруйнував Карфаген під час Третьої Пунічної війни.
Кай-Фабрицій — консул 282 року до н. е., воював з самнітами та Епіром.
LVI1. За середньовічними уявленнями, Тиф і Євфрат брали витоки з одного джерела.
LVIII. Аґапіт Колонна — рідний брат друзів Петрарчиних — кардинала Джованні та єпископа Джакома Колонии.
LXVI. Воклюз — по-італійському valle chiusa (закрита долина). Вона закрита від "любовних вітрів".
LXXVII, LXXV1II. Сонети пов'язані з портретом Лаури, який намалював для Петрарки сієнський маляр Сімоне Мартіні.
XC1I. Сонет написаний на смерть Чіна да Пістої, який був другом Дайте і поетом "дольче стіле нове".
CVIII. Сеннуччо дель Бене — друг Петрарки, поет "солодкого нового стилю".
CXXXV. Світло — схід. Фенікс — птах. Ключ студений у Гре-ції, про що розповідає Пліній.
Два ключі на острові Фортуни — на Канарах.
CXXXVT. Для Петрарки не Рим, а Авіньйон через захланність

пап став недостойною столицею християнства.
CXXXV1II. Нема еже Константина... Мається на увазі імператор Константин (274—337), який зробив християнство державною релігією і тим самим сприяв збагаченню церкви.
CLXXVII. Третя сфера, трете небо — небо Венери, куди любов підносить живими своїх підданців.
CLXXXVI. Егіст убив Агамемнона після повернення того з Троянської війни, змовившись з Агамемноновою дружиною Клітемнестрою.
CLXXXVI I. Пастух — Вергілій, автор "Буколік".
CXC. Лань — Лаура. Вона постає поетові між двох річок — Соргою і Дюрансою (або Роною).
CCXXV. Паріс викрав зі Спарти Єлену, що спричинило Троянську війну.
Автомедонт — Ахіллів візничий.
Тифій — стерник аргонавтів.
CCXXXII. Александр Великий, за свідченням Плінія, дозволив лиш кільком художникам робити своє зображення — Апеллесу в малярстві, Лісіппу — в скульптурі.
Тадей — один із семи царів, що воював проти Теб. У сутичці з Месалілпом, уже помираючи, все ще гриз йому голову.
Сулла — римський диктатор.
Римський цезар Валентиніан умер від нападу люті під час прийняття послів.
Аякс — герой грецького табору під Троєю, кинувся на меч, ображений тим, що Ахіллів обладунок дістався не йому.
CCXC1. Титон — за грецькою міфологією, коханий Еос, на прохання якої Зевс зробив Титона безсмертним, але богиня забула попросити для нього вічної молодості, і Титон обернувся у хирявого старика-невмираку.
CCCX. Прокна і Філомена — царівни-сестри, обернені у птахів: ластівку і солов'я.
CCCXV11I. Калліопа — муза епічної поезії.
Евтерпа — муза ліричної поезії.
Згадані у книзі латинські назви:

Rerum vulgarium fragmenta ("Вірші людовою мовою")
Epystole metrice ("Віршовані послання" — збірка латинських листів)
De vita solitaria ("Про самотнє життя" — трактат)
Familiarium rerum libri ("Про справи повсякденні" — збірка латинських листів)
De secreto conflicto curarum mearum ("Моя таємниця" — трактат)
Rerum memorandarum libri ("Про достопам'ятні події" — трактат)
Contra medicum quendam ("Проти лікаря" — інвектива)
Itinerarium syriacum ("Сирійські подорожі")
Senilium rerum libri ("Старечі справи" — збірка латинських листів)
De remediis utriusque fortunae ("Засоби проти щасливої і злощасної долі" — трактат)
De sui ipsius et multorum ignorantia ("Про своє і про чуже невігластво" — трактат)